

KÖNYVJEGYZÉK

A KÖZÉPISKOLAI

TANÁRI KÖNYVTÁRAK

SZÁMÁRA.

*

(Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister 1895. évi
30.404. sz. a. kelt rendeletével.)

*

Kapható: a m. kir. egyetemi könyvnyomdában.

Ára 70 kr.

BUDAPESTEN,

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI TUD. EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1895.

JEGYZÉK

a középiskolai tanári könyvtárak számára.*

I. Magyar nyelv és irodalom.

a) Nyelv.

1. Kézikönyvek.

Simonyi Zsigmond: A magyar nyelv. A művelt közönségnek. 2 kötet: 1. k. A magyar nyelv élete. 2. k. A magyar nyelv szerkezete. — Akad. kiadás. Budapest, 1889. Ára 2 frt.

Könnyen érthető módon ismerteti az általános s a magyar nyelvtudomány módszerét és eredményeit; azonfölül minden egyes alszakhoz (fejezethez) közli a teljes bibliographiát bíráló megjegyzésekkel. — Tartalma: 1. k. Bevezetés: Nyelv és nyelvtudomány. A m. nyelvnek eredete és rokonai. Idegen hatások. Nyelvtörténet és nyelvmelékek. A népnyelv és a nyelvjárá- sok. Irodalmi nyelv, nyelvújítás, nyelvhelyesség. — 2. k. Hangok, hangváltozások, helyesírás. Összetétel és szóképzés. A jelentések viszontagságai. A szófejtés. A ragozás. A mondatlan.

Simonyi Zsigmond: Antibarbarus. Budapest, 1879. Ára 50 kr.

Az irodalmi nyelvben divatos hibás képzések, helytelen szerkezetek s a feltűnőbb idegenszerűségek lajstroma s egyszersmind utmutatás a helyes használat megválasztására.

* E jegyzék célja tanácsadással szolgálni a középiskolai tanári könyvtárak beszerzéseihez. Összeállításánál irányadók voltak a középiskolai oktatásnak és a tanárok továbbképzésének szempontjai. Minden szakmánál első helyen a legjobb kézikönyvek, azután a szakmunkák, végül a folyóiratok vannak elsorolva. Tekintettel a szorosan vett iskolai tananyag feldolgozása módjának megismerésére, itt-ott jó iskolai kézikönyvek is felvételtek, melyek nem a könyvtárak, hanem az egyes tanárok által szerzendők meg. Első sorban beszerzendők a minden jel nélkül levő művek, második sorban az egy csillaggal (*) jelöltek, végül a nagyobb pénzerővel rendelkező intézetek számára a két csillaggal (**) jelöltek ajánlatnak.

A jegyzék itt-ott könyvtárusi forgalomból kifogyott műveket is ajánl; ezek kereszttel (†) vannak jelölve. Beszerzésük vagy antiquárius úton vagy alkalmilag, pl. könyvtárak eladásakor eszközölhető. Itt-ott előfordul egy-egy munka kétszer is; természetes, hogy minden intézet csak egy példányban szerzi meg, kétszeri felemlítése csak azt jelenti, hogy különböző szakok tanárainak is figyelmükbe ajánlatik; kívánatos, hogy minden tanár szakmája rokon tárgyainak műveit is áttekintse, mert pl. a világtörténet tanára számos művet talál a class.-philologiai csoportban és viszont.

Simonyi Zsigmond: Magyar nyelvtan felsőbb osztályoknak és magánhaszná'atra. 1. kiad. Budapest, 1879. (4. kiad. 1891. Ára 1 frt.)

Mint hogy nagyobb tudományos nyelvtani kézikönyvünk nincs, a nevezett nyelvtan ajánlható mint olyan, mely a magyar nyelvtani irodalom eredményeit röviden összefoglalja. (Az 1. s 2. kiadás jóval bővebb, mint a későbbiek. †)

Balassa József: A Phonetika elemei, különös tekintettel a magyar nyelvre. Akad. kiad. Budapest, 1886. Ára 70 kr.

Az általános hangtan rövid előadásban. Ismerteti az ember beszéző szervezetét, a hangok képzését, rokonságait, kapcsolatait és változásait.

Balassa József: A magyar nyelvjárások osztályozása és jellemzése, a magyar nyelvjárások térképével. Akad. kiad. 1891. Ára 1 frt 80 kr.

Megmagyarázza a nyelvjárásoknak fejlődését, egymáshoz való viszonyát, azután rendszeresen jellemzi az összes magyar nyelvjárásokat, végül a fontosabb eltéréseket nyelvtani rendszerben adja elő; a függelékben pedig utasításokat ad a nyelvjárásoknak tanulmányozására.

B. Delbrück: Einleitung in das Sprachstudium. Ein Beitrag zur Geschichte und Methodik der vergleichenden Sprachforschung. (Leipzig, 1880. 2. kiad. 1884.) Ára 3 Mk.

Nagyon világos, könnyen érthető és részrehajlatlan ismertetése a XIX századbeli nyelvtudomány irányainak és céljainak.

***Müller Miksa:** Fölolvasásai a nyelvtudományról (Budapest, 1873.) Ára 1 frt 90 kr; és Ujabb fölolvasásai (1876.). Az Akadémia megbízásából fordította Simonyi Zsigmond. Ára 2 frt.

Egyes nézetei elavultak ugyan, de elmés fölfogásánál és vonzó előadásánál fogva ma is ajánlatos olvasmány.

***Whitney-Leskien:** Leben und Wachsthum der Sprache. Leipzig, Brockhaus. 1876. Ára 5 Mk.

***Friedrich Müller:** Die Sprachwissenschaft. Wien, 1879—1886. Ára 20 frt.

***G. v. d. Gabelentz:** Die Sprachwissenschaft, ihre Aufgaben, Methodik und bisherigen Ergebnisse. Leipzig, Weigel. 1891. Ára 14 Mk.

2. Szakművek.

Budenz József: Magyar-ugor összehasonlító szótár. Akad. kiadás. Budapest, 1873—81. Ára 5 frt. †

A rokon nyelvekkel való egybevetés alapján a magyar szók származása, ősrégi alakjuk s jelentésük megállapításával foglalkozik. A magyar nyelvhasználatnak alapvető műve. Megszerzése nemcsak könyvtáraknak hanem minden magyar nyelvtanárnak ajánlatik.

Budenz József: Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. 3 füzet. (Különnyomatok a Nyelvtud. Közleményekből.) Budapest, 1884—1893. Akad. kiadás. Ára 3 frt.

A magyar nyelvhasználatnak másik alapvető munkája. Az ugor nyelveknek szóképzését és ragozását tüzetes összehasonlítással elemzi s így iparkodik a mai alaktannak eredetét és fejlődését megvilágítani.

Simonyi Zsigmond: A magyar kötőszók. 3 kötet. Budapest, 1881—83. Akad. kiad. Ára 3 frt 90 kr. (Az 1. kötet +.)

A magyar kötőszók eredetével s alkalmazásával foglalkozik, s a mi ezzel együtt jár, a mondat szerkesztés különböző alakjait nagy részletességgel tárgyalja.

Simonyi Zsigmond: A magyar határozók. Akad. pályamunka. 2 köt. 1888—1893. Ára 7 frt.

A ragos, névutós stb. határozó mondatrészek tüzetes tárgyalása nyelvtörténeti alapon. Fejlődésük szerint állítja össze a tényeket, aztán az egyes jelenségek okait vizsgálja s lélektanilag iparkodik megmagyarázni.

***Buden-z-album.** Budapest, 1884. Ára 3 frt 80 kr.

Tartalma 10 tiszta magyar nyelvi s 3 ugor összehasonlító nyelvtudományi dolgozat.

***Hunfalvy-album.** Budapest, 1892. Ára 2 frt 50 kr.

Számos magyar, ugor s egyéb nyelvészeti értekezés.

Szarvas Gábor: A magyar igeidők. Budapest, 1872. Akad. kiad. Ára 1 frt.

A régi nyelvben mutatkozó használat alapján az igeidők mivoltát s alkalmazásukra vonatkozó szabályokat állapítja meg. Módszer tekintetében mintaszerű munka.

Brassai Sámuel: A magyar mondat. (A következő gyűjtemény I. és III. kötetében: „Magyar Akadémiai Értesítő. A nyelv- és széptudományi osztály közlönye.“ Pest, 1860—1863).

A mondat természetéről, jellemző sajátosságairól, a mondatrészekről s a szórendről eredeti, tanulságos és elmemozdító fejtegetések.

P. Thewrewk Emil: A helyes magyarság elvei. Budapest, 1873. Akad. kiad. Ára 1 frt 50 kr.

Röviden, de helyes alapon a nyelvfejlés törvényeit tárgyalja.

Imre Sándor: A magyar nyelvújítás óta divatba jött idegen és hibás szólások bírálata. Budapest, 1873. Akad. kiad. Ára 1 frt.

A nyelvújítás helytelen alkotásainak s a nyelvünkben meghonosodott idegenszerűségeknek kimutatásával foglalkozik. Módszerbeli hibái mellett is sok becses és tanulságos adatot foglal magában.

Lehr Albert: Toldi. Irta: Arany János. Budapest, 1882. Ára 2 frt.

Érdekes és tanulságos nyelvi magyarázatai nagyon ajánlatossá teszik.

***Hunfalvy Pál:** Nyelvtudomány és nyelvtanítás. Budapest, 1884. Ára 1 frt.

E munkácska becsét több nyelvi fejtegetésen kívül különösen a tárgyas ige mivoltának tiszta megvilágosítása emeli.

***Imre Sándor:** A magyar nyelv és nyelvtudomány rövid története. I. k. Budapest, 1891. Ára 2 frt 20 kr.

A legrégibb nyelvemlékekből való nyelvtani anyaggyűjtemény.

***Finály Henrik:** Hogy is mondják ezt magyarul? Akad. kiadv. Budapest, 1888. Ára 1 frt 80 kr.

Mondattani fejtegetések többnyire érdekes tartalommal, ámbár hiányos nyelvtörténeti alappal.

3. Szótárak és gyűjtemények.

Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond: Magyar Nyelvtörténeti Szótár a legrégibb nyelvmélekektől a nyelvújításig. A M. T. Akadémia megbízásából. 3 köt. Budapest, 1889—1893. Ára 60 korona.

Magában foglalja a nyelvújítás előtti irodalomnak majdnem teljes szókincsét; elősorolja a szókak alakjait, jelentéseit, mondatbeli szerkezeteit, a velők alkotott szólásokat és közmondásokat. Minden pontos idézetekben van feltüntetve, melyek a Halotti Beszédtől elkísérik a szók történetét a nyelvújítás küszöbéig.

Magyar Tájszótár. A M. T. Akadémia megbízásából szerk. Szinnyi J. egyet. prof. 2 kötet. Bpest, 1893. (Ára mintegy 30 kor.)

Czuczor és Fogarasi: A magyar nyelv szótára. Ára 24 frt.

Anyagában gazdag, de kritikával használandó.

***Vadrózsák.** Szerkeszté Kriza János. Kolozsvár, 1863. Ára 2 frt 50 kr.

***Magyar népköltési gyűjtemény.** Új folyam. A Kisfaludy-Társaság megbízásából szerkesztik Arany László és Gyulai Pál. 3 kötet. Budapest, 1872—1882. Ára 7 frt.

***Magyar közmondások könyve.** Szerk. Erdélyi János. Pest, 1851. †

***Nyelvmélektár.** Régi magyar codexek. Kiadja a M. T. Akadémia. 14 kötet. Budapest, 1874—1890. Ára 28 frt.

4. Folyóiratok.

Magyar Nyelvőr. Szerkeszti *Szarvas Gábor*. 1872—1894. Előfizetési ára egy évre 5 frt. (Hozzá a Nyelvőr-Kalauz 2 frt 50 kr.)

A nyelvtörténeti, nyelvújítási s néprajzi adatok gyűjtésén kívül a magyar nyelvre vonatkozó mindennemű jelenségre s kérdésre kiterjeszti figyelmét. Megszerzése könyvtáraknak és egyeseknek egyaránt ajánlható.

***Nyelvtudományi Közlemények.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. (I—XIV.), Budenz József (XV—XXII.) és Simonyi Zsigmond (XXII—XXIV.). Egy kötet ára 3 frt.

Az általános és ugor összehasonlító nyelvtudományon kívül tisztán magyar nyelvi kérdések fejtegetésével is foglalkozik. Nagyon ajánlatik.

****Értekezések a nyelv és széptudomány köréből.** Szerkeszti *Gyulai Pál*. 1867—85. Ára a kötetek terjedelme szerint különböző: 1 frt 80 kr. — 4 frt 80 kr.

E folyóirat számos nyelvtani fejtegetést, tudományos vitatkozást s nem egy alapos, tanulságos értekezést foglal magában.

****Magyar Nyelvészet.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. 1856—61. †

b) Irodalom.

1. Szakmunkák.

A) Stilisztika, retorika, poetika.

Greguss Ágoston: Rendszeres Széptan. Greguss Á. hátrahagyott jegyzeteiből összeállította és sajtó alá rendezte tanítványa Liszka Béla. Átnézte Beöthy Zsolt. Budapest, 1888. Ára 2 frt 60 kr.

E kötet az általános és részletes széptant fejtegeti. A második kötet, mely a művészettant tartalmazná, még nem jelent meg. Középiskolai szempontból különösen azok a fejezetek fontosak, melyek a komikumot, a tragikumot, az összhangot, hűséget és stilszerűségét tárgyalják. (Poetika bevezetéseképen).

Arany János: Prózai dolgozatai. Akad. kiad. Budapest, 1879. Ára 3 frt 40 kr.

Alapvető fontosságúak a magyar nemzeti versidomról s az asszonánchról írt értekezések. A stilisztika tanárának nélkülözhetetlen a Visszatekintés; az irodalomtörténethez is nagybecsű munka.

Greguss Ágost: Shakspere pályája. Akad. kiad. Budapest, 1880. Ára 2 frt.

A Shakspere-irodalomnak egyik becsesebb terméke. Alapos széptani fejtegetésekre nyújt példát.

Greguss Ágost: Tanulmányai. I. II. köt. Budapest, 1872. Ráth Mór. Ára 1 frt 60 kr.

Kiváló becsű aesthetikai (a rút, a torzkép, a komikum) és irodalomtörténeti tanulmányok és beszédek.

Greguss Ágost: A balladáról és egyéb tanulmányok. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, 1886. Ára 2 frt 50 kr.

Egyik legkitünőbb magyar aesthetikai munka, mely nemcsak a ballada természetének és fejtegetésének, de az epikai költészet egész körének ismeretéhez sok tanulságos adalékot nyújt.

Greguss Ágost: Arany János balladái. Budapest, 1877. Franklin-Társulat. Ára 2 frt.

Lehr Albert: Toldi, írta Arany János. Budapest, 1882. Franklin-Társulat. Ára 2 frt. (L. Magyar nyelv.)

Arany Toldiját sorról-sorra kíséző nyelvi magyarázatai nyelvésznek és stilisztának megbecsülhetetlenek. A legjobb magyar nyelvészeti commentár.

Kemény Zsigmond: Tanulmányai. I. II. köt. Budapest, 1870. Ráth Mór. Ára 1 frt 80 kr.

Széptani, irodalmi és történeti kérdésekre vonatkozó mély és eszméltető dolgozatok nagybecsű gyűjteménye.

Salamon Ferencz: Irodalmi Tanulmányok. I. II. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest. 1889. Ára 3 frt 60 kr.

Erdélyi János: Pályák és Pálmák. Kiadja a Kisfaludy-Társaság, Budapest, 1886. Ára 3 frt.

Beöthy Zsolt: A tragikum. Kiadja a Kisfaludy-Társ. Budapest, 1885. Ára 3 frt.

A tragikai művészet menetére és történetére nézve bő magyarázatok.

Rákosi Jenő: A tragikum. Budapest, 1886. Ára 1 frt 50 kr.

***Beöthy Zsolt:** Színészek és színműírók. Budapest, 1882. Athenaeum. Ára 2 frt 50 kr.

Dramaturgiai fejtegetések. Drámairodalmunk újabb termékeinek ismertetése.

Szász Károly: A világirodalom nagy époszai. I. II. Budapest, 1881. Ára kötve 3 frt 80 kr.

Az iskola szempontjából kivált azért fontos, mert az első rész behatóan tárgyalja a homeroszi eposzt, a második többek közt vázolja a magyar eposz történetét is.

Szigligeti Ede: A dráma és válfajai. Kiadja a Kisfaludy-Társ. Budapest, 1874. Ára 3 frt.

Névy László: A tragédia elmélete. Budapest, 1871. Ára 1 frt

Névy László: A komédia elmélete. Budapest, 1872. Ára 1 frt.

Névy László: A drámai középfajok elmélete. Budapest, 1873. Ára 80 kr.

Mind a két szerző művei teljes dramaturgiai munkák. Szigligetié népszerű előadású kisebb cikkek gyűjteménye. Névyéi rendszeresebb s a német tudományossággal szorosabb összeköttetésben levő munkák.

Aigner Lajos: Az elegiáról. Budapest, 1867. Aigner. Ára 1 frt.

A Kisfaludy-Társaságnál jutalmat nyert értekezés, mely az elegiával és rokonaival behatóan foglalkozik.

Blair Hugo: Aesthetikai és rhetorikai leczkék. Angolból fordította Kis János. Kiadja az Akad. I. II. köt. Buda, 1838. †

Az irodalmi tanulmányok egész körére kiterjedő fejtegetések, melyek nemcsak egyszerű, hanem világos és szép előadással ismertetik a költészettan egyes kérdéseit s nyújtanak főleg az előadás föltételei tekintetében becses útbaigazításokat.

Legouvé Ernő: Az olvasás művészete. Ford. Feleki József, Budapest. 1886. Ára 1 frt.

Könnyű, de tanulságos módon tárgyalja a helyes olvasás és szavalás fősabályait.

Szalay László: Államférfiak és szónokok könyve. Pest, 1864. 1865. Kiadja Osterlamm Károly †.

Az újkor leghíresebb francia és angol szónokainak életrajza, idézetekkel legjelesebb beszédeikből. A rhetorika tanításához hasznos segédkönyv.

****Gerber:** Die Sprache als Kunst. Bromberg. I. II. Új kiadás. Ára 20 Mk.

A tropusok és figurák értelmezésére nézve becses munka.

Wilh. Wackernagel: Poetik, Rhetorik und Stilistik. Akad. Vorlesungen. Herausgegeben von L. Sieber. Halle, 1873. Ára 9 Mk.

Nem annyira az anyag gazdagságánál, mint inkább a felfogás élességénél, a történeti utalások tanulságos voltánál s eredeti szempontjánál fogva a legkitűnőbb e nemű munkák közé tartozik.

****Rudolf von Gottschall:** Poetik, die Dichtkunst und ihre Technik. I. II. Bd. 5-te Aufl. Breslau, 1882. Ára 10 Mk.

Főleg a német széptani vizsgálat eredményeit a különböző költői fajokra, nyelvre és technikára vonatkozólag terjedelmesen és tanulságosan dolgozza fel, népszerű modorban és történeti vonatkozásokkal.

Négyessy László: A mértékes magyar verselés története. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, 1892. Ára 2 frt.

A klasszikai és nyugat-európai versformák alkalmazását és fejlődését a magyar költészetben statisztikai pontossággal állapítja meg Sylvestertől Arany Jánosig.

Moriz Carrière: Die Poesie, ihr Wesen und ihre Formen, mit Grundzügen der vergleichenden Literaturgeschichte. Zweite Auflage. Leipzig, Brockhaus, 1884. Ára 12 Mk.

A Kisfaludy-Társaság Évlapjai: Régi folyam I—VII. köt. 1841—46. Új folyam I—XX. köt. 1862—1885. Franklin-Társulat. Egy-egy kötet ára 3 frt.

E vállalat aesthetikai, művészeti és irodalomtörténeti, úgyszintén költészettani értekezések tekintetében a leggazdagabb irodalmunkban. Úgyszólván magában foglalja mindannak a javát, a mit e téren nálunk már közel ötven év óta irtak.

Széptani remekírók: I—III. köt. Kiadja a Kisfaludy-Társaság 1846. †

E gyűjtemény magában foglalja Aristoteles, Horatius, Anaximenes, Quintilianus poetikai és rhetorikai munkáinak bevezetéssel ellátott jegyzetes fordításait.

Megszerzendők a magyar klasszikusok összes munkái. A régiek, mint Gyöngyösi, Faludi, Verseghi, Virág, Csokonai stb. megvannak „A magyar nemzet klasszikus írói“ című vállalatban (Franklin-Társulat) vagy a Toldy-féle régibb, vagy az Abafi-féle Nemzeti Könyvtárban. Kivánatos továbbá megszerezni Kazinczy Ferencz levelezéseit (kiadja Váczy János), Gróf Dessewffy Aurél műveit (Ferenczy József), Deák Ferencz beszédeit (Kónyi Manó), Gróf Széchenyi István naplóját (Zichy Antal) és leveleit (Majláth Béla), Kossuth Lajos Iratait, stb. Ajánltatnak végül az Olcsó-Könyvtár biographikus és széptani művei is.

B) Magyar irodalomtörténet.

Toldy Ferencz: Összegyűjtött Munkái I—VIII. köt. Budapest, 1868—74. Ráth Mór. (I. II. köt.: Magyar államférfiak és írók. III. IV. köt.: Magyar költők élete. V. VI. köt.: Irodalmi Beszédek. VI. köt.: Irodalmi arcképek és szakaszok. VIII.: köt. Kritikai Berek.) Ára füzve 12 frt.

Toldynak kisebb-nagyobb dolgozatai a magyar irodalomtörténet egész körére kiterjednek; az adatok, utalások, bíráló megjegyzések rendkívüli gazdagságát foglalják magukban.

Toldy Ferencz: A magyar költészet kézikönyve. I—V. köt. II-ik kiad. Budapest, 1876. Franklin-Társulat. Ára 10 frt.

Toldy utolsó biographikus és anthologiai munkája, számos költőnek máig legkimerítőbb és legalaposabb életirátát ebben a munkában találhatjuk.

Toldy Ferencz: Az ó- és középkori magyar nemzeti irodalom története. I. II. köt. 3-ik kiad. Budapest, 1862. Athenaeum. Ára 2 frt.

Toldy Ferencz: A magyar költészet története. II-ik kiad. Budapest, 1867. Heckenast. Ára 2 frt.

Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom ismertetése. Budapest. I. II. Ára 5 frt.

Beöthy Zsolt: A magyar irodalom története. A mivelt közönség számára. Szerk. B. Zs. Budapest, 1893. — Athenaeum. Ára 8 frt.

Az irodalomtörténeti tudomány színvonalán álló népszerű mű, mely gazdag és díszes illusztrációkat, rajzokat, facsimiléket tartalmaz.

Bodnár Zsigmond: A magyar irodalom története. Budapest. (Folyik) I. II. köt. Ára kötetenkint 4 frt.

Beöthy Zsolt: A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. Budapest, 1886—7. M. Tud. Akad. Ára 4 frt.

Tartalma: I. köt.: Legendák és példák. Históriák és beszédek. Történetek és mesék (Bárcóczyig). A II. kötet Bárcóczyt és Bessenyeit tárgyalja. — A magyar prózai stíl alakulásának és fejlődésének jellemrajza.

Szilády Áron: Régi magyar költők tára. I—V. köt. Kiadja az Akad. Budapest, 1877—1886. Kötetenként 2 frt.

Nemcsak teljes gyűjteménye középkori és XVI. századbeli költői maradványainknak, hanem azoknak főleg történeti és nyelvi tekintetben legkitűnőbb és legterjedelmesebb magyarázója.

***Szilády Áron:** Temesvári Pelbárt élete és munkái. Kiadja az Akad. Budapest, 1880. Ára 80 kr.

Középkori irodalmunk ismeretéhez igen becses munka.

***Szilády Áron:** Gyarmati Balassa Bálint költeményei. Kiadja a magy. történelmi társaság. Budapest, 1874. Ára 5 frt.

Balassának legjobb és legteljesebb kiadása a legkimerítőbb és legteljesebb életrajzzal.

****Ábel Jenő:** Adalékok a humanizmus történetéhez Magyarországon. Kiadja az Akad. Budapest, 1880. Ára 1 frt 80 kr.

A renaissance deák irodalmi és tudományos törekvéseinek beható vizsgálata Magyarországot illetőleg. Különösen Janus Pannonius életrajzához és irodalmi működéséhez sok becses adatot szolgáltat.

Döbrentei Gábor: Régi magyar nyelvemlékek. Kiadja az Akad. 4 köt. Ára 12 frt. †

Nyelvemléktár. Szerk. Volf György. I—XV. köt. Kiadja az Akad. Ára kötetenkint 2—5 frt.

Irodalomtörténeti emlékek. Kiadja a M. T. Akad. irodalomtört. bizottsága. I. köt. 1886. Ára 3 frt 50 kr. II. köt. 1890. Ára 3 frt 50 kr.

Fraknoi Vilmos: Pázmán Péter és kora. Budapest, 1868—

1872. Ráth Mór. Ára az I. kötetnek, (mely egyedül kapható) 4 frt 50 kr., a II. III. †

E kitűnő munka inkább Pázmány korának kritikai történetét tárgyalja ugyan, de sok becses adalékot tartalmaz az irodalmi és művelődési életre vonatkozólag is.

***Ipolyi Arnold:** Veresmarti Mihály élete és munkái. Kiadja a Szt.-István-Társulat. Budapest, 1875. Ára 2 frt.

Sok adatot tartalmaz az ellenreformatio történetéhez és világot vet az akkori emberek lelki állapotára.

Thaly Kálmán: Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. I. II. köt. Budapest, 1874. Lauffer Vilmos. Ára 4 frt.

Thaly Kálmán: Adalékok a Thököly- és Rákóczy-kor irodalomtörténetéhez. Budapest, 1872. Ára 4 frt 40 kr.

Thaly Kálmán: A Rákóczy-kor irodalom- és műveltségtörténetéhez. Budapest, 1885. Ráth M. Ára 3 frt 40 kr.

Az utóbbi három munka a kuruczvilági magyar népköltészetnek leggazdagabb gyűjteménye s egyszersmind legbehatóbb magyarázata.

Bayer József: A nemzeti játékszín története. Budapest. Ára 7 frt.

Ballagi Géza: A politikai irodalom Magyarországon, 1825-ig. Budapest, 1888. Ára 5 frt.

Ferenczy József: A magyar hirlapirodalom története. Budapest. 1887. Ára 5 frt.

***Ifj. Sziunyei József:** Irodalmunk története 1711—1772. Budapest, 1870. Ára 2 frt.

A nemzetietlen kor irodalmának legkimerítőbb ismertetése.

Szilágyi Sándor: Erdélyország története, tekintettel művelődésére. I. II. köt. Budapest, 1866. Heckenast. Ára 4 frt.

A politikai eseményeket tárgyaló részek után mindenütt irodalomtörténeti szakaszok következnek. E szakaszok Erdélynek egész irodalmát, de különösen történetírását összefüggő előadásban ismertetik és méltatják. E tekintetben egyetlen munka.

***Ballagi Aladár:** A magyar királyi testőrség története. Budapest, 1872. Légrády Testvérek. Ára 3 frt.

Az új classicaí vagy francziás iskola tagjainak terjedelmesebb életrajzeit s munkásságuk beható méltatását adja.

Beöthy Zsolt: Horatius és Kazinczy. 1890. Budapest. Ára 60 kr.

Beöthy Zsolt: Széchenyi és a magyar költészet. Budapest, 1893. Ára 1 frt.

Gyulai Pál: Vörösmarty életrajza. II. kiadás. Budapest, 1874. Franklin-Társulat. Ára 2 frt.

Gyulai Pál: Emlékbeszédek. Budapest, 1879. Franklin-Társulat. Ára 2 frt.

Gyulai Pál: Katona József és Bánk-bánja. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, 1883. Ára 2 frt.

E művek alaposságra, a korrajz teljességére és hűségére, a jellemzés erejére, a kritikai taglalás élességére, s az előadás művészetére nézve is példászerű munkák.

***Erdélyi János**: Kisebb prózái. I. II. köt. Sárospatak, 1863.
Ára 2 frt 40 kr. †

Különösen becssek a népköltésre vonatkozó közleményei.

Egyes írók életíratára és munkásságára nézve egy vagy más tekintetben tanulságosak a következő biographiák:

***Abafi Lajos**: Mikes Kelemen. Budapest. 1878. Ára 2 frt 50 kr.

***Badics Ferencz**: Gaal József élete és munkái. Budapest. 1881. Ára 1 frt.

***Badics Ferencz**: Fáy András életrajza. Budapest, 1890. Ára 3 forint.

***Bánóczi József**: Révai Miklós élete és munkái. Akad. kiad. Budapest, 1879. Ára 2 frt.

***Bánóczi József**: Kisfaludy Károly és munkái. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. I. II. köt. Budapest, 1882—83. Ára 4 frt 80 kr.

***Csaplár Benedek**: Révai élete és munkái. I—III. köt. Budapest, 1881—89. Aigner Lajos. Ára 12 frt.

***Ercsey Sándor**: Arany János életéből. Budapest, 1884. Ára 1 frt 50 kr.

***Ferenczy József**: Garay János életrajza. Budapest, 1883. Ára 1 frt 20 kr.

***Fischer Sándor**: Petőfi élete és művei. Ford. Tolnai Lajos. Budapest, 1890. Ára 5 frt.

***Grünwald Béla**: Új Magyarország. Gróf Széchenyi István. Budapest. 1890. Ára 4 frt.

***Haraszi Gyula**: Csokonai Vitéz Mihály. Budapest, 1880. Ára 1 frt 60 kr.

***Jancsó Benedek**: Kölcsey Ferencz élete és művei. Budapest. Ára 2 frt.

***Koltay Virgil**: Czuczor Gergely élete és munkái. Budapest, 1885. Ára 1 frt.

***Riedl Frigyes**: Arany János. Budapest, 1887. Ára 1 frt 50 kr.

***Szaak Lujza**: Bárá Jósika Miklós élete és munkái. Budapest, 1891. Szerző kiad. Ára 3 frt.

***Zoltvány L. Irén**: Guzmics Izidor életrajza. Budapest, 1884. Ára 1 frt 20 kr.

Az irodalomtörténet segédtudományait tárgyaló munkák között a legnevezetesebbek:

***Ábel Jenő**: Egyetemeink a középkorban. Kiadja az Akad. Budapest, 1881. Ára 40 kr.

Frankl Vilmos: Hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Kiadja az Akad. Budapest, 1873. Ára 1 frt.

***Ipolyi Arnold**: Magyar műtörténelmi tanulmányai. Budapest, 1873. Ráth M. Ára 3 frt.

***Szabó Károly**: Régi magyar könyvtár. I. II. köt. Kiadja az Akad. Budapest, 1879—85. Ára egy-egy kötetnek 4 frt.

A Magyarországon 1711-ig megjelent magyar és idegen nyelvű összes nyomtatványok kézi-könyve.

2. Folyóiratok.

Budapesti Szemle: Az akadémia megbízásából szerkeszti *Gyulai Pál*. Ára egy évre 12 frt.

Encyklopaedikus folyóirat, de kiválóan irodalmi iránynyal. Nyelvészeti aesthetikai, irodalomtörténeti és kritikai közleményei kiváló becsűek.

Egyetemes Philologiai Közlöny: *Heinrich Gusztáv és Theurewk Emil* közreműködésével szerkezetik Némethy Géza és Pecz Gedeon. (Lásd a latin s görög ny. és irod. részt.)

Irodalomtörténeti közlemények. Szerk. *Szilády Áron*. Egész évre 5 frt. M. T. Akadémia.

***Magyar Könyvszemle:** Közrebocsátja a *Magy. Nemz. Muzeum*. Ára egy évre 3 frt.

A magyar bibliographia organuma. Közleményei irodalmi és művelődéstörténeti tekintetben számos adatot tartalmaznak. Különösen az intézeti könyvtárak veheti jó hasznát.

II. Német nyelv és irodalom.

1. Kézikönyvek.

Wilhelm Wilmanns: Deutsche Schulgrammatik (8. kiadás.) Berlin, Parey. Ára 2 Mk.

Karl Ferd. Kummer: Deutsche Schulgrammatik (2. kiad.) Prag, 1886. Tempsky. Ára 1 frt 60 kr.

Wilhelm Wilmanns: Die Orthographie in den Schulen Deutschlands. Berlin, 1887. Weidmann. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Voltakép csak a német államokban használatos helyesírásokat tárgyalja, de alapos tájékoztatást nyújt az osztrák orthographia számos kérdéséről is. Általánosabb irányú hang- és alaktani fejtegetései is igen érdekesek és tanulságosak.

Werner Hahn: Deutsche Literaturgeschichte. Berlin, 1884. 10. kiadás. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Sok anyagot karol föl, igen jó áttekintéssel. Az irodalmi termékek tartalmát is elmondja, de nem utal a monographiákra.

Heinrich Kurz: Leitfaden zur Geschichte der deutschen Literatur. Leipzig, 1878. 5. kiadás. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Az előbbtől főleg abban különbözik, hogy minden írónál s műnél felsorolja az azokra vonatkozó irodalmat is. Szárazabb, mint W. Hahn, de még több anyagot karol fel, azonban már egy kissé elavult.

Deutsche Dichter. Erläutert von F. W. Göttinger. Aarau, 1877. 5. kiad. 2 kötet. Ára 18 Mk.

A legkiválóbb újabbkori (Klopstock óta) német költők válogatott (főleg iskolai fejtegetésre alkalmas) költeményeinek (népdaloknak és balladáknak is) minden oldalu magyarázata.

***Ausgewählte deutsche Dichtungen.** Erläutert von K. Leimbach. Kassel, 4 kötet. Ára 13 Mk. 50 Pf.

Oly munka, mint a Göttingeré, de nagyobb terjedelménél fogva sokkal több költeményre s költőre terjed ki. Vallás-erkölcsi álláspont.

***Aus deutschen Lesebüchern.** Dichtungen in Poesie und Prosa, erläutert für Schule und Haus. Herausgegeben von Rich. Dietlein, Wold. Dietlein, Rich. Gosche und Friedr. Polack. Berlin, Th. Hofmann. — Öt kötet: I. Erläuterungen von 428 Dichtungen für die Unterstufe, 3. kiadás, 1891. Ára 4 Mk. 50. — II. Erläuterungen von 442 Dichtungen für die Mittelstufe, 3. kiadás, 1892. Ára 5 Mk. 50. — III. Erläuterungen von 282 Dichtungen für die Oberstufe, 2. kiadás, 1889. Ára 5 Mk. 50. — IV. 1. Abtheilung: Epische Dichtungen (Nibelungenlied, Gudrun, Parsival, Hermann und Dorothea stb.) — 2. Abtheilung: Lyrische Dichtungen (Walther von der Vogelweide, Volkslied, Goethe, Schiller stb.). Ára 8 Mk. — V. Wegweiser durch die klassischen Schuldramen, bearbeitet von O. Frick, 1892. 1. Abtheilung: Lessing és Goethe. Ára 5 Mk. — 2. Abtheilung: Schiller. Ára 4 Mk.

Gazdag tartalmú, szakismerettel és helyes paedagogiai tapintattal készült munka, mely a megmagyarázott költői műveket nem tartalmazza.

Goethe és Schiller költeményeit legjobban magyarázta *Viehoff Henrik*, Goetheét (a költemények legkitünőbb szövegével együtt) *Loeper G.* (Berlin, 1882. 2 kötet. Ára 12 Mk.) is.

****Heinr. Kurz:** Handbuch der poetischen Nationalliteratur der Deutschen von Haller bis auf die neueste Zeit. Zürich, 1857. Ára 14 Mk. 40 Pf.

****H. Kurz:** Handbuch der deutschen Prosa von Gottsched bis auf die neuere Zeit. Zürich, 1845—53 Mindegyik rész egyforma beosztással. Ára 13 Mk. 75 Pf.

Két-két rész, jelesen válogatott költői s *illetőleg* prózai (teljes) művek, és egy-egy rész mintaszerű, igen tanulságos *kommentár*, különös tekintettel a költői, *ill.* prózai műfajok történeti fejlődésére.

2. Szakmunkák.

Rud. Raumer: Geschichte der germanischen Philologie. München, 1870. Ára 9 Mk. 75 Pf.

A német philologia fejlődésének története a legrégibb időktől e század hatvanas éveig, tekintettel a skandináv és angol szakirodalomra is.

***Hermann Paul:** Grundriss der germanischen Philologie. Strassburg, 1889—93., két igen vaskos kötet (1138 és 1556 l.) Ára 50 Mk. Füzetekben is megrendelhető.

A germán philológiának minden tekintetben a tudomány színvonalán álló nagybecsű encyclopaediája. Az I. köt. tárgyalja a germán philologia fogalmát, történetét és módszerét; az egyes germán nyelvek történeti fejlődését, a nyelvjárásokat és a mythológiát. A II. kötet tartalma: a hősmonda,

az egyes germán irodalmak története, a metrika, a gazdasági élet, jog, hadviselés, szokások és művészet. Kitűnő index nagyon megkönnyíti a munka használatát.

Hermann Paul: Prinzipien der Sprachgeschichte. 2. kiadás Halle, 1886. Niemeyer. Ára 9 Mk.

A modern nyelvtudomány egyik alapvető, nélkülözhetetlen főműve.

Bernhard Delbrück: Einleitung in das Sprachstudium. 3. kiadás Leipzig. Breitkopf und Härtel. Ára 3 Mk. (Lásd a Magyar Nyelvi részt is).

A nyelvtudománynak legfontosabb, különösen kétes kérdéseit igen tanulságosan tárgyalja, mindig tekintettel a történeti fejlődésre is.

****Wilhelm Wilmanns:** Deutsche Grammatik. (Gotisch, alt-, mittel- und neuhochdeutsch). I. Lautlehre. Strassburg, 1893. Trübner. Ára 6 Mk. 50.

A német nyelv grammatikájának történeti tárgyalása. A Grimm Jakab híres munkájának lép helyébe. Modern tudományos álláspont, igen gazdag anyag. Négy kötetre van tervezve.

Friedr. Kaufmann: Deutsche Grammatik. Kurzgefasste Laut- und Formenlehre des Gotischen, Alt-, Mittel- und Neuhochdeutschen. Marburg, 1888. Elwat. Ára 1 Mk. 80.

A történeti nyelvtan legfontosabb eredményeinek ügyesen összefoglaló áttekintése.

Otto Behaghel: Die deutsche Sprache. Leipzig, Prag, 1886. Tempsky. Ára kötve 60 kr.

Kitűnő kis kézikönyv, mely a német nyelv történetét és mai állapotát a tudomány jelen színvonalán és érdekesen tárgyalja.

Karl Weinhold: Mittelhochdeutsche Grammatik. 2. kiadás. Paderborn, 1883. Schöningh. Ára 8 Mk.

A legjobb német nyelvtanok egyike. Tárgya a XIII. század nyelve, de számos fejtegetése illik a mai nyelvre is, mely a középfelnémettől nem sokban tér el. Jól tájékoztat minden egyes kérdésnél a szakirodalomban is.

***Hermann Paul:** Mittelhochdeutsche Grammatik. 3. kiadás. Halle, 1889, Niemeyer. Ára 2 Mk. 60.

Ez is jeles tájékoztatást nyújt a mai német nyelv számos fontos pontjáról.

****Oskar Erdmann:** Grundzüge der deutschen Syntax nach ihren geschichtlichen Entwicklung dargestellt. I. Stuttgart, 1886. Cotta. Ára 3 Mk. 50.

Alapvető munka a német történeti nyelvtan terén.

A. Engelen: Grammatik der neuhochdeutschen Sprache, 4. kiad., Berlin, 1892. Ára 7 Mk. 50.

Helyes felfogás, igen gazdag anyag. Középiskolai szempontból a legajánlatosabb nagyobb terjedelmű (600 l.) német nyelvtan.

Franz Kern: Die deutsche Satzlehre. Eine Untersuchung ihrer Grundlagen. 2. kiad. Berlin, 1888. Ára 2 Mk. 40.

A német mondattan legfontosabb kérdéseinek egészen új szempontból való fejtegetése. Minden mondattan szempontjából fontos munka.

Karl Weigand: Deutsches Wörterbuch. Giessen, 1882. 4. kiad. Ára 34 Mk.

Aránylag kis terjedelme daczára gazdag munka, helyes etymológiákkal, tanulságos történeti fejtegetésekkel. De a szókknak alak- és mondattani szerepére nem terjed ki.

Moriz Heyne: Deutsches Wörterbuch. Leipzig, 1889. Hirzel. Eddig négy félkötet (A—Q). Egy-egy félkötet 5 Mk.

A legjobb teljes német szótár, melynek etymológiái egészen a tudomány színvonalán állnak. Gazdag anyag aránylag kis terjedelem mellett.

****Fr. Kluge:** Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 5. kiadás. Strassburg, 1894. Trübner. Ára 10 Mk.

Jeles munka, mely kiterjed az összes germán és a hol kell az összes indogermán nyelvekre. Minden német szótárnak legjobb kiegészítése.

Wilh. Scherer: Geschichte der deutschen Literatur. Berlin, 1883. Weidman. Ára kötve 10 Mk.

Első rangú tudományos kézikönyv, de sok ismeretet tételez föl és csak a fődolgozat tárgyalja, néha nagyon egyéni, sőt paradox szempontból. Különös figyelmet érdemelnek jegyzetei (723—778 l.), melyek az összes irodalomtörténeti szakirodalmat (főleg a folyóiratok fontosabb cikkeit is) összefoglalják. Az újabb kiadásokban a szöveg nem változott, csak a jegyzeteket egészítették ki.

Heinrich Gusztáv: A német irodalom története. Budapest, 1886—89. Akadémia. 2 kötet. Ára 7 frt.

A XVII. század végéig terjed. A tudomány színvonalán áll és fölsorolja a legértékesebb monographiákat is. Vonzó előadás.

****Aug. Koberstein:** Grundriss der Geschichte der deutschen Nationalliteratur. I. köt. (A középkor.) 6. kiad. Leipzig, 1884. Ára 9 Mk. A többi négy kötet eddig 5 kiadásban.)

A legteljesebb munka, gazdag irodalomtörténeti utalásokkal. Az aesthetikai méltatásra csak mellékesen terjed ki.

****Karl Goedeke:** Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung. Zweite Auflage, fortgeführt von Edmund Goetze. Dresden, 1884. óta; eddig öt kötet (Schiller haláláig). Ára 51 Mk. 75 Pf.

A teljes anyagra kiterjedő, inkább könyvészeti, mint irodalomtörténeti munka. A szakirodalmat is teljesen felöleli.

****G. G. Gervinus:** Geschichte der deutschen Dichtung, 5 kiad. 5 kötet. Leipzig, 1871—74. Ára 46 Mk.

Igen tartalmas és tanulságos munka, mely a történeti fejlődésre fekteti a főszűlyt, de az aesthetikai szempontot is figyelembe veszi.

***Heinr. Kurz:** Geschichte der deutschen Literatur. Leipzig, 1872. 5. kiad. 4 köt. Ára 51 Mk. A későbbi kiadások változatlanok.

Népszerűbb irányú, terjedelmesebb életrajzokkal, arczképekkel s mutaványokkal. Iskolai célra igen alkalmas, de egyes részletekben elavult munka.

***Rob. König:** Deutsche Literaturgeschichte. 1881 óta sok kiadás. Ára 14 Mk.

Szövege igen keveset ér, bár az újabb kiadásokban javult; de számos rajzai (kéziratok, kiadások másai, költők kézírásai stb.) nagyon hasznavehető szemléleti anyagot nyújtanak.

***Herm. Hettner:** Literaturgeschichte des XVIII. Jahrhdts. Braunschweig, 6 köt. Ára 46 Mk.

Az I. kötet az angol, a II. kötet a francia, a III–VI. kötetek a német irodalmat tárgyalják, kiterjeszkedve a tudományos irodalomra is, kitűnő előadással, terjedelmesen fejtegetve az irodalmi termékek aesthetikai értékét. Most a tudomány legújabb vívmányait is felkaroló újabb kiadása készül.

****Julian Schmidt:** Geschichte der deutschen Literatur von Leibniz bis auf unsere Zeit. Berlin, 1886–90. 4 köt. Ára 29 Mk.

Szerző régibb két nagy művének összefoglaló átdolgozása. Szellemes tárgyalás, új szempontok.

Rud. Gottschall: Die deutsche Nationalliteratur des XIX. Jhdts. Breslau, 1883. 5. kiad. 4 köt. Ára 16 Mk.

Igen jól írott, gazdag tartalmú munka, a tárgyalt anyagnak czélszerű csoportosításával, s az írók összefüggő jellemzésével.

****Georg Brandes:** Die Hauptströmungen der Literatur des XIX. Jhdts. Berlin, 1872. Ára 13 Mk. 50 Pf. 5 köt. (Az első és ötödik új átdolgozásban.)

Az összes nagy európai nemzetek jelen századi irodalmi fejlődését tárgyalja.

****F. Bobertag:** Geschichte des Romans in Deutschland. Berlin, 1876. 2 köt. Ára 20 Mk.

Eddig a XVIII. század elejéig tárgyalja az anyagot. Gazdag anyag, terjedelmes kivonatok és mutatványok.

****Rob. Prölss:** Geschichte des neueren Dramas. Leipzig, 1880. 3 köt., 6 félkötetben. Ára 47 Mk.

Tárgyalja a spanyolok, olaszok, francziák, angolok és németek drámai költészetét, jó források, részben önálló kutatások alapján. A magyar és francia philologus is nagy hasznát veheti.

****A. F. C. Vilmar:** Die deutsche Verskunst nach ihrer geschichtlichen Entwicklung, bearbeitet von C. W. Grein. Marburg und Leipzig. 1870. Ára 1 Mk.

Történeti alapon, helyes felfogással tárgyalja a német verstant a legrégibb időktől a jelenkorig.

J. Minor: Neuhochdeutsche Metrik. Strassburg, 1893. Trübner. 490 l. Ára 10 Mk.

A legjobb német verstan, melyben főleg a kétes kérdések igen behatóan és új szempontokból tárgyalvák.

Elard Hugo Meyer: Deutsche Mythologie. Berlin, 1891. Ára 5 Mk.

Friedr. Kaufmann: Deutsche Mythologie. Stuttgart, 1890. Götschen. Ára kötve 80 fillér.

Mogh műve mellett (a Paul-féle Grundrissben) a német mythológiának legajánlatosabb tárgyalásai.

A német klasszikusok legjobb és legjutányosabb kiadása a Hempel-féle, mely Berlinben jelent meg. Az egyes írók művei e kiadásból külön-külön is megszerezhetők. Ára kötetenként különféle.

Deutsche Nationalliteratur: Herausgegeben v. *Joh. Kürschner*. Stuttgart, Speeman. Kötetje 2 Mk. 50 Pf. Eddig vagy 150 kötet. Minden kötet külön is kapható.

Szépen kiállított, igen olcsó s kitűnő vállalat, mely a német irodalom legkiválóbb íróit és termékeit, a legrégebb időktől a jelenkorig, részben teljesen, (Lessing, Goethe, Schiller; az újabbak közül: Kleist Henrik, Lenau, Körner stb.), részben kitűnő válogatásban, terjedelmes bevezetésekkel, jegyzetekkel stb. tartalmazza; valóságos könyvtár, mely sok egyéb könyvnek beszerzését szükségtelenné teszi.

J. Minor: Schiller. Sein Leben und seine Werke. Berlin, 1890, Weidmann. Eddig I. és II. kötet. Ára 18 Mk.

Schiller életének igen beható, az egész kor művelődési és irodalmi viszonyaira kiterjedő alapos és szellemes tárgyalása.

Herm. Grimm: Goethe, 5. kiadás. Berlin, 1894. Ára 7 Mk.

Danzel und Guhrauer: Lessings Leben und Werke. Berlin, 1880. 2. kiad. 2 kötet. Ára 15 Mk. *vagy*

Erich Schmidt: Lessing. Berlin, 1884—92. Két kötet (a második két részben). Ára 18 Mk.

Mind a kettő igen tartalmas és tanulságos munka; Schmidté szellemesebb és modernebb.

Erläuterungen zu den deutschen Klassikern von *Heinrich Düntzer*. Leipzig. Egy-egy füzet 1 Mk. (Goethe, Schiller, Lessing, Klopstock, Wieland, Herder, Uhland egyes munkáiról.)

Sok értékes anyagot tartalmazó füzetek, melyeknek a tanár a középiskolai oktatásban jó hasznát veheti.

***A. H. Hiecke:** Der deutsche Unterricht auf deutschen Gymnasien. Ein paedagogischer Versuch. Leipzig, 1842. †

***Ernst Laas:** Der deutsche Unterricht auf höheren Lehr-Anstalten. Ein historisch-organisatorischer Versuch. 2. kiad. Berlin, 1886. Ára 8 Mk.

***Rud. Lehmann:** Der deutsche Unterricht. Eine Methodik für höhere Lehranstalten. Berlin, 1890. Weidmann. Ára 8 Mk.

Igen ajánlatos paedagogiai munkák, a melyekből a magyar és francia philologia tanárai is sok tanulságot meríthetnek. Az első könnyen kapható antiquáriusi úton.

3. Folyóiratok.

1. Egyetemes Philologiai Közlöny: *Heinrich G.* és *Thewrewk E.* közreműködésével szerkesztik Némethy Géza és Petz Gedeon. Budapest. Ára egy évre 6 frt. (Lásd a latin s görög nyelvi és irodalmi részt.)

****2. Zeitschrift für deutsches Alterthum** 1841 óta. Most szerkesztik *Edm. Schröder* és *Gust. Roethe*. Berlin, 1893. XXXVII. kötet. Ára 15 Mk. Évnegyedes folyóirat.

A folyóirat maga leginkább csak a középkori irodalommal foglalkozik, de „Anzeiger“ cz. melléklapja az újkori irodalomra vonatkozó műveket is ismerteti, még pedig igen terjedelmesen és alaposan. E melléklapja miatt középiskolai könyvtáraknak is ajánlatos.

****3. Zeitschrift für deutsche Philologie.** Jelenleg szerkesztik *Hugo Gering* és *Oskar Erdmann*. Halle, 1893. XXVI. köt. Évnegyedes folyóirat. Ára 15 Mk.

Ennek is főtárgya a középkori irodalom, de foglalkozik az új korrallal is. Könyvismertetéseket is hoz.

****4. Beiträge zur Gesch. der deutschen Sprache und Literatur.** *Sz. H. Paul* und *W. Braune*. 1874 óta. Leipzig, 1893. XVIII. köt. Ára 15 Mk. Évnegyedes folyóirat.

Főleg nyelvtudományi vagy nyelvtörténeti, de irodalomtörténeti kérdésekkel is foglalkozik. Az új grammatikai iskola főközlönye.

****5. Literaturblatt für Germanische und Romanische Philologie.** *O. Behaghel* und *Fritz Neumann*. 1880 óta. Heilbronn, 1885. Ára 10 Mk. Havi lap.

Csak könyvbírálatokat hoz az összes germán vagy román nyelvek köréből; azonkívül teljes könyvészetet.

6. Zeitschrift für den deutschen Unterricht. Hildebrand *Rudolf* közreműködésével szerkeszti *Lyon Otto*. Leipzig, 1894. Teubner. VIII. évf. Ára 12 Mk.

Nagyon ajánlatos folyóirat, mely tekintettel van a gyakorlati tanításra és az iskola igényeire.

****7. Jahresberichte für neuere deutsche Literaturgeschichte,** herausgegeben von *J. Elias*, *M. Herrmann*, *S. Szawatolski*. Stuttgart, Götschen. I. évf. 1892. Ára 10 Mk. II. évf. 1893. Ára 12 Mk. 60 Pf.

Évenként egy kötet, mely egy-egy évnek a modern irodalomtörténetre vonatkozó teljes irodalmát alaposan és összefüggő bírálat alakjában ismerteti.

Jegyzet: A 2–7. sz. folyóiratok közül elég, ha egy-egy iskola egyet járát. A hol egy városban több középiskola van, czélszerű volna, ha mindegyik mást-mást járátna.

III. Latin és görög nyelv s irodalom.

1. Kézikönyvek.

A) Latin nyelvtanok, gyakorló- és olvasókönyvek.

Ellendt Friedrich: Lateinische Grammatik, neu bearbeitet von *Moritz Seyffert* und *W. Fries*. 38. kiad. Berlin, Weidmann. 1894. Ára 2 Mk. 50 Pf.

Egyike a legelterjedtebb grammatikai tankönyveknek, hasznos stilisztikai függelékkel.

Schultz-Wetzel: Kleine lateinische Sprachlehre. 22., den neuen Lehrplänen entsprechend bearb. Ausg. von Prof. Dr. M. Wetzel. Paderborn, Schöningk. (1893.) Ára 1.90 Mk.

Szintén egyike a legelterjedtebb tankönyveknek. Az újabb átdolgozások sem vehették el e tankönyv konzervatív jellegét. Az új porosz tantervek kívánalmaihoz képest szintén van rövid stilisztikai része. A maga nemében igen jó tankönyv.

Lattmann u. Müller: Kurzgefasste Lateinische Grammatik. Ausgabe B.-Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht. 7. Aufl. Besorgt von Oberl. Dr. H. Lattmann. Ára 3 Mk. 20 Pf.

Inductiv alapon álló, a maga nemében kitűnő tankönyv, az olvasmányból (különösen Neposból és Caesarból) válogatott példákkal. Módszerének megítélhetése végett a vele szerves kapcsolatban levő gyakorlókönyvekkel együtt használandó.

P. Harre: Lateinische Schulgrammatik. Berlin, Weidmann. Új kiadás. Ára 3 Mk.

Az új porosz tantervek alapján készült. Kiválóan áttekinthetősége jellemzi.

***Roby:** A latin grammar for schools. London, Macmillan. 1880. Ára 5 sh.

Meurer: Pauli Sextani liber. Weimar, Böhlau. Ára 65 Pf.

A kezdő latin oktatásnak kitűnő alapvetése. Módszeres tekintetben egyike a legkiválóbb gyakorlókönyveknek.

Meurer H. Dr.: Odyssea latine. Für Sexta. Weimar, Böhlau, 1893. Ára 1.40 Mk.

Meurer H. Dr.: Ilias latine. Für Quinta. Weimar, Böhlau, 1893. Ára 1.40 Mk.

Szintén kiváló latin elemi olvasókönyvek, ügyesen csoportosított, és pedig összefüggő olvasmányi anyaggal. A szerző az Ilias és Odyssea tartalmát adja kisebb tanegységekben, majd elbeszélés, majd leírás, majd beszélgetés, majd levél alakjában. Vannak benne német gyakorlatok is, melyek a latin szöveg szó- és gondolatanyagát variálják, és pedig szintén összefüggő alakban.

Lattmann J.: Lateinisches Übungsbuch mit Formenlehre und Satzlehre für Quinta. 7. Aufl. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht. Ára 1 Mk.

—: Lateinisches Übungsbuch mit stilistischen Regeln für Quarta. 7. Aufl. Mit Rücksicht auf die neuen Lehrpläne von Dr. H. Lattmann. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht. Ára 1 Mk. 40 Pf.

Jeles gyakorlókönyvek, melyekben a szerző ügyesen valósítja meg a tanításnak azon feladatát, hogy a nyelvtani szabályok az olvasmányból vonassanak el.

Weller G.: Lateinisches Lesebuch aus Herodot. 18. umgearb. Auflage, besorgt von Dr. Ed. Wolff. Frankfurt a. M. Kesselring, 1893. Ára 1.80 Mk.

A Meurer könyveihez hasonló, bár kevésbé sikerült olvasókönyv, mely különösen a perzsák történetéből közöl a nyelvi oktatásra praeparált elbeszélő darabokat.

***Smith William:** Principia Latina I. A first Latin course. (2 sh. 6 d.) II. A first Latin reading book. (3. sh. 6 d.) III. Poetry (3 sh. 6 d.) IV. Prose Composition. (3 sh. 6 d.) V. Short tales and anecdotes from ancient history for translation into Latin prose (3 sh.). London, Murray.

Zimmermann C.: Übungsbuch im Anschluss an Cicero, Sallust, Livius, zum mündlichen und schriftlichen Übersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische. Nach den Anforderungen der neuen Lehrpläne I—III. Berlin, Gaertner-Heyfelder. 2 Mk. 50 Pf.

Az iskolai latin auctorok szókincséhez és phraseológiájához fűződő, összefüggő fordítási darabok, melyek a német gymnasiumok felső osztályaiban használatnak a stílusgyakorlatok szempontjából. Az első füzet Cicerónak De Imp. Cn. Pompeii cz. beszédéhez, a második Cicero catilinai beszédeihez, és Salustius Catilinájához, a harmadik Livius 21. könyvéhez csatlakozik. Tanulságos.

Gaupp W.: Lateinische Anthologie für Anfänger. Stuttgart, A. Koch. 1886. Ára 1 Mk. 50 Pf.

Döderlein L.: Vocabularium für den lat. Elementar-Unterricht. Erlangen, Deichert. Ára 80 Pf.

Bréal et Bailly: Leçons de mots. I. Cours élémentaire. 1 fr. 25 c. II. Cours intermédiaire. 2 fr. 50 c. Paris, Hachette.

Meissner-Burián: Latin phraseologia. Budapest, Franklin. 1891. Ára 1 frt 60 kr.

Georges: Kleines lateinisch-deutsches Handwörterbuch. Leipzig. Ára 4 Mk. 20 Pf.

A szerző nagyobb művének (l. alább) kivonata. Közönséges használatra megfelel.

B) Latin írók magyarázó iskolai kiadásai.*

C. Jul. Caesaris commentarii de bello Gallico, von W. Rheinhardt. Stuttgart, Neff. Ára 3 Mk. 10 Pf.

Livii ab urbe condita libri XXI—XXIII., v. Wölfflin und Luterbacher. Leipzig, Teubner. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Sallusti Crispi de bello Jugurthino, von J. H. Schmalk. Gotha, 1883. Ára 1 Mk. 20 Pf.

* Különös tekintettel az iskoláinkban olvasott latin auctorokra.

Cicero's Ausgewählte Reden. Erkl. v. Halm und Laubmann. 7 Bände. Berlin, Weidm. Ára 9 Mk. 45 Pf.

— Ausgewählte Briefe. Von Joseph Frey. Leipzig, Teubner. Ára 2 Mk. 25 Pf.

— De finibus bonorum et malorum. Von H. Holstein. Leipzig, Teubner. Ára 2 Mk. 70 Pf.

Cicero's De officiis. Von C. F. W. Müller. Leipzig, Teubner. Ára 2 Mk. 25 Pf.

Tacitus: Historien. I. II. Von Ignaz Prammer. Wien, Holder. Ára 1 frt 20 kr.

Tacitus, Annales. Von K. Nipperdey und G. Andresen. Berlin, Weidmann. 5.70 Mk.

Schulze: Römische Elegiker. Eine Auswahl aus Catull, Tibull, Propert und Ovid. Berlin, Weidmann. Ára 2 Mk. 40 Pf.

Vergils: Aeneide. Von W. Kappes. Leipzig, Teubner. Ára 4 Mk. 80 Pf.

— Bucolica et Georgica. Von W. Kappes. Leipzig, Teubner. Ára 1 Mk. 50 Pf.

***L. Magnier:** Analyse de l'Éneide de Virgile. Paris, Hachette. 1844. Ára 4 fr. 50 c.

Horatius: Oden und Epoden. Von C. W. Nauck. Leipzig, Teubner. Ára 2 Mk. 25 Pf.

— Satiren und Episteln. Von G. T. A. Krüger. Leipzig, Teubner. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Jegyzet. E kiadások mind tárgyi mind nyelvi magyarázat tekintetében a tudomány színvonalán állanak. Kivülök ajánlhatók a Perthes-féle (Gotha), Gärtner-Heyfelder-féle (Berlin) és a Schöningk-féle (Paderborn) gyűjteményeknek főleg újabb füzetek, mert az exegesis itt paedagogiai szempontokat követ. (Pl. Thümen: Cicero de imperio, [nach paedagogischen Gesichtspunkten erklärt]; Ziegler: Livius VIII; Widmann: Livius I., XXI., XXII.)

C) Görög nyelvtanok, gyakorló- és olvasókönyvek.

K. W. Krüger: Griechische Sprachlehre für Schulen. 4. Aufl. 1894. Würzburg, Krüger. Ára 3 Mk.

Methodusa a régi ugyan, de rendkívüli gonddal és lelkiismeretességgel van kidolgozva. Minden legcsekélyebb nyelvi jelentőségről beszámol. A szójárásokról szóló második rész teljesség dolgában megbecsülhetetlen. Nem annyira a tanulóknak, mint a tanárnak kezébe való.

Koch E.: Griechische Schulgrammatik auf Grund der Ergebnisse der vergleichenden Sprachforschung bearbeitet. 15. Aufl. 8° 1893. Leipzig, Teubner. 3. Mk.

Nagy elterjedtségnek örvendő jó könyv. Előadása igen világos, és sok helyt igen becses gyakorlati utasításokat, a tanítást és tanulást megkönnyítő összefoglalásokat s pszichológiai magyarázatokat is ad. Modern alapon áll.

Kaegi A.: Griechische Schulgrammatik mit einem Anhang enthaltend Repetitionstabellen. 3 verb. Auflage, 1892. Berlin, Waidmann. Ára 3 Mk. 40 Pf.

Anniban igen tanulságos könyv, hogy példát ad, miként lehet a tanítás anyagát helyesen és a valódi szükségletnek megfelelően kiszemelni. Mind az alaktani, mind a mondattani rész csakis az iskolai szerzők megértéséhez mulhatatlanul szükséges anyagot tartalmazza. Az áttekinthető technikai berendezés is ajánlatossá teszi.

Gerth: Kurzgefasste griechische Schulgrammatik. 3. Aufl. Leipzig, Freytag, 1892. Ára 1 Mk. 80 Pf.

Egészben véve Curtius nyomában jár, tanmenete is egészen a Curtiusé, kivéve az igeragozást, melynek tárgyalása az iskola szempontjából jobban sikerült Gerthnek, mint Curtiusnak.

Kohl: Griechisches Übungsbuch zur Formenlehre vor und neben Xenophons Anabasis. Két rész. Halle a/S. 1894. (2. Aufl.) Buchhandl. des Waisenhauses. Ára 1.50 Mk.

A rendszeres nyelvtan menetét követve igen bő, legnagyobbbrészt összefüggő anyagot tartalmaz az alakok begyakorlására, gondosan kerülve mindenütt az anticipatiót. A görögre fordítandó gyakorlatok a görög szövegek paraphrasisát képezik.

Herwig: Griechisches Lese- und Übungsbuch für Tertia. Bielefeld und Leipzig. 1891. Velhagen und Klasing. Ára 1.30 Mk.

— — Vocabularium u. Regelverzeichniss zu dem griechischen Lese- und Übungsbuch f. Tertia. U. ott. Ára 1.60 Mk.

Kezdettől fogva összefüggő, olykor nagyobb terjedelmű, de mindig igen érdekes olvasmányok az alaktanhoz. A német fordítások a görög szövegen alapulnak. A vocabularium a szükséges szók jegyzékén kívül etymologikus csoportokat, phrasiseket s függetlenül mondattani szabályokat is tartalmaz.

***Monro:** A grammar of the Homeric dialect. 2. ed. Oxford, Clarendon Press. 1891. Ára 12 sh.

A homerosi nyelvjárásnak kitűnő grammatikája, mely különösen a tanárnak hasznos szolgálatot tehet.

Beuseler G. E.: Griechisch-deutsches Schul-Wörterbuch. Teubner, Leipzig. Ára 6 Mk. 75 Pf.

A német gymnasiumokban tárgyalt görög klasszikusok összes jellemző helyeire kiterjeszkedő, jól használható kézi szótár.

Seiler (Capelle): Wörterbuch zu Homer und die Homeriden. (9. kiadás.) Leipzig, Kahn, 1889. Ára 4 Mk. 80 Pf.

A homerosi költeményeknek iskolai czélok tekintetéből készült megbízható speciális szótára.

D) Görög írók magyarázatos iskolai kiadásai*.

Homers Ilias, erklärt von K. Fr. Ameis und C. Hentze. Leipzig, Teubner. 2. kötet. Ára 9·30 Mk. (3—3 ének külön is kapható: 90—1·50 Mk.) Hozzá való magyarázatos függelékek 8 füzetben à 1·20—1·80 Mk.

Homers Odyssee, erklärt von K. Fr. Ameis und C. Hentze. Leipzig, Teubner. 2 köt. Ára 5·40 Mk. (6—6 ének külön-külön is kapható à 1·35 Mk.) Magyarázó függelékek 4 füzetben à 1·20—1·50 Mk.

Anthologie aus den griechischen Lyrikern. Von E. Buchholz. 2 Bändchen. Leipzig, Teubner. Ára 3·60 Mk. (I. füz.: Elegikusok és iambographusok; II. füz.: Melikusok és bukolikusok).

Sophokles. Von X. W. Schneidewin und A. Nauck. Berlin, Weidmann. Ára 10·20 Mk. (7 füzetben. Minden füzet külön kapható, à 1·50 Mk.).

Herodotos. Von H. Stein. Berlin, Weidmann. Ára 13·35 Mk. (5 kötetben. Egy-egy kötet ára 1·50—2·40 Mk.)

Platons ausgew. Schriften. Von Chr. Cron und J. Deuschle. I. Theil: Die Vertheidigungsrede des Sokrates. Kriton. Von Chr. Cron. Leipzig, Teubner. Ára 1 Mk.

E) Segédkönyvek.

Brambach W.: Hülfsbüchlein für lateinische Rechtsschreibung. Leipzig, Teubner, 3. Aufl. 1884. Ára 75 Pf.

Azon latin szóknak betűrendes lajstroma, melyeknek orthographiája a közhasználatban ingadozik. Mindenütt jellemző példákra való hivatkozás. A latin nyelv tanárának fontos.

Menge H.: Materialien für Repetition der lat. Grammatik, im genauen Anschluss an die Grammatiken von H. Menge und Ellendt-Seyffert. Wolfenbüttel, Zwissler. (2. kiad. 1888.) Ára 4 Mk.

Kérdésekben és feleletekben készült ismétlő könyv, példákkal felvilágosítva. A felső osztályokban, hol a grammatikai ismeretek folytonos ébrentartása és kiegészítése kívántatik, jó hasznát veheti a tanár.

Schmidt J. H.: Leitfaden in der Rhythmik und Metrik der classischen Sprachen. Leipzig. Ára 3 Mk.

Rövid foglalatja a görög és latin rhythmika és metrika főbb szabályainak a kutatások végső eredményeinek felhasználásával.

Lübker Fr.: Reallexikon des class. Alterthums. Herausgegeben v. M. Erler. Leipzig, Teubner. 7. Aufl. 1891. Ára 12 Mk.

Betűrendes gyűjteménye a klasszikus népek összes nyilvános és magánrégiségeinek, irodalomtörténetének és mythológiájának a legeslegfőbb források megjelölésével, népszerű tárgyalásban. Nem forrásmű, csak gyors útbaigazításra való; ábrákkal.

* Különös tekintettel az iskoláinkban olvasott görög auctorokra.

Rich A.: Illustriertes Wörterbuch der römischen Alterthümer. Paris, Didot. Ára 10 fr.

A római régiségeknek betürendes feldolgozása, szigoruan tudományos alapon, a műemlékek és gyűjtemények figyelembevételével. A klasszikus írók magyarázatánál ma sem nélkülözhető. A szövegbe nyomott 200 fametszet antik műtárgyak kicsinyített mása.

Stoll H. V.: Handbuch der Religion und Mythologie der Griechen und Römer. Leipzig, Teubner. 6. Aufl. 1875. Ára 2 Mk. 25 Pf.

A mythologia olvasmányoszerű tárgyalása, világos és könnyű előadásban. Felső osztályu tanulók számára készült.

Bender H.: Grundriss der röm. Literaturgeschichte für Gymnasien. Leipzig, Teubner. 1889. Ára 1 Mk.

Teuffel felosztását követve, az egyes korszakokon belül irodalmi műfajok szerint tárgyalja az írókat. Controversiák mellőztetnek. Főszólyt a szerző az írók megértésére helyez. Gyors átnézetre igen alkalmas.

Deltour: Histoire de la littérature grecque. 12°. Paris, Delagrave 1890. Ára 4 fr.

Vonzó előadása és a közölt mutatóványok hü fordítása miatt ajánlható. A görög irodalmat felöleli a byzanci korig. Jó tulajdonsága, hogy a kapcsolatos régiségekre is lehetőleg kiterjeszkedik.

Jebb: A görög irodalom története. Budapest, Athenaeum. 3. kiad. Ára 90 kr.

Fyffe: A görög nép története. Budapest, Athenaeum. Ára 60 kr.

Creighton: A római nép története. Budapest, Athenaeum. Ára 60 kr.

Mahaffy: Ó-görög élet. Budapest, Athenaeum. Ára 60 kr.

Wilkens: Római régiségek. Budapest, Athenaeum. Ára 60 kr.

Jebb, Fyffe, Creighton, Mahaffy és Wilkens e munkáikban a művelt nagyközönségnek mutatják be tárgyukat. Nagy vonásokban való jellemzés, előkelő tárgyalásmód, vonzó irodalmi alak élvezetésekké teszik e könyvecskéket, melyek eszméltetésül s bővebb tanulmányokra való ösztönzésül szolgálhatnak a tanárnak s tanulságos olvasmányul az érettebb tanulóknak.

2 Szakmunkák.

A) Latin és görög írók.

I. Az újabb szövegkiadásokra nézve legajánlatosabb a *Thewrewk Emil* szerkesztése alatt megjelenő **Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum** (Budapest, Lampel) és a **Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana**.

II. A főbb görög írók jó szövegét latin fordítással adja a Didot-féle **Bibliothèque Grecque avec la traduction Latine et les index**, hasonlókép a latin írók szövegét francia fordítással ugyan-

csak a Didot-féle **Bibliothèque Latine avec la traduction Française publiée sous la direction de M. Nisard.**

III. Magyarázó jeles szövegkiadások, iskolai használatnak és tudományosabb követelményeknek is megfelelők: a) **B. G. Teubner's Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen.** b) **A Weidmann-féle Sammlung griechischer und lateinischer Schriftsteller mit deutschen Anmerkungen, herausgegeben von M. Haupt und H. Sauppe.**

Mind e kiadások közül első sorban az iskolában olvasott latin és görög írók vásárlandók meg, másodsorban azok, melyek a tanárok magántanulmányainak szolgálnak.

B) Fordítások.

a) Magyar fordítások.

Aeschylos Oresteiája. Görögből **Csengeri János.** Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, Franklin. 1894. Ára 1 frt 50 kr.

Anakreon. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.** Budapest, 1885. A M. T. Akad. kiadv. Ára 2 frt. (Görögül és magyarul.)

Anthologiabeli (görög) epigrammák. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.** Budapest, 1891. Ára 2 frt. (Görögül és magyarul.)

Aristoteles poetikája. Görögből fordította, bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel ellátta **Dr. Geréb József.** Budapest, Franklin. (Ölcső könyvtár 287.) 1891. Ára 30 kr.

Aristophanes vígjátékai, fordította **Arany János.** 3 köt. M. T. Akad. 1880. Ára 6 frt.

Cato bölcs mondásai. Szövegét megállapította, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Némethy Géza.** Budapest, M. T. Akad. 1892. Ára 60 kr. (Latinul és magyarul.)

Ciceró-ból beszédek: In Catilinam, Pro Milone, Deiotaro, Ligario, Pro Archia poeta. Levelek és Scipio álma, ford. **Kazinczy Ferencz.** Buda, 1837. †

Cicero összes levelei, magyarázó jegyzetekkel és mutatókkal ellátva, ford. **Fábián Gábor.** Pest, 1861–66. †

Cicero vegyes munkái. Rhetoricumok. 1. Brutus. 2. A szónok. 3. Beszéd L. Piso ellen. — Philosophicumok: 1. Cato Maior, 2. Laelius, 3. Scipio álma, 4. Paradoxonok, ford. **Fábián Gábor.** Pest, 1865. †

Cicero: A kötelességekről. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.** Budapest, 1885. M. Tud. Akad. Ára 1 frt 60 kr. (Görögül és magyarul.)

Caesar (C. Julius) minden munkái. Ford. **Szenczy Imre.** I. A Gallus háborúról. Buda, 1839. II. A polg., alex., afrik., hisp. háborúról. Buda, 1840. †

Catullus (Cajus Valerius) versei, ford. **Csengeri János**. Budapest, Franklin. (Olcso könyvtár 105). Ára 30 kr.

Euripidész. Ifigeneja Aulisban. Ford. **Radó Antal**. Budapest, 1892. Lampel. Ára 60 kr.

Euripides. Iphigenia Taurisban. Fordította és magyarázta **Kempf József**. Budapest, Franklin. (Jeles írók XLIX.) Ára 50 kr.

Euripides. A kyklops. Satyrdráma. Fordította **Csiky Gergely**. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, Franklin. 1890. Ára 40 kr.

Gaius római jogi institutióinak négy könyve. Magyarra fordította s jegyzetekkel kísérte **Dr. Bozók Alajos**. Budapest, 1887. M. T. Akad. Ára 3 frt. (Latinul és magyarul).

Herodotos történeti könyvei. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Geréb József**. Budapest, 1892—4. M. Tud. Akad. I. köt. (I—III. könyv) 2 frt 80 kr.; II. köt. (IV—VI. könyv) 2 frt 40 kr.; III. köt. (VII—IX. k.) 2 frt 80 kr. (Görögül és magyarul).

Homeros Iliasa, fordította **Szabó István**. Pest, 1853. †

Homeros Odysseája, fordította **Szabó István**. Pest, 1846. †

Homeros Iliasa. (Szemelvények). Az eredeti versmértékben ford. **Kempf József**. Budapest, Grill. 1891. Ára 1 frt 60 kr.

Homeros Iliasa. (Szemelv.). Ford. **Csengeri János**. Budapest, Eggenberger. 1891. Ára 1 frt 40 kr.

Homeros Odysseája. (Szemelv.) Ford. **Gyomlay Gyula**. Budapest, Eggenberger. 1891. Ára 1 frt 20 kr.

Horatius satyrái, ford. **Virág Benedek**. Buda, 1820. †

Horatius levelei, ford. **Kiss János**. (Wieland-Kazinczy jegyzeteivel). Pest, 1833. M. T. Akad. †

Horác poetikája, ford. **Czuczor Gergely**. Új kiadás. Budapest, Franklin. (Olcso könyvtár 37). 1876. Ára 20 kr.

Horáciusz Flakkusz versei, fordította **Dr. Barua Ignác**. Budapest, 2. kiad. 1886. Ára 1 frt 80 kr.

Lykurgos beszéde Leokrates ellen. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Fináczy Ernő**. Budapest, 1893. M. T. Akad. Ára 70 kr. (Görögül és magyarul).

Ovidius pontusi elégiái, ford. **Egyed Antal**. Pest, 1839. †

Ovidius keservei, fordította **Egyed Antal**. Pest, 1847. (2. kiad.). †

Ovidius Átváltozásai, ford. **Egyed Antal**. Pest, 1851. †

Phaedrus Augustus szabadosának meséi, ford. **Szarvas Gábor**. Pest, 1860. Ára 50 kr.

Platon: Eüthüfron, Szokratesz védelme, Kriton, Faidon, Alkibiadesz, Lakhesz, Protágorász, Menon, Gorgiász. Ford. **Hunfalvy Pál**. Pest, 1864. †

Platon Theaitetosa. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Simon József Sándor**. Budapest, M. T. Akad. 1890. Ára 1 frt 20 kr. (Görögül és magyarul).

Platon válogatott művei. I. kötet: Gorgias. Philebos. Görögből fordította s bevezetéssel ellátta **Péterfy Jenő**. Budapest, Franklin (Filozófiai írók tára: X.) 1893. Ára 1 frt 40 kr.

Platon válogatott művei. II. kötet. Euthyphron, Sokrates védekezése, Kriton, Phaidon. Görögből **Gyomlay Gyula**. — Budapest, Franklin. (Fil. Írók Tára XI). 1893. Ára 1 frt 20 kr.

Platon és Aristoteles (Szemelvények). Görögből **Péterfy Jenő, Gyomlay Gyula és Alexander Bernát**. Budapest, Franklin, 1893. Ára 1 frt 50 kr.

Plantus vígjátékai. Ford. **Csiky Gergely**. 4 köt. Budapest, Pfeiffer. Ára 8 frt.

Plutarchos párhuzamos életrajzai. Görögből **Dr. Kacs Kovics Kálmán**. I. Budapest, Dobrowsky. 1894. Ára 5 frt.

Sallustius, fordította **Kazinczy Ferencz**. Buda, 1836. †

Sophokles tragédiái, ford. **Csiky Gergely**. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Budapest, Tettey. 1880. Ára 3 frt.

Tacitus (Cornelius) Évkönyvei. Ford. **Szenczy Imre**. Szombathely, 1856. †

Thukydides. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Zsoldos Benő**. Budapest, M. T. Akad. I. köt. (I—III.) ára 2 frt 40 kr.; II. köt. (IV—V.) ára 1 frt 40 kr.; III. köt. (VI—VIII.) ára 2 frt. (Görögül és magyarul).

Tibullus (Albus) elégiái, ford. **Latkóczy Mihály** (Magyar könyvesház 102—104). Budapest. Ára 60 kr.

Tibullus elégiái. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János**. Budapest, 1886. Ára 1 frt 40 kr. (Kis kiadás: 1887. Ára 40 kr.).

Vergilius (Publius) Aeneise. Fordította és jegyzetekkel kísérte **Dr. Barna Ignác**. Budapest, M. T. Akad. 1890. Ára 3 frt. (Latinul és magyarul).

b) Német fordítások.

Legteljesebb gyűjtemény a „**Bibliothek sämtlicher griechischer und römischer Klassiker in neueren deutschen Musterübersetzungen**“. Berlin, Langenscheidt. (Azelőtt az úgynevezett stuttgarti gyűjtemény.)

c) Általános művek.

Boeckh Aug.: *Encyclopaedie und Methodologie der philolog. Wissenschaften*. Herausgegeben v. E. Bratuschek. 2. kiadás. 1886. Leipzig, Teubner. Ára 12 Mk.

A klasszika philologia disciplinájának áttekintő ismertetése, a tudomány módszerére vonatkozó útmutatásokkal. A 2. kiadás a legújabb gazdag szakirodalmat is figyelembe veszi.

***Reinach S.**: *Manuel de philologie classique*. 2 köt. Paris, Hachette. 1884. Ára 7 frc. 50 c.

Encyclopaedikus munka, mely a nyelvtudomány, régiség, irodalomtörténet minden ágazatára kiterjeszkedik, értékesítve a tudomány legújabb vívmányait. Freund Trienniumának szabad átdolgozása.

***Voigt G.:** Die Wiederbelebung des class. Alterthums, oder das erste Jahrhundert des Humanismus. 3. Aufl. Besorgt von Max Lehnerdt. 2 köt. Berlin, 1893. Ára 20 Mk.

***Bursian C.:** Geschichte der class. Philologie in Deutschland. 2 Theile. München. Ára 13 Mk.

A classica philológiának Németországban való fejlődését terjedelmesen fejtegeti; a főbb irányokat és philologusokat, úgyszintén műveiket kritikailag ismerteti. Igen tanulságos könyv.

Pauly A.: Realencyclopaedie der class. Alterthumswissenschaft. (Új kiadás.) Neue Bearbeitung. Unter Mitwirkung zahlreicher Fachgenossen herausgegeben von Georg Wissowa. Stuttgart, I. B. Metzlerscher Verlag. 1893—. Ára egy félkötetnek 15 Mk. (Folyik.)

Szótárszerű feldolgozása az ó-kori klasszikus népek történelmének, földrajzának, régiségeinek, mythológiájának, irodalom- és műtörténetének. Az egyes czikkek elsőrendű szaktudósok tollából erednek, s lehető rövid előadásban az illető tárgyra vonatkozó összes forrásokat és irodalmi anyagot tartalmazza. A mű úgyszólván codicálása a klasszikus régiségekre vonatkozó mai ismereteinknek. Teljességre, hitelességre és a feldolgozás methodusára nézve első helyet foglal el a hasonló irányú munkák közt. Minden gymnasiumnak ajánltatik.

Müller Jwan: Handb. der class. Alterthumswissenschaft in systematischer Darstellung mit besonderer Rücksicht auf Geschichte und Methodik der einzelnen Disciplinen. (Most folyik.) 14 félkötet à 5 Mark 50 Pf.

A cl. philologia összes disciplinájának a kor színvonalán álló s az irodalomban is tájékoztató encyklopaediája. Kitűnő munka, mely egymagában számos speciális munkát nélkülözhetővé tesz. Minden gymnasiumnak ajánltatik a megszerzésre.

Az egyes kötetek tartalma:

Elő kötet: Einleitende und Hilfsdisziplinen. Zweite sehr vermehrte, teilweise völlig neubearbeitete Auflage. Mit Register. Lex.-8°. Ára füzve 15 Mk., kötve 17 Mk. — A) Grundlegung und Geschichte der Philologie, von Dr. v. Urlichs (Würzburg). — B) Hermeneutik und Kritik, von Dr. Blass (Kiel). — C) Paläographie, Buchwesen und Handschriftenkunde, von Dr. Blass (Kiel). — D) Griechische Epigraphik, von Dr. Larfeld (Remscheid). — E) Römische Epigraphik, von Dr. E. Hübner (Berlin). — F) Chronologie, von Dr. Unger (Würzburg). — G) Metrologie, von Dr. Nissen (Bonn). — H) Sach- und Wortregister.

Második kötet: Griechische und lateinische Sprachwissenschaft. Zweite völlig neubearbeitete und sehr vermehrte Auflage. Mit Register. Lex.-8°. Ára füzve 15 Mk. 50 Pf.; kötve 17 Mk. 50 Pf. — A) Griechische Grammatik (Geschichtliches und Methodisches, Lautlehre, Flexionslehre, Syntax und Stilistik), von Dr. Brugmann (Leipzig). — B) Lateinische Grammatik (Geschichtliches und Methodisches, Lautlehre, Flexionslehre, Syntax und Stilistik), von Dr. Stolz (Innsbruck) und Schmalz (Tauberbischofsheim). — C) Griechische und lateinische Lexikographie, von Dr. Autenrieth (Nürnberg) und Dr. Heerdegen (Erlangen). — D) Rhetorik, von Dr. Volkmann (Jauer). — E) Metrik, von Dr. Gleditsch (Berlin). — F) Sach- und Wortregister.

Harmadik kötet: Geographie und politische Geschichte des klassischen Altertums. Lex.-8°. nebst 6 Plänen. Füzve 16 Mk. 50 Pf.; kötve 18 Mk. 50 Pf.

— A) Einleitung. Geographie und Geschichte des Orients bis zu den Perserkriegen, von Dr. Fr. Hommel (München). — B) Geographie und Geschichte von Griechenland: 1. Geographie und Topographie von Hellas und den hellenischen Kolonien, von Dr. Lolling, Bibliothekar des deutschen archäol. Institut in Athen. — 2. Topographie von Athen (mit 2 Karten), von Dr. Lolling. — 3. Grundzüge der politischen Geschichte von Griechenland, von Dr. Pöhlmann (Erlangen). — C) Geographie und Geschichte von Rom und den römischen Provinzen: 1. Geographie und Topographie von Italien, Hispanien, Gallien, Britannien, Germanien, Illyrikum, Asien und Afrika (ausserhalb der griech. Kolonien), von Dr. J. Jung (Prag). — 2. Grundzüge der römischen Geschichte von Dr. Niese (Marburg). — 3. Topographie von Rom, von Dr. O. Richter (Berlin).

Negyedik kötet: Die Lehre von den Altertümern. Erste Abteilung, 1. Hälfte: Die Griechischen Staats- und Rechtsaltertümer, von Dr. G. Busolt (Kiel). Zweite umgearbeitete und sehr vermehrte Auflage. Mit Register. Lex.-8°. Füzve 6 Mk. 50 Pf. — Erste Abteilung, 2. Hälfte: Die Griechischen Privataltertümer von Dr. Iw. v. Müller (Erlangen). Die griechischen Kriegsaltertümer von Dr. Ad. Bauer (Graz). Mit Register. Zweite umgearbeitete und sehr vermehrte Auflage. Lex.-8°. Füzve 8 Mk. 50 Pf. (Erste Abth. 1. u. 2. H. Kötve 17 Mk.). — Zweite Abteilung: Die Römischen Staats-, Rechts- und Kriegsaltertümer von Dr. Schiller (Giessen). Die Römischen Privataltertümer und römische Kulturgeschichte von Dr. Mor. Voigt (Leipzig). Zweite umgearbeitete Auflage. Mit Registern. Lex.-8°. Kötve 9 Mk. 80 Pf.

Ötödik kötet: 1. Abtlg.: Geschichte der alten Philosophie, von Dr. Windelband (Strassburg) nebst einem Anhang über die Geschichte der Mathematik und Naturwissenschaften im Altertum, von Dr. Siegmund Günther (München). Zweite sorgfältig durchgesehene Auflage. Lex.-8°. Füzve 5 Mk. 50 Pf.; kötve 7 Mk. 20 Pf. — 2. Abtlg.: Griechische Mythologie und Religionsgeschichte. Von Dr. O. Gruppe. (Sajtó alatt.) — 3. Abtlg.: Griechische Cultusaltertümer und antikes Bühnenwesen. Von Dr. Paul Stengel (Berlin) und Dr. Öhmichen (München). Füzve 6 Mk. 50 Pf.; kötve 8 Mk. 20 Pf. — 4. Abtlg.: Römische Religion und Sakralaltertümer, von Dr. Wissowa (Marburg). (Sajtó alatt.)

Hatodik kötet: Klassische Kunstarchäologie, von Dr. Sittl (Würzburg), mit einem Anhang über Numismatik. Ára 18.50 Mk.

Hetedik kötet: Griechische Litteraturgeschichte, von Dr. v. Christ (München). Zweite vermehrte und verbesserte Auflage. Mit Register. Lex.-8°. Füzve 13 Mk. 50 Pf.; kötve 15 Mk. 50 Pf.

Nyolczadik kötet: Geschichte der römischen Litteratur, von Dr. M. Schanz (Würzburg). Erster Teil: Die römische Litteratur in der Zeit der Republik. Lex.-8°. Füzve 5 Mk. 50 Pf. Zweiter Teil: Die römische Litteratur vom Ende der Republik (30 v. Ch.) bis auf Hadrian (117 n. Ch.) Lex.-8°. Füzve 8 Mk. (A kettő együtt kötve 15.50 Mk.)

Kilenczedik kötet: 1. Abtlg.: Byzantinische Litteraturgeschichte, von Dr. K. Krumbacher (München). Füzve 8 Mk. 50 Pf.; kötve 10 Mk. 50 Pf. — 2. Abtlg.: Geschichte der römischen Litteratur im Mittelalter, von Dr. Traube (München.) (Sajtó alatt.)

Bartal Antal: A classica-philologia története hazánkban. Akadémia, 1874. Ára 40 kr.

Különösen abból a szempontból fontos, hogy a megjelent magyar fordításokról, továbbá a classica-philologia körébe tartozó magyar értekezésekről és művekről ad felvilágosítást. Az 1874. óta megjelent művekből az Egyetemes Philologiai Közlöny hoz évenként Hellebrant Á. tollából részletes és pontos bibliographiai adatokat.

Eckstein: Lateinischer und griechischer Unterricht. Leipzig, Reisland. 1887. Ára 9 Mk.

Rothfuchs: Beiträge zur Methodik des lateinischen Unterrichts. 2-te Aufl. Marburg, Elwert. 1882. Ára 1-80.

Bréal M: De l'enseignement des langues anciennes. Paris, Hachette. 1891. Ára 2 fr.

E három mű a klasszikus nyelvek tanításának sokat vitatott módszerével foglalkozik, s tanulságos útmutatásokat tartalmaz a gyakorlat szempontjából is.

D) Grammatika, stilisztika, metrika, lexikographia.

Egger E.: Notions élémentaires de grammaire comparée. Paris, Hachette. (7. kiad.) 2 fr. (Magyarul, *Bartal*: Bevezetés az összehasonlító nyelvtudományba. Budapest, Eggenberger. Ára 1 frt.)

E mű a klasszikus nyelveknek összehasonlító szempontból való tanulmányozásánál hasznos bevezetésül és alapvetésül szolgálhat. Az összehasonlító nyelvtudomány alaptételeiben tájékoztat.

****Brugmann K.:** Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. Strassburg. (2 köt.) Ára 30 Mk.

Az újabb nyelvtudományi irány alapján készült korszakos mű, Schleicher compendiumának hibái nélkül. Kiindul az indo-európai alapnyelvből, s az egyes hangtani vagy alaktani jelenségeknek történetét adja, a nyelvek összehasonlítása révén. A kik a görög és latin grammatikát az összehasonlító nyelvtudomány eredményeinek alapján tanítják, e művet nem nélkülözhetik.

***Blass J.:** Ueber die Aussprache des Griechischen. Berlin, Weidmann. 3. Aufl. Ára 3 Mk.

***Seelmann E.:** Die Aussprache des Latein nach physiologisch-historischen Grundsätzen. Heilbronn, Henninger. 1885. Ára 8 Mk.

Blass műve a görög, Seelmanné a latin nyelv egyes hangzóinak kiejtését kíséri nyomon a nyelvfejlődés különböző korszakaiban, az illető források tekintetbevételével.

***Brambach:** Die Neugestaltung der lateinischen Orthographie. Leipzig, 1868. Ára 6 Mk.

A latin helyesírás vitás kérdéseiben legjobban eligazító és a magaméban alapvető mű.

Gustav Meyer: Griechische Grammatik. 2. Aufl. 1886. Leipzig, Breitkopf & Härtel. Ára 12 Mk.

A görög hangtannak és alaktannak legjobb, legtudományosabb és legkimerítőbb előadása, összehasonlító nyelvtudományi alapon. A legújabb epigraphiai leletek is mindenütt fel vannak benne használva. A kor színvonalán álló, kitűnő munka.

***Kühner R.:** Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. 2 Theile in 4 Bänden. Hannover, 1869—72. †

***Kühner R.:** Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache. 2 köt. Hannover, 1877—79. Ára 25 Mk.

E művek ma már elavultak ugyan, de bő idézeteik s részletes adataik még mindig használhatókká teszik, ha valamely szabályra példákat keresünk az irodalomból.

***Curtius:** Grundzüge der griechischen Etymologie. Leipzig. Teubner. 1879. Ára 20 Mk.

A görög szókinés etymológiája, folytonos tekintettel az összehasonlító nyelvészet vívmányaira.

Bücheler I.: Grundriss der lat. Declination. Herausgegeben v. I. Windekilde. Bonn, 1879. Ára 4 Mk.

Engelhardt M.: Lateinische Conjugation nach den Ergebnissen der Sprachvergleichung dargestellt. Berlin, Weidmann, 1887. Ára 2 Mk. 40 Pf.

E művek a latin név- és igeragozás tudományos tárgyalását adják, s mint ilyenek a grammatikát előadó tanároknak elkerülhetlenül szükségesek a mélyebb betekintésre. Módszerök, különösen a Bücheleré, mintaszerű.

Draeger A.: Historische Syntax der lat. Sprache. 2. Aufl. 4 Theile in 2 Bden. Leipzig, 1878—81. Ára 24 Mk.

Az egyetlen nagyobb mű, mely a latin nyelv történeti mondattanát teljesen kimerítően és tudományos alapon adja.

Klotz Reinh.: Handbuch der lateinischen Stilistik. Nach des Verf. Tod herausgegeben v. Rich. Klotz. 80. 1874. Ára 4 Mk. 80 Pf.

Philologus kutatónak való kitűnő könyv. A szerző először adja a rövid szabályt, aztán jegyzetben bőven kifejti a tételt s példákkal illusztrálja. Gazdag adalékok és tanulságos felvilágosítások a latin stilsztika történetéből s a latin stílus többféle nemeiről, a latin nyelv jellemző tulajdonairól, a graecismusokról, archaismusokról, neologismusokról stb.

Seyffert: Scholae Latinae. (4. kiadás.) Beiträge zu einer methodischen Praxis der lateinischen Stil- und Kompositionslehre. 2 rész. Leipzig, Holze 1887. Ára 8 Mk. 50 Pf.

Becses utmutatások a latin stílus gyakorlati elsajátításához.

Menge Herm.: Repetitorium der lat. Syntax und Stilistik. Lehrbuch für Studirende, zugleich ein prakt. Repetitorium für Lehrer. (6. Aufl.) Wolfenbüttel, Zwissler. Ára 7 Mk.

Krebs-Allgayer-Schmalz: Antibarbarus der lat. Sprache. 2 köt. Basel, 1886. Ára 20 Mk.

Nélkülözhetetlen segédkönyv a magyarból latinra való fordításoknál és stílusgyakorlatoknál. Ott, hol egy kifejezés helyes latinsága vitás, gyorsan és biztosan eligazít, a klasszikus nyelvből vett példákra való hivatkozással.

Christ W.: Metrik der Griechen u. Römer (2. Aufl.) Leipzig, 1879. Ára 11 Mk. 60 Pf.

****Stephanus Henr.:** Thesaurus graecae linguae. Ed. III. Cur. C. B. Hase, W. et C. Dindorf. 9 vol. Paris, Didot. 1831—65. Ára 550 Fr.

****Forcellini:** Totius Latinitatis Lexicon. Cura et studio Vincentii De-Vit. 6 köt. Prato, 1858—80. Ára 166 Mk. — Megjelenőben van: Lexici Forcelliniani pars altera, opera et studio Vinc. De-Vit. Prato. Füzetenként 2 Mk. 50 Pf. (Megrendelhető Brockhausnál.)

****Du Cange:** Glossarium mediae et infimae Latinitatis. Editio nove aucta a Leop. Favre. Niort. Eddig VI kötet (Az egész 10 kötetből fog állani) à 20 Mk.

E három szótár teljesen kimerítő, s az illető korok teljes szókinését öleli fel, az összes források és jellemző helyek felsorolásával. Nagyobb tudományos kutatásnál nélkülözhetetlenek. Csak igen jól javadalmazott iskolának ajánltatik.

Pape: Handwörterbuch der griech. Sprache. Braunschweig. Bd. I. und II. Griechisch-Deutsch. 7. Abdr. 1875. Bd. III. Eigennamen. 2. Abdr. 1875. Összesen 38 Mk.

Georges: Ausführliches lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches Handwörterbuch. 4 köt. Leipzig. Ára 30 Mk.

Finály: A latin nyelv szótára. Budapest. Ára 10 frt.

E) Irodalomtörténet.

***Bernhardy:** Grundriss der griech. Literatur. 2 Theile in 3 Bänden. 5. Bearb. Halle. Ára 40 Mk.

Bár sok tekintetben elavult, a jellemzésekben és a költői korszakok irányainak feltüntetésében ma is alapvető.

Sittl: Geschichte der griechischen Literatur bis auf Alexander den Grossen. München, Ackermann. 3 köt. Ára 17 Mk. 80 Pf.

Az újabb kutatások alapján áll, és sok tekintetben új szempontokat állít fel. Érdekes munka, de óvatos használatot igényel.

****Susemihl Fr.:** Geschichte der griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit. Leipzig, Teubner. 1892. Ára 30 Mk.

Az alexandriai görög irodalomra nézve teljesen kimerítő, rendkívül gazdag anyagot felkaroló munka. Nem annyira jellemzései, mint adataival tűnik ki.

Croiset M. et A: Histoire de la littérature grecque. I—III. Paris, 1887—1892. Ára 24 fr.

Magas szempontokból kiinduló és mintaszerű alakban való tárgyalása a görög irodalomnak. A szerzők főtörekvése az egyes műfajokban uralkodó stíltörvényeket feltüntetni. Az egyes költőket és írókat inkább összes műveikből, tehát a teljes benyomásból ítélik meg, mintsem egyes alkotásaikból.

Teuffel W. S.: Geschichte der röm. Literatur. 1 köt. Leipzig, Ára 14 Mk.

Nélkülözhetetlen főmunka, az összes irodalom felsorolásával és kritikai taglalásával. Különösen az irodalomtörténetnek speciális kérdéseiben kitűnően tájékoztat.

****Ebert Ad.:** Geschichte der Literatur des Mittelalters im Abendlande. I. Die christl. latein. Literatur bis zum Zeitalter Karls des Grossen. Leipzig, Vogel. 1874. II. Lat. Literatur vom Zeitalter Karls des Grossen bis zum Tode Karls des Kahlen. U. o. 1880. 21 Mk.

Görög költők.¹

Wolf Fr. Aug.: Prolegomena ad Homerum. Berolini, apud Calvary (Philol. und Archaeol. Bibl. Nr. 1.) 1876. Ára 2 Mk.

¹ Az alábbiakban következnek speciális monographiák vagy összefoglaló művek az egyes auctorokról, s az egyes költői vagy prózai műfajokról.

***Volkmann:** Geschichte und Kritik der Wolfschen Prolegomena. Leipzig, 1874. Ára 8 Mk.

Kirchhoff A.: Die Hom. Odyssee und ihre Entstehung. Berlin, 1879. (2. kiadás.) Ára 12 Mk.

****Bekker J.:** Homerische Blätter. Bonn, 1853—72. Ára 10 Mk.

Buchholz E.: Homerische Realien. Leipzig, 1871—85. Ára 35 Mk.

***W. Helbig:** Das homerische Epos aus den Denkmälern erläutert. Leipzig, Teubner. 2. kiad. 1887. Ára 12 Mk. 80 Pf.

****Ebeling H.:** Lexicon Homericum, composuerunt A. Albrecht, C. Capelle, A. Eberhard, B. Giseke, V. H. Koch, C. H. Mutzbauer, I. La Roche, Schnorr de Carolsfeld. Lipsiae, Teubner. 1874—1885. Ára 46 Mk.

***Flach:** Geschichte der griech. Lyrik, nach den Quellen dargestellt. Tübingen, Fues, 1883—4. Leipzig, Teubner. Ára 13 Mk.

Girard J.: Études sur la poésie grecque. Paris, Hachette Ára 3'50 fr.

***Villemain M.:** Essais sur le génie de Pindare et sur la poésie lyrique dans ses rapports avec l'élévation morale et religieuse des peuples. Paris, Didot. Ára 10 fr.

***Patin:** Études sur les tragiques Grecs. I. Eschyle. II. Sophocle. III. Euripide. Paris, Hachette. Egy-egy kötet 3 fr. 50 c.

Pecz V.: A görög tragédia története. Budapest, M. T. Akad. I. köt. 1889. Ára 2 frt 40 kr.

Wilamowitz-Möllendorff: Euripides Herakles. Berlin, Weidmann. 1889. 2 köt. Ára 22 Mk.

Günther G.: Grundzüge der tragischen kunst. Leipzig, Berlin, W. Fridrich. 1885. Ára 10 Mk.

Görög prózairók:

Hauvette Am.: Hérodote, historien des guerres médiques. Paris, Hachette. 1894. Ára 12 fr.

****Blass F.:** Die att. Beredsamkeit. 3 Abth. Leipzig, Teubner. Ára 53 Mk. (I. Von Gorgias bis zu Lysias. 2. Aufl. 1887. 14 Mk. — II. Isokrates und Isaios, 2. Aufl. 1892. 14 Mk. — III. a) Demosthenes, 2. Aufl. 1893. 16 Mk. — III. b) Demosthenes Genossen und Gegner).

Bonitz Herm.: Platonische Studien. Berlin, Vahlen. 3. kiad. 1886. Ára 7 Mk. 50 Pf.

***Grote:** Plato and the other companions of Socrates. 3 vol. London, Murray. 1865. Ára 45 sh.

****Dr. Eduard Zeller:** Die Philosophie der Griechen. (Lásd a philosophiát).

Római költők:

Ribbeck O.: Geschichte der römischen Dichtung. I—III. Stuttgart, Cotta. 1892. Ára 24 Mk. 75 Pf. (Magyar fordításban kiadta a M. T. Akad. Budapest. 1891—93. Mindhárom kötet ára 9 frt.)

Patin: Etudes sur la Poésie Latine. 2 köt. Paris, Hachette. Ára 7 fr.

***Sellar W. J.:** The roman poets of the Republic. Oxford, 12 sh.

***Sellar W. J.:** Poets of the Augustan Age (Virgil.) Oxford, Ára 14 sh.

Római prózairók:

Taine H.: Essai sur Tite Live. 1 köt. Paris. Ára 3 fr. 50 c.

Kühnast: Hauptpunkte der Livianischen Syntax. 1871. Ára 7 Mk. 60 Pf.

Draeger: Syntax und Stil des Tacitus. Leipzig. Ára 2 Mk. 80 Pfennig.

Berger: Histoire de l'éloquence Latine. 2 köt. Paris, Hachette. Ára 7 fr.

Boissier: Cicéron et ses amis. Paris, 1877. Ára 3 fr. 50 c. (Magyarul: Cicero és barátjai. Ford. Csiky Kálmán, Budapest, 1876. Akad.) Ára 1 frt 90 kr.

Nisard: Notes sur les lettres de Cicéron. Paris, 1882. Ára 3 fr. 50 c.

***Hirzel:** Untersuchungen zu Cicero's philosophischen Schriften. 3 köt. Leipzig, Hirzel. Ára 35 Márka.

F) Régiségek:

K. F. Hermann: Lehrbuch der griechischen Antiquitäten, neu herausgegeben von H. Blümner und W. Dittenberger. 4 Bände. Freiburg i. B. u. Tübingen. Ára 50 Mk.

Az első kötet az állami, a második a jogi és hadi, a harmadik az ištentiszteleti és színi, a negyedik a magánrégiségeket tárgyalja kimerítően és alaposan a szakirodalom figyelembevételével. Alapvető, összefoglaló mű.

Mommesen-Marquardt: Handbuch der römischen Alterthümer 9 köt. Leipzig, Hirzel. Ára 60 Mk. (Lásd tört.)

A római állami jognak, közigazgatásnak és magánrégiségeknek alapvető műve.

Guhl u. Koner: Leben der Griechen und Römer. 6. kiad. Berlin, Weismann. 1893. Ára 18 Mk.

Népszerű alakban és számos képpel ismerteti az ó-kori klasszikus népek magánéletét.

***Friedländer:** Darstellung aus der Sittengeschichte Rom's. Leipzig, Hirzel. 3 köt. Ára 34 Mk.

***Preller:** Griechische Mythologie. I. Bd. Theogonie und Götter. II. Bd. Heroen. Berlin, Weidmann. Ára 11 Mk.

***Preller :** Römische Mythologie, Berlin, Weidmann. Ára 10 Mk.

E művek Roscher Lexikonja (l. alább) mellett nélkülözhetők, de csekélyebb dotatióval bíró intézetek velők is beérhetik ; csakhogy mindenesetre a legújabb kiadások szerzendők meg, melyekben az átdolgozók Preller számos tévedését helyreigazították.

Roscher W. H.: Ausführliches Lexikon der griech. und römischen Mythologie, Leipzig, Teubner. (Még folyik. Füzetes válalat à 2 Mk.).

Mindenütt a forrásokra támaszkodva adja betűrendes sorban a mythologiai személyeket és tárgyakat. A mythologiai irodalmat teljesen figyelembe veszi, s a hol lehet, utal a képzőművészeti tárgyakra, melyek közül a legjellemzőbbeket szép rajzokban közli. A tudomány színvonalán áll.

Kiepert: Lehrbuch der alten Geographie. Berlin, Reimer. Ára 6 Mk.

***Taine:** Philosophie de l'art en Grèce. (Leçons professées à l'école des beaux-arts). Paris, 1869. Ára 2 fr. 50 c.

Becker W. A.: Charikles. Bilder altgriechischer Sitte zur genaueren Kenntniss des griechischen Privatlebens. Neu bearb. von Göll. Berlin, Calvary. 1877—8. Ára 18 Mk.

— Gallus, oder römische Scenen aus der Zeit August's, zur genauern Kenntniss des römischen Privatlebens. Neu bearb. von H. Göll. Berlin, Calvary. 1883. Ára 18 Mk.

Elbeszélés alakjában ismertetik a görög és római magánéletet összes vonatkozásaiban. Az elbeszélő részeknél fontosabbak a terjedelmes excursusok, melyek bővebben kifejtik az olvasmányt az eredeti források idézésével.

***Forbiger A. & Winkler Ad.:** Hellas und Rom. Populäre Darstellung des öffentlichen und häuslichen Lebens der Griechen und Römer. 6 köt. Leipzig, Fues. 1871—1882. Ára 30 Mk.

Az első 3 kötet tárgya: Róma az Antoninusok korában ; a 4—6 köteteké: Görögország Perikles korában. Alaposan és szépen megírt jellemzése a klasszikus népek két legfényesebb korszakának (államélet, irodalom, művészet, topographia stb.).

Fustel de Coulanges : La cité antique. 11. kiad. 1885. Magyarra ford. Bartal Antal. Az Akadémia könyvkiadó váll. Füzve 2 frt 50 kr.

Schuchhardt C.: Schliemann ásatásai Trojában, Tirynsben, Mykenaeben, Orchomenosban, Ithakában, a mai tudomány világításában. 2 arczképpel, 7 tájképpel és helyrajzzal, 321 képpel. Ford. dr. Öreg János. M. T. Akad. könyvk. váll. 1892. Ára 3 frt.

Különösen azért ajánlatos, mert lényeges foglalatja Schliemann összes nagy műveinek, melyek drágaságuknál fogva nehezen szerezhetők meg.

Baumeister A.: Denkmäler des klass. Alterthums zur Erläuterung des Lebens der Griechen und Römer in Religion, Kunst und Sitte. Mit etwa 1400 Abbildungen. München und Leipzig, Oldenbourg. 1884—1888. Ára 68 Márka.

Mint gazdag tárháza a szakszerűen írt régiségtani czikkeknél (betűrendben), kivétel nélkül minden gymnasiumnak első sorban ajánlható a beszerzésre. Magában pótol számos régiségtani művet.

****Daremberg & Saglio:** Dictionnaire des antiquités grecques et romaines d'après les textes et les monuments. Paris, Hachette. (Megjelenőben van.) Egy-egy füzet 5 fr (Eddig 2 kötet.)

A legkitünőbb francia philologusok és archaeologusok közreműködésével készülő betűrendes régiségtan, fényes kiállítással. Tudományos kutatásoknál nélkülözhetetlen. Számos ábrával és fényképpel. Egyes cikkei egész kis monographiák.

Boissier: Archeologiai séták. 1 köt. Budapest. Akadémiai könyvk. vállalat. Füzve 1 frt 50 kr.

A görög és római történetre és chronológiára nézve lásd a történeti részt.

Bibliographiai művek:

****Engelmann:** Bibliotheca scriptorum class. graec. et. lat. 8. kiad. (1750-től 1878-ig). Bearb. von E. Preuss. 2 Bde. Leipzig. Engelmann, 1880—82. Ára 36 Mk.

***Bibliotheca Philologica Classica.** Verzeichniss der auf dem Gebiete der class. Alterthumswissenschaft erschienenen Bücher, Zeitschriften, Dissertationen, Programm-Abhandlungen, Aufsätze in Zeitschriften und Recensionen. Berlin, Calvary. 4 füzet évenként. Ára 6 Mk.

3. Folyóiratok.

Egyetemes Philologiai Közlöny: *Heinrich G.* és *Theurewk E.* közreműködésével szerkesztik *Némethy Géza* és *Petz Gedcon.* Budapest. Ára egy évre 6 frt. (Lásd a magyar és német, részt.)

Kiterjed nemcsak a class. philológiára, hanem a magyar, német, francia nyelvre s irodalomra is. Önálló cikkei mellett fontosak könyvbírálatai s ismertetései is.

***Berliner Philologische Wochenschrift:** Sz. Belger és Seiffert (24 Mk.)

****Hermes:** Zeitschrift für class. Philologie: Berlin, Kaibel u. Robert. 1 kötet ára 12 Mk.

****Revue de Philologie.** Nouvelle série dirigée par Chatelain, Duvau et Haussoullier. Paris, Klincksieck. Ára egy évre 25 fr.

IV. Francia nyelv és irodalom.

1. Szakmunkák.

a) N y e l v t a n o k.

***Diez Friedrich:** Grammatik der romanischen Sprachen. Bonn. Weber, 1882. Ára 24 Mk.

A román és illetőleg francia philológiának alapvető munkája, mely három kiadást ért és francia fordításban is megjelent ily czim alatt:

Frédéric Diez: Grammaire des langues romanes. Traduit par Gaston Paris. Paris, 1874. I., II., III. köt. Ára 24 Mk.

Az első kötet a román nyelvek elemeit és azoknak hangtanát fejtegeti; a második az alaktant; a harmadik a mondattant. E valóban klasszikus mű (ha az újabb kutatásokkal kiegészítjük) a legbiztosabb vezér a román és különösen a francia nyelv tudományos tanulmányozásánál.

Brunot F.: Précis de grammaire historique de la langue française avec une introduction sur les origines et le développement de cette langue. 2-me éd. Paris, Masson, 1889. 6 fr.

Gaston Paris ítélete szerint jelenleg a maga nemében a legjobb mű.

****Ayer C.:** Grammaire comparée de la langue Française. Ouvrage recommandé par le ministère de l'instruction publique en France pour l'agrégation de grammaire. Genève, Bâle, Lyon et Paris. 4-ème édition, entièrement refondue et considérablement augmentée. Ára 4 Mk. 80 Pf.

Brachet A. és Dussouchet J.: Nouveau cours de Grammaire Française. A l'usage de l'enseignement secondaire. Paris, Hachette. 1889. Ára 13 fr. 25 c.

Az egész mű elemi, közép és felsőbb tanfolyamból áll, a mint azokat a francia népiskolai tantervek megszabják. Minden tanfolyamban külön könyve van a tanulóknak és külön a tanárnak (Livre de l'élève; livre du maître.) Ez utóbbiban a tanár ugyyszólván szóról-szóra találja meg mindazt, mit előadnia kell. Ha az iskola általánya nem engedi meg az egész műnek beszerzését, legalább a Cours supérieur szerezhető meg, értve annak mindkét részét, t. i. a tanulót és tanárét.

Clédat: Grammaire raisonnée de la langue française. Avec préface de G. Paris. Paris, Le Soudier, 1894. Ára 3 fr. 50 c.

Egészen alapvető dolgozat, mely a nyelvtudomány mai álláspontjának megfelelően reformálja a nyelvtani kézikönyvek módszerét a szabályok tárgyalásában.

****Chassang A.:** Nouvelle Grammaire Française. Cours supérieur, avec des notions sur l'histoire de la langue et en particulier sur les variations de la syntaxe du XVI-e—XIX-e siècle. Paris. Ára 1 fr. 60 c.

Hasznos segédkönyv, főleg régibb remekírók nyelvének fejtegetésénél, mondattani sajátságait illetőleg.

***Lemaire A.:** Grammaire de la langue Française à l'usage des classes supérieures des lettres. Ouvrage approuvé pour les écoles publiques par décision du ministre de l'Instruction publique. Paris, Delalain. Ára 3 fr. 50 c.

****Girault-Duvivier C.:** Grammaire des Grammaires ou analyse raisonnée des meilleurs traités sur la langue Française. 21. édition entièrement revue et corrigé d'après le nouveau Dictionnaire de l'Académie, par Aug. Lemaire. Paris, Cotelle. Ára 14 fr.

****Bescherelle M.** Grammaire Nationale ou Grammaire de Voltaire etc. et de tous les écrivains les plus distingués de la France, renfermant plus de cent mille exemples, qui servent à

fonder les règles etc. Ouvrage éminemment classique. Paris, Garnier frères. Ára 10 fr.

***Littre E.:** Histoire de la langue française. Études sur les origines, l'etymologie, la grammaire, les dialectes, la versification et les lettres au moyen âge. 8-e édition. 2 kötet. Páris, Didier. Ára 7 fr.

***Littre E.:** Études et glanures pour faire suite à l'histoire de la langue française. Páris, Didier. Ára 7 fr. 50 c.

Becses dolgozatok a francia szótárírók legkiválóbbjának tollából, úgy a nyelv philosophiai története, mint a középkori irodalom története köréből.

A német nyelven írt becsebb nyelvtanok közül:

***Plötz C.:** Syntax und Formenlehre der neufranzösischen Sprache auf Grund des Lateinischen dargestellt. Berlin, Herrig. Ára 2 Mk. 75 Pf.

***Plattner:** Französische Schulgrammatik. Karlsruhe, 1883. Ára 1 Mk. 20 Pf.

Bechtel A.: Französische Grammatik für Mittelschulen. Wien. Klinkhardt, 1880. 2 rész. Ára 4 Mk. 40 Pf.

Mätzner Eduard: Französische Grammatik, mit besonderer Berücksichtigung des Lateinischen. Berlin, Weidmann, 2-ik kiadás. Ára 10 Mk.

Becses segédkönyv, de a Diez óta történt újabb kutatások eredményeivel kiegészítendő.

****Koschwitz Ed.:** Grammatik der neufranzösischen Sprache (16—19. Jahrhundert). I. Lautlehre. Oppeln. 1889. Ára 5 Mk.

Szorosan vett tudományos, rendszeres munka. Eddig csak az első kötete jelent meg.

b) Stilisztika.

Deltour F.: Principes de Composition et de Style. Ouvrage couronné par l'académie française. Paris. Delagrave, 1884. Ára 3 fr.

***Pellissier A.:** Principes de rhetorique française. Paris. Hachette, 1883. Ára 5 fr.

***Franke E.:** Französische Stilistik. Ein Hilfsbuch für den französischen Unterricht. 2 Th. Oppeln, 1887. Ára 6 M.

Gidel Ch.: L'art d'écrire enseigné par les grands maîtres. Paris, Ollendorf, 1886. Ára 3 fr.

****Chassang A.:** Modèles de composition française empruntés aux écrivains classiques; comprenant des descriptions, des portraits, des narrations, des dialogues, des lettres, des discours, des dissertations morales et littéraires, avec des arguments et des préceptes sur chaque genre de composition à l'usage des classes supérieures et des aspirants de baccalauréat ès lettres. Paris, Hachette Ára 2 fr.

c) Phraseologia és Synonymika.

A jobb szótárak kiterjeszkednek ugyan a phraseologia-ra és synonymikára is, de mivel ezeknek tanítása rendszeres módon történik, célszerű egy-két rendszeres phraseológiának a beszerzése. Ilyenek:

Schmitz Bernhard: Deutsch-französische Phraseologie in systematischer Ordnung nebst einem Vocabulaire Systématique. Ein Übungsbuch für Jedermann, der sich im freien Gebrauch der französischen Sprache vervollkommen will. Berlin. Langenscheidt, 1877. Ára 2 Mk. 50 Pf.

Iskolai czéloknek teljesen megfelelő könyv.

****Lafaye S. K.:** Dictionnaire des Synonymes de la langue française, avec une Introduction sur la theorie des Synonymes. 1869. Paris. Hachette, Ára 23 fr.

Etymologiai fejtegetéseit a mai nyelvészet nem fogja ugyan mind helyeselni, de mivel a munka kiterjeszkedik a szók, szóalakok, mondatalakok és szólásmódok synonymiájára, a legjobbak közé tartozik e nemben.

Schmitz Bernhard: Französische Synonymik, nebst einer Einleitung in das Studium der Synonyme überhaupt. Dritte sorgfältig überarbeitete Auflage, besorgt von August Kessler. Leipzig. Koch, 1883. Ára 4 Mk. 50 Pf.

***Noël Ch.:** Glossaire français dialogué. Causeries munies de notes explicatives françaises et allemandes propres à familiariser le lecteur avec les néologismes, les gallicismes, les proverbes, les synonymes et les termes. Vienne. Gerold, 1883. Ára 4 frt 50 kr.

Spanraft Alajos: Dictionnaire de la conversation et de la lecture. A francia irodalmi és köznyelv kézikönyve. Győr, 1889. 8 r. Ára 5 frt.

d) Verstan.

***Tobler:** Vom französischen Versbau alter und neuer Zeit. Leipzig, Hirzel, 1883. 2. Aufl. 2 Mk.

A ma létező hasonnemű művek közt a legteljesebb, legtudományosabb tárgyalása a francia verselésnek.

Quicherat L.: Petit traité de versification française. Ouvrage autorisé par le conseil de l'instruction publique pour les classes d'humanité des collèges. Ára 1 fr.

***Grammont F.:** Les vers français et leur prosodie. Lois régissant la poésie en France, leurs variations, exemples pris des diverses époques, formés de poèmes anciennes et modernes. Paris, Hetzel. Ára 3 fr.

Legouvé Ernest: L'art de la Lecture. A l'usage de l'enseignement secondaire. Paris. Ára 3 fr.

A helyes és szép olvasásról igen beható módon értekezik; a könyv a francia közoktatási miniszternek egyenes felszólítására készült.

e) Irodalomtörténet.

***Nisard D.:** Histoire de la littérature française. 4 kötet. Firmin Didot. Paris. Magyarul Szász K. fordításában. M. tud. akad. Ára 8 frt.

A XVII. századról írt része ma is jelentékeny munka. A régibb irodalomra nézve már elavult. Stilje mindenütt remek.

***Villemain:** Cours de littérature française. Paris. 6 kötet. 21 fr.

A középkorra vonatkozó része avult; a XVIII. századról szóló még mindig becses.

Petit de Julleville: Leçons de littérature française. I. Des origines à Corneille. II. De Corneille à nos jours. Paris, Masson. 1891. Ára 4 fr.

Rövid, de művészi gonddal összeállított két kötetke, mely a kiváló írókról igen tanulságos arczképsorozatot nyújt.

Lintilhac: Précis historique et critique de la littérature française. I. Des origines au XVII-e siècle. Paris, André-Guédon. 1890. Ára 3 fr. II. Du XVII. siècle jusqu'à nos jours. U. ott. 1894. 4 fr.

E kézikönyv a legújabb kutatások alapján készült; bibliographiai utalásokkal is el van látva. Minden tanári könyvtárban szükséges, sőt majdnem nélkülözhetetlen. (Gérusez és Demogeot művei már elavultak).

Aubertin: Histoire de la langue et de la littérature française. Paris, Berlin, 1883. Ára 10 fr.

A legterjedelmesebb kézikönyve a középkori irodalomnak; újabban kezdik főleg becsülni.

Gaston Paris: La littérature française au moyen âge. 2-me édition. Paris, Hachette. 1890. Ára 2 fr. 50 c.

A legalaposabb rövid kézikönyv a középkori francia irodalomról.

Darmestetter-Hatzfeld: Le XVI-e siècle en France. 4-me édition. Paris, Delagrave 1889. Ára 6 fr.

Irodalomtörténet és olvasókönyv. A XVI. századról szóló legkitünőbb kézikönyv, melyet a francia akadémia is megkoszorózott.

****Lotheissen Ferdinand:** Geschichte der französischen Literatur im XVII. Jahrhundert. Wien, Gerold. 4 kötet. Ára 9 frt.

Hasznos, népszerű modorban tartott s eddig legbővebb története a XVII. század irodalmának.

***Hettner:** Geschichte der französischen Literatur im XVIII. Jahrhundert. 1 köt. Ára 8 Mk. (Lásd a ném. ny.)

Igen értékes, eszmékben gazdag munka, mely a XVIII. század francia irodalmának legkiválóbb íróit tárgyalja, de egyáltalán az egész korra is tanulságos.

Faguet E.: XVII-e siècle, études littéraires et dramatiques. 6-me éd. Paris, Lecène-Oudin. 1890. 3 fr. 50 c.

— XVIII-e siècle, études littéraires. 6-me éd. Paris, Lecène et Oudin. 1890. 3 fr. 50 c.

Faguet E.: XIX-e siècle, études littéraires. 6-me éd. Paris, Lecène et Oudin, 1890. 3 fr. 50 c.

- Notices littéraires sur les auteurs français prescrits par le nouveau programme. (Préparation au brevet sup.) Paris, Lecène-Oudin. 5 fr.

Mindannyi megbecsülhetetlen segédkönyv. Művészileg kikerekített tanulmányok ezek, valódi essay-k azon írókról, kikről egy középiskolai tanárnak első sorban kell tájékozódva lennie.

Petit de Julleville: Le théâtre en France. 2-ème éd. Paris, A. Colin. Ára 3 fr. 50 c.

Egyetlen mű, mely a francia színiköltészet történetét a maga egészében tárgyalja.

Brunetière: Études critiques sur l'histoire de la littérature française. I—V. à 3 fr. 50 c. Paris, Hachette.

- L'évolution des genres. I. Paris, Hachette. Ára 3 fr. 50 c.
- Les époques du théâtre français (1636—1850). Calmann Lévy, Paris 1892. Ára 3 fr. 50 c.
- L'évolution de la poésie lyrique en France au XIX-e siècle. Paris, Hachette I. II. Ára 7 fr.

Faguet művei mellett a legalaposabb és legszellemesebb irodalmi tanulmányok az utóbbi évtizedekben, csak hogy Brunetière inkább egy-egy kérdést vitat meg, sem mint összefoglaló, teljes képet nyújt egy íróról.

***Sainte-Beuve:** *Critiques et portraits littéraires: 1832—1839. Kötete 3 fr. 50 c.

Sainte-Beuve: Port-Royal: 1840—1861. 7 köt. (à 3 fr. 50 c.)

- *Portraits Contemporains: 5 kötet. (à 3 fr. 50 c.)
- *Causeries du Lundi: 1851—1862. 15 köt. (à 3 fr. 50 c.)
- *Nouveaux Lundis: 13 kötet. (à 3 fr. 50 c.)

Sainte-Beuve, a modern irodalomtörténetírási módszernek e megalapítója rendkívül terjedelmes munkásságában az újkori francia irodalomnak kimagaslóbb, sőt másodrangu jelenségeit is oly behatón és annyi finom elmeéllel tárgyalja, hogy ma is tulajdonképpen ő reá támaszkodik az irodalomtörténetírás a legtöbb dologban. Épen ezért műveinek nem szabad hiányoznia a tanári könyvtárakban.

Merlet: Études littéraires sur les classiques français des classes supérieures. I. kötet: Corneille, Racine, Molière. 4 fr. — II. kötet: Chanson de Roland, Joinville, Montaigne, La Fontaine, Boileau, Pascal, Bossuet, Fénelon, La Bruyère, Montesquieu, Voltaire, Buffon. 4 fr. Paris, Hachette.

Hasznos kézikönyv, mely a legjobb források alapján az egyes remekírók életét s főbb műveik részletes elemzését tartalmazza. Ha nem ér is fel egészen a Faguet Notices-aival, de mellettök kétségkívül a legjobb.

Irodalmi monographiák sorozatai:

I. Collection des classiques populaires. Illustrációkkal. Egy szám ára füzve 1 fr. 50 c. Paris, Lecène-Oudin.

II. Les grands écrivains français. Paris, Hachette. Arczképekkel. Egy-egy szám füzve 2 fr.

f) Chrestomathiák és irodalom.

Demogeot J.: Textes classiques de la littérature française. Extraits des grands écrivains français avec notices biographiques et bibliographiques, appréciations littéraires et notes explicatives. Recueil servant de complément à l'histoire de la littérature française et composé d'après les programmes officiels pour l'enseignement secondaire special. Paris, Hachette. Ára 4 fr. 50 cent.

Két kötet: az első a XVII., a második a XVIII. és XIX. század irodalmát tünteti fel.

I. Francia írók jeles kiadásai:

1. A **Didot-féle Bibliothèque Française**, mely három sorozatban jelenik meg: *a)* Grand format in 8° Jésus à deux colonnes. Egy kötet ára 10 fr. *b)* Format in 8°, à 3 franc le volume. *c)* Format in 18° Jésus à 3 fr. (Kézi használatra ez utóbbiak legajánlatosabbak.)

2. A nagy írók tudományos kiadása; ****Les grands écrivains de la France.** Nouvelles éditions, sous la direction de M. Ad. Régnier. Environ 200 vol. in 8°, à 7 fr. 60 c. Paris, Hachette.

3. **Chefs d'oeuvres de la littérature française.** Kiadja Garnier. Illusztrált díszkiadása a legkiválóbb francia remekíróknak, de egyzersmind tudományos használatra szánva. Kötete 7 fr.

II. Iskolák számára szerkesztett jegyzetes kiadások: a berlini Weidmann-féle „Sammlung englischer und französischer Schriftsteller mit deutschen Anmerkungen, herausgegeben von Pfundheller und G. Lücking,” és a lipcsei Teubner-féle „Schulausgaben englischer und französischer Schriftsteller.” Kiválóan ajánlhatók továbbá:

a) Corneille: 1. Théâtre. (I—IV. köt. Válogatott művek. A darabok egyenkint is kaphatók e kiadásban à 1 fr.) Paris, Delagrave. (Hémon bevezetéseivel és jegyzeteivel). Ára 12 fr.

2. Egyes darabok Petit de Julleville jegyzeteivel, csinosan bekötve, 1 fr-ért kaphatók Hachette-nél.

b) Racine: 1. Théâtre complet (I—IV). Paris, Delagrave. (Bernardin bevezetéseivel és jegyzeteivel). Ára 12 fr. (Egyenkint is à 1 fr.)

2. Théâtre choisi, Petit de Julleville jegyzeteivel. Paris, A. Colin, à 3 fr.

c) Molière: 1. Théâtre choisi. Paris, Colin. 4 fr.

2. Főbb művei Garnier-nál à 1 fr. — 1 fr. 25 c. Moland, Larroumet és mások jegyzeteivel.

****Vapereau G.:** Dictionnaire universel des Littératures, contenant: 1. Des notices sur les écrivains de tous les temps et de tous les pays et sur les personnages, qui ont exercé une influence littéraire; l'analyse et l'appréciation des principales oeuvres stb.

2. La théorie et l'historique des différents genres de poésie et de prose, les règles essentielles de rhétorique et de prosodie, les

principes d'esthétique littéraire, des notions sur les langues, leur système de versification stb.

3. La bibliographie; les ouvrages à consulter sur les questions d'histoire, de théorie et d'éruditions. Paris, Hachette. 12 nagy tömött füzet. Ára 1 füzetnek 2 fr. 50 c.

g) Encyklopaedia.

Körting Gustáv: Encyclopädie und Methodologie der romanischen Sprachen und Philologie mit besonderer Berücksichtigung des Französischen. 3 kötet. Heilbronn, 1884—1880. Ára 21 Mk. (a Registerrel együtt).

Az első kötet az alapfogalmakat fejtegeti és bevezetésül szolgál a román philológiához; a második a philológiának encyklopaediáját tartalmazza. A harmadik kötet a román nyelvészetre vonatkozó legfontosabb műveket ismerteti és egyuttal a jelesebb romanisták biographiáit hozza; végre egy pótfüzet paradigmákat közöl a román grammatikához és rhythmikához.

***Gröber:** Grundriss der romanischen Philologie, unter Mitwirkung von achtundzwanzig Fachgenossen. I. köt. Strassburg, Trübner. 1888. Ára 14 Mk. (A II. kötet most van megjelenőben).

Mint történelmi segédkönyvek nem ajánlhatók eléggé Rambaud művei (Paris, Colin):

1. Histoire de la civilisation française. I. Depuis les origines jusqu'à la Fronde. II. Depuis la Fronde jusqu'à la Révolution; suivi d'un aperçu de la civilisation contemporaine. Paris, Colin, 4-ème édition. Ára 8 fr.

2. Petite histoire de la civilisation française. Des origines jusqu'à nous jours. U. ott. Ára 1 fr. 75 c.

2. Szótárak.

Molé: Francia-magyar és magyar-francia szótár. A Franklin-Társulat kiadása. Két kötet. Ára 3 frt 20 kr, egybekötve 4 frt.

Thibaut M. A.: Új francia-magyar és magyar-francia zsebszótár. A Franklin-Társulat kiadása. 2 kötet. Ára 2 frt 40 kr, kötve 3 frt.

E két szótár megfelel a mindennapi szükségletnek, de tudományos czélokra nem elégségesek; különösen a phraseologia, a synonymika, a neologismusk, gallicismusk kissé mostohán vannak tárgyalva. Tévedések is találkoznak bennök; miért is óvatosan használandók.

***Sachs Dr. Karl:** Encyclopaedisches französisch-deutsches und deutsch-französisches Wörterbuch. Két igen vastag, tömötten nyomtatott kötet. Berlin, Langenscheidt, 1887. Ára 50 frt.

E kitűnő szótár iskolai könyvtárban nélkülözhetetlen. A mennyire a német nyelv segítségével csak lehetséges, gondosan jelöli meg minden egyes szó kiejtését; felkarolja a francia nyelv szókincsét, oly terjedelemben, mint

semmi más hasonló szótár. Átnézetes módon ismerteti meg minden szó használatát, phraseológiáját, a gallicismusokat, synonymákat stb., a technikus és tudományos terminusokat, a népies szokat és szólásokat stb.

Sachs Dr. Karl: Encyclopaedisches französisch-deutsches und deutsch-französisches Wörterbuch. Hand- und Schulausgabe. Berlin, Langenscheidt. 2 kötet. Ára 13 Mk. 50 Pf.

Az előbbinek kivonata.

****Dictionnaire de l'Académie Française:** Septième édition, dans laquelle on a reproduit pour la première fois les préfaces des six éditions précédentes. Paris. Firmin Didot et Co. 1878. 2 nagy kötet. 4-rét. Ára 36 fr.

— **Complément du Dictionnaire de l'Académie Française.** 6-ème édition. U. ott. 27 fr.

****Littré:** Dictionnaire de la langue Française. 4 voll in 4° à 3 colonnes. Paris, Hachette. 100 fr.

— Supplément au Dictionnaire de la langue Fr. du même auteur. 1 vol. in 4° à 3 col. U. o. 12 fr.

A legterjedelmesebb és legbecsesebb nem internationalis francia szótár, mely mindazt felöleli, — csak hogy nagyobb arányokban —, a mi fennebb Sachsról mondvá volt.

Littré et Beaujean: Abrégé du Dictionnaire de la langue française de Littré. 1 vol. Paris, Hachette. 13 fr.

— Petit dictionnaire universel ou Abrégé du Dict. de la l. Fr. de Littré. 1 vol. 3 fr.

***Brachet Aug.:** Dictionnaire etymologique de la langue Française. Ouvrage couronné par l'Académie Française. Ára 8 fr. 50 cent.

E művet a francia philologus alig nélkülözheti. Áll egy bevezetésből és a szótárból. A bevezetés első könyve azon szabályokkal foglalkozik, melyeket a szószármaztatásban szem előtt kell tartani; a második a nyelv elemeit ismerteti meg; a harmadik a francia nyelv phonetikáját tárgyalja. Ezután következik a szótár, mely kiterjeszkedik jóformán mindazon szókra, melyek latin eredetűek; más eredetűekre kevesebb figyelem fordult.

Diez: Etymologisches Wörterbuch. Bonn, 1887. Ára 18 Mk.

Scheler: Dictionnaire d'étymologie française, d'après les résultats de la science moderne. 3-ème éd., revue et augmentée. Paris, Vieweg. 1888. Ára 18 fr.

Rendkívül becses mű etymologiai tanulmányok tekintetében.

****Darmestetter-Hatzfeld:** Dictionnaire général de la langue française du commencement du XVII-e siècle jusqu'à nos jours. Paris, Delagrave. Ára 30 fr.

Az egyes szavak jelentésének történeti fejlődését adja a XVII. századtól napjainkig, mintegy folytatásul s kiegészítésül a Godefroy-féle nagy szótárnak, mely viszont a IX—XV. századokat öleli fel.

A francia nyelv történeti fejlődésének megismerésére szükséges latin nyelvészeti munkákat és szótárakat lásd a lat. és görög nyelv s irodalomnál.

3. Folyóiratok.

Zeitschrift für französische Sprache und Litteratur, unter besonderer Mitwirkung ihrer Begründer **Dr. G. Körting** und **Dr. E. Koschwitz**, herausgegeben von **Dr. D. Behrens**. Berlin, W. Gronau, Eddig XV. kötet jelent meg. Ára 1 kötetnek 9 frt.

Ezen folyóirat megbízhatóan tájékoztat mindazon figyelemre méltó művekről, melyek a francia nyelv és irodalom tanítására vonatkozólag Németországban vagy Franciaországban megjelennek. Tekintettel van ugyan a régibb francia irodalomra is, főgondját azonban mégis a modern francia nyelvnek szenteli. Tartalmaz: philologiai és irodalomtörténeti értekezéseket, könyvismertetéseket, leírásokat; jelentéseket a francia nyelv tanítására vonatkozó tanácskozásokról; lap- és program-szemlét, végre bibliographiai tudósítót.

V. Philosophia.

1. Kézikönyvek.

Paulsen Fr.: *Einleitung in die Philosophie*. Leipzig, Engelmann. Ára 4:50 Mk.

Tájékoztat a philosophia feladatairól és ismerteti a fő-problémákat és álláspontokat.

***Manuel de Philosophie:** Par Amédée Jaques, Jules Simon, Emile Saisset. Paris, Hachette et Cie. Ára 8 frt.

A psychologia elemeit, a logikát, ethikát, a vallásbölcsélet alapkérdéseit (théodicée), s végre a philosophia történetét (Kantig) tárgyalja főbb vonásaikban. Szépen írt tankönyv a francia spiritualistikus iskola álláspontján.

***Paul Janet:** *Traité élémentaire de Philosophie à l'usage de classes*. Paris, Ch. Delagrave. Ára 8 frt 75 kr.

Rabier É.: *Leçons de Philosophie*. I. Psychologie. II. Logique. Paris, Hachette. Ára 7 frt 50 kr.

A főbb controvers kérdések finom elemzésével írt tankönyv.

Dr. Robert Zimmermann: *Philosophische Propädeutik*. (Prolegomena. Logik. Empirische Psychologie zur Einleitung in die Philosophie.) Wien, Braumüller. Ára 3 frt. (Magyar fordítása: I. Logika vagy Gondolkodástan. II. Tapasztalati lélektan. Ford. Dr. Riedl Szende. Pest, Lampel R. †).

Az osztrák „Organisations-Entwurf” értelmében készült tankönyvek közül a legkiválóbb. Szerzője Herbart rendszerének követője. Művelt, világos nyelven írt tankönyv.

Alexander Bain: *Mental and Moral Science. A Compendium of Psychology and Ethics*. London, Longmans & Co. Ára 10 sh. 6 p. — Belőle külön is kapható: *Mental Science, Psychology and History of Philosophy*. Ára 6 sh. 6 p.

Az angol (associationalis) psychologia és (utilitarius) ethika részletes tankönyve ; kiterjeszkedik egyes kérdések történetének vagy legalább a főbb álláspontoknak ismertetésére is.

Sully James: The teacher's Handbook of Psychology. London. Longmans, Green & Co. Ára 5 sh. 6 p.

Az újabb psychologiai irányok figyelembevételével készült világos tankönyv, neveléstani alkalmazással.

***Thomas Fowler:** The Elements of Deductive Logic, designed mainly for the use of junior students in the universities. Oxford at the Clarendon Press. Ára 3 sh. 6 p.

***Thomas Fowler:** The Elements of Inductive Logic, designed mainly for the use of students in the universities. Oxford at the Clarendon Press. Ára 6 sh.

A szokásos angol felosztás szerint, főképen Millt követve, világosan s megfelelő terjedelemben tárgyalja az iskolai logika főkérdéseit, felvilágosító példákat is szükséges számban nyújtva.

Stanley Jevons: Elementary Lessons in Logic, Deductive and Inductive, with questions and exemples and a vocabulary of logical terms. London, Macmillan. Ára 3 sh. 6 d.

Igen világos, elemi tárgyalása a logikának, főképen gyakorlati szempontból, számos feladattal s a műszók rövid magyarázatával.

Fr. Kirchner: Wörterbuch der philosophischen Grundbegriffe. 2 Aufl. Heidelberg, 1890. Ára 5 M. 40 Pf.

Bertrand Alexis: Lexique de Philosophie. Paris, Delaplane. 1892. 3 fr. 50 c.

Perez Bernard: Dictionnaire abrégé de Philosophie, destiné aux élèves des enseignements secondaire classique et moderne. Paris, Alcan, 1893. Ára 1 fr. 50 c.

2. Szakirodalom.

a) Logika.

Elementa Logices Aristoteleae: In usum scholarum ex Aristotele excerptis convertit illustravit *Frieder. Adolf. Trendelenburg.* Berolini, Weber, 1878. Ára 2'40 Mk.

Adolf Trendelenburg: Erläuterungen zu den Elementen der aristotelischen Logik. Zunächst für den Unterricht in Gymnasien. Berlin, Weber, 1878. Ára 2'60 Mk.

Szemelvények Aristoteles műveiből, magyarázatokkal és felvilágosító példákkal.

***Barthélemy Saint-Hilaire:** De la Logique d'Aristote. Paris, Germain Baillière. 2 kötet. Ára 10 fr.

Kiváló tanulmány az aristotelesi logikáról s tudományos jelentőségéről.

La Logique du l'Art de Penser. Ouvrage connu sous le nom de *Logique de Port-Royal.* Nouvelle édition, publiée avec des argu-

ments, des notes et une table analytique par Emile Charles. Paris, Delagrave. Ára 3 frt.

Nemcsak történeti érdekű, mint a logika első feldolgozása az újabb philosophia történetében, hanem didaktikai tekintetben is figyelemre méltó.

Immanuel Kant: Logik. (Philos. Bibliothek XXIII. Band.) Ára 1 Mk.

Moritz Wilhelm Drobisch: Neue Darstellung der Logik nach ihren einfachsten Verhältnissen, mit Rücksicht der Mathematik und Naturwissenschaft. Leipzig, Leopold Voss. Ára 5 Mk.

A formális logikának legrendszeresebb feldolgozása.

Fr. Ueberweg: System der Logik. Bonn, Adolf Marcus. Ára 6 Mk.

Igen tanulságos az egyes tételek történeti megvilágításánál fogva.

****Adolf Trendelenburg:** Logische Untersuchungen. 3. Auflage. Leipzig, Hirzel. Ára 13 Mk. 60 Pf.

****Herman Lotze:** System der Philosophie. Erster Theil: Logik. Drei Bücher vom Denken, vom Untersuchen und vom Erkennen. Zweiter Theil: Metaphysik. Drei Bücher der Ontologie, Kosmologie und Psychologie. Leipzig, H. Hirzel. Ára 9—9 Mk.

****Wilhelm Wundt:** Logik. Eine Untersuchung der Principien der Erkenntniss und der Methoden wissenschaftlicher Forschung. Stuttgart, Enke. Erster Band: Erkenntnisslehre. II. kiad. (1893). Ára 15 Mk. Zweiter Band: Methodenlehre. Ára 14 Mk.

Christoph Sigwart, Logik. I. Bd. Die Lehre vom Urtheil, vom Begriff und vom Schluss. 2. Aufl. (1889). II. Bd. Die Methodenlehre 2. Aufl. (1893). Freiburg i. B., Mohr. Ára 26 Mk.

Trendelenburg, H. Lotze, W. Wundt és Sigwart művei a logikának legkiválóbb feldolgozásai az újabb német philosophiában.

***Bacon:** Novum Organum ed. with Introduction, Notes etc by Thomes Fowler. Oxford, Clarendon Press, 1873. Ára 14 sh.

***Richard Whately:** Elements of Logic. London, Longmans. 1872. Ára 4 sh. 6. d.

****Stuart Mill:** A System of Logic, Ratiocinative and Inductive. London, Longmans. Magyar fordítása: Logika, ford. Dr. Szász Béla. Budapest, 1873—4. Franklin-Társulat. Ára 9 frt.

****Alexander Bain:** Logic. Part first: Deduction. Part second: Induction. London, Longmans. Mindkettőnek ára 10 sh. 6 d.

****W. Stanley Jevons:** The Principles of Science. A Treatise on Logic and Scientific Method. London, Macmillan. Ára 12 sh. 6 d.

***Louis Liard:** Les Logiciens Anglais Contemporains (Herschell. Whewel. Stuart Mill. Georges Bentham. Hamilton. De Morgan. Boole. Stanley Jevons). Paris, Germer-Bailliére. Ára 3 frc.

John Venn, Symbolic Logic. London, Macmillan, 1881. 10 sh. 6 d.

John Venn, The Principles of empirical or inductive Logic. London, Macmillan, 1889. Ára 18 msh.

John Venn, The Logie of Chance. London, Macmillan. 10 sh. 6 d.

Bacons, Whately, St. Mill, Bain, Jevons, Venn művei az angol logikai munkák legkiválóbbjai.

Brassai Sámuel: Logika lélektani alapon fejtegetve. 2-ik kiad. Kolozsvár, 1877. Stein. Ára 1 frt 50 kr.

Lotze Hermann: Logika és a Philosophia Encyklopaediája. Ford. Kármán Mór. Budapest, Athenaeum 1884. Ára 1 frt 20 kr.

b) Psychologia.

Immanuel Kant: Anthropologie in pragmatischer Hinsicht. Philosophische Bibliothek XIV. Bd. Ára 1 frt 50 kr.

Johann Friedrich Herbart: Lehrbuch zur Psychologie. 3. Aufl. Herausgegeben von G. Hartenstein. Leipzig, Voss. Ára 1 Mk. 80 Pf.

A Herbart-féle irány legkiválóbb képviselői:

Moritz Wilhelm Drobisch: Empirische Psychologie nach naturwissenschaftlicher Methode. Leipzig, Voss. 1842. †

***Dr. Theodor Waitz**: Lehrbuch der Psychologie als Naturwissenschaft. Braunschweig, Vieweg. 1849. †

***Theodor Waitz**: Über die Einheit des Menschengeschlechtes und den Naturzustand des Menschen. Anthropologie der Naturvölker I. Theil. 2. Aufl. Leipzig, Fleischer. 1871. Ára 8 Mk.

***Wilhelm Volkman**: Lehrbuch der Psychologie vom Standpunkte des Realismus und nach genetischer Methode. Cöthen, Schultze. Ára 22 Mk.

Újabb irányú pszichológiai munkák:

****Wilhelm Wundt**: Grundzüge der Physiologischen Psychologie. Leipzig, Engelmann. 4 kiad. 1893. 22 Mk.

Wilhelm Wundt: Vorlesungen über die Menschen u. Thierseele. 2. Aufl. Leipzig, Leop. Voss. 1892.

Harald Höffding: Psychologie in Umrissen auf Grundlage der Erfahrung. 2. Aufl. Leipzig, Reisland. 1893. Ára 20 Mk.

Angol psychologusok:

Darwin Ch.: Der Ausdruck der Gemüthsbewegungen bei dem Menschen und den Thieren. Stuttgart. Vict. Carus. Ára 10 M.

****James Mill**: Analysis of the Phenomena of the Human Mind. With Notes illustrative and critical by Alexander Bain, Andrew Findlater and George Grote, ed. with additional Notes by John Stuart Mill. 2 vol. London, Longmans. Ára 2 sh.

****Alexander Bain**: The Senses and the Intellect. 3 ed. London, Longmans. Ára 15 sh. Francia fordítása: Les Sens et l'Intelligence, traduit de l'Anglais par M. E. Cazelles. Paris, Germain Bailliére. 1874. Ára 10 fr.

****Alexander Bain:** The Emotions and the Will. 3 ed. London, Longmans. Ára 15 sh. Francia fordítás: Les Emotions et la volonté, trad. par P. L. Lemonier. Paris, Alcan. Ára 10 fr.

***James Sully:** Outlines of Psychology with special reference to the Theorie of Education. London, Longmans. Ára 12 sh.

James Sully: The Human Mind. A Text-book of Psychology. London, Longmans & Co. 1892. (21 sh.)

Francia psychologusok:

***Adolphe Garnier:** Traité des Facultés de l'Ame, comprenant l'histoire des principales Theories Psychologiques. 3 kötet. Paris, Hachette. 1872. Ára 10 fr. 50 cent.

***H. Taine:** De l'Intelligence. 2 kötet. Paris, Hachette. Ára 7 fr. Németül: Der Verstand, übers. v. L. Siegfried. Bonn, Strauss. 2 kötet. Ára 16 Mk.

****Louis Ferri:** La Psychologie de l'Association, depuis Hobbes, jusqu'à nos jours (Histoire et Critique). Paris, Germain Bailliére. 1883. Ára 7 fr. 50 c.

Th. Ribot: La Psychologie Anglaise contemporaine. Paris, Alcan. Ára 7 fr. 50 c.

Th. Ribot: La Psychologie Allemande contemporaine. Paris, Alcan. Ára 7 fr. 50 c.

***Köteles Sámuel:** Philosophiai Anthropologia. Kiadja a Magy. Tud. Társaság. Budán, 1839. †

***Szalay István:** Tapasztalati Lélektan. Kiadja a Magy. Akad. Pest, 1858. Ára 60 kr.

Lotze Hermann: Psychologia, ford. Kármán Mór. Budapest, Athenaeum 1887. Ára 90 kr.

c) Az általános philosophia története.

***Dictionnaire des Sciences Philosophiques** par une Société de Professeurs et de savants sous la Direction de M. Ad. Frank. 2. ed. Paris, Hachette. 1874. Ára 35 fr.

****Dr. Eduard Zeller:** Die Philosophie der Griechen in ihrer geschichtlichen Entwicklung dargestellt. Leipzig, Fues. I. Theil: Allgemeine Einleitung. Vorsokratische Philosophie. 5-te Auflage. 1892. Ára 25 Mk. II. Theil: 1. Abth. Sokrates und die Sokratiker. Plato und die Alte Akademie. 4. Aufl. 1888. Ára 20 Mk. II. Theil: 2. Abth. Aristoteles und die alten Peripatetiker. 3. Aufl. 1879. Ára 18 Mk. III. Theil: 1. Abth. Die Nach-Aristotelische Philosophie. Erste Hälfte (Stoicismus, Epikuraeismus, Skepsis, Eklekticismus). 3. Aufl. 1880. Ára 16 Mk. III. Theil: 2. Abth. Die Nach-Aristotelische Philosophie. Zweite Hälfte. (Erneuerte Skepsis. Vorläufer des Neuplatonismus. Neuplatonismus) 3. Aufl. 1881. Ára 19 Mk. Register zu dem ganzen Werke. 1882. Ára 2 Mk.

Dr. Eduard Zeller: Grundriss der Geschichte der griechischen Philosophie. Leipzig, Fues. 4. kiad. 1893. Ára 5 Mk.

W. Windelband: Geschichte der alten Philosophie. Nebst einem Anhang: Abriss der Geschichte der Mathematik und der Naturwissenschaften im Alterthum von Dr. Siegmund Günther. (Hdbuch der klass. Alterthumswissenschaft von Dr. Iwan v. Müller V. Bd. 1. Abth.) München, Beck. 1894. 5 Mk. 50.

****Kuno Fischer:** Geschichte der neuern Philosophie. Heidelberg, Carl Winter. Ára 106 Mk. *Erster Band.* Descartes und seine Schule. I. Theil: René Descartes. II. Theil: Descartes Schule. Geulinx, Malebranche, Baruch Spinoza. *Zweiter Band.* Leibnitz und seine Schule. *Dritter Band.* Kant I. Theil. Entstehung und Grundlegung der kritischen Philosophie. *Vierter Band.* Kant II. Das Vernunftsystem auf der Grundlage der Vernunftkritik. *Fünfter Band.* Fichte und seine Vorgänger. *Sechster Band.* Friedrich Wilhelm Josef Schelling. *Achter Band.* Arthur Schopenhauer.

****Kuno Fischer:** Francis Bacon und seine Nachfolger. Entwicklungsgeschichte der Erfahrungsphilosophie. 2. Aufl. Leipzig, Brockhaus. 1875. Ára 16 Mk. 50 Pf.

***Dr. Eduard Zeller:** Geschichte der deutschen Philosophie seit Leibnitz. 2. Aufl. München. Oldenburg. 1875. Ára 1,50 Mk.

***Fr. Ueberweg:** Grundriss der Geschichte der Philosophie. 3 köt. Berlin, Mittler. Ára 16 Mk.

E művet gazdag bibliographiai adatai teszik fontossá.

W. Windelband: Geschichte der Philosophie. Freiburg i. B. Mohr, 1892. Ára 12 M.

A philosophia fejlődését főleg a problémák és irányok, nem személyek szerint tárgyalja.

W. Windelband: Geschichte der neueren Philosophie. Leipzig, Breitkopf und Härtel. Ára 8 Mk.

Tekintettel van különösen a philosophia művelődés-történeti befolyására.

Paul Janet et Gabriel Séailles: Histoire de la Philosophie. Les Problèmes et les Écoles. Paris, Delagrave, 1887. Ára 10 fr. 50 c.

Az egyes philosophiai disciplináknak s problémáknak fejtegeti történetét; befejezésül ismerteti csak a főbb rendszereket. Igen tanulságos tankönyv.

Fr. Alb. Lange: Geschichte des Materialismus und Kritik seiner Bedeutung in der Gegenwart. Iserhohn, Baedeker. Ára 10 M.

Paul Janet: A politikai tudomány története az erkölestanhoz való viszonyában. Ford. Lőrincz Béla és Angyal Dávid. Három kötet. Budapest, Magyar Tud. Akadémia. 1891/92. A 3 kötet ára kötve. 8 frt 50 kr.

Fr. Jodl: Geschichte der Ethik in der neueren Philosophie. I. Bd. Bis zum Ende des 18. Jahrhunderts, mit einer Einleitung üb. die antike und christliche Ethik. II. Bd. Kant und die Ethik im 19. Jahrhundert. Stuttgart, Cotta. Ára 18 Mk.

Falckenberg: Geschichte der neueren Philosophie 1892. Veit. Ára 7 Mk.

Henry Sidgwick: Outlines of the History of Ethics, for English Readers. London, Macmillan. 1886. 3 sh. 6 d.

Hermann Lotze: Geschichte der Aesthetik in Deutschland. München, Oldenbourg, 1868. Ára 10 Mk.

****Philosophische Bibliothek:** od. Sammlung der Hauptwerke der Philosophie alter und neuer Zeit. Egy-egy füzet ára 1 Mk. Unter Mitwirkung namhafter Gelehrten herausgegeben, beziehungsweise übersetzt, erläutert und mit Lebensbeschreibungen versehen von J. H. von Kirchmann:

Ára Mk. Pf.

<i>Aristoteles</i> , Dichtkunst, übersetzt von Prof. Ueberweg. II. Auflage . .	— 75
— Metaphysik, 2 Bde, übers. von J. H. v. Kirchmann . . .	5 —
— Ueber die Seele, übersetzt von J. H. v. Kirchmann . . .	1 50
— Nikomachische Ethik, übersetzt v. J. H. von Kirchmann . .	2 50
— Politik, übersetzt von J. H. v. Kirchmann	2 50
— Kategorien u. Hermeneutica, übers. v. J. H. v. Kirchmann	1 —
— Erste Analytiken, übersetzt von J. H. v. Kirchmann . . .	1 —
— Zweite Analytiken, übersetzt von J. H. v. Kirchmann . .	1 —
— Topik, übersetzt von J. H. von Kirchmann	2 —
— Sophistische Wiederlegungen, übersetzt von demselben .	1 —
— Organon, übersetzt von J. H. von Kirchmann	6 —
<i>Baco v. Verulam</i> , Neues Organon, übers. von J. H. v. Kirchmann . .	2 50
<i>Berkeley</i> , Abhandlung üb. d. Principien d. menschl. Erkenntniss. 2. Aufl.	1 —
<i>Bruno</i> , <i>Giordano</i> , Von der Ursache, dem Princip und dem Einen . .	1 —
<i>Cicero</i> , Ueber das höchste Gut und Uebel	3 —
— Ueber die Natur der Götter	2 —
— Akademia	1 50
<i>Condillac</i> , Ueber die Empfindungen, übersetzt von Dr. Johnson . .	1 55
<i>Descartes</i> , Philosophische Werke, complet in einem Bande	4 50
<i>Fichte</i> , Versuch einer Kritik aller Offenbarung	1 —
<i>Grotius Hugo</i> , Drei Bücher üb. d. Recht d. Krieges u. Friedens. 2 Bde.	5 —
<i>Hegel</i> , Encyclopädie der philosophischen Wissenschaften im Grundriss	3 —
<i>Hume</i> , Untersuchungen über den menschlichen Verstand. III. Auflage	1 50
<i>Kant</i> , Sämmtliche Werke. 8 Bände m. Supplementband. Mit Gratiszugabe der Erläuterungen	32 —
<i>Leibnitz</i> , <i>G. W. v.</i> , Die Theodicée	4 50
— Die kleineren philosophisch wichtigeren Schriften	2 —
<i>Locke</i> , Ueber d. menschl. Verstand, übers. von Kirchmann. 2 Bde . .	6 —
— Leitung des Verstandes, übers. von Jürgen B. Meyer	1 —
<i>Mettrie</i> , <i>de la</i> , Der Mensch eine Maschine, übers. von Dr. A. Ritter	— 60
<i>Plato</i> , Der Staat, übersetzt von Schleiermacher	3 —
— Gastmahl, von Jung	1 —
— Theätet, übersetzt von J. H. v. Kirchmann	1 50
— Parmenides, übersetzt von Kirchmann	1 50
<i>Rosenkranz</i> , <i>Karl</i> , Erläuterungen zu Hegel's Encyclopädie	1 —
<i>Schtaarschmidt</i> , Erläuterungen zu Leibniz' Neue Abhandlungen . .	1 —
<i>Schleiermacher</i> , <i>Friedrich</i> , Monologen	— 50
— Philosophische Sittenlehre	3 50
<i>Scotus Erigena</i> , Ueber die Eintheilung der Natur. 2 Bde	6 —
<i>Sextus Empiricus</i> , Pyrrhoneische Grundzüge, v. Dr. Papenheim . .	2 —
<i>Spinoza</i> , Sämmtliche Werke, übers. v. Kirchmann u. Prof. Schaarschmidt	8 —

Filozófiai Írók túra: A magyar tudományos akadémia támogatásával szerkesztik Alexander Bernát és Bánóczy József. Eddig 11 füzet: *Descartes*, Értekezés a módszerről. Ára 1 frt 20 kr. *Shopenhauer* (egy-egy értekezések). Ára 1 frt.

Hume, Vizsgálódás az emberi értelemről. Ára 1 frt 20 kr.
Taine, Franciaország klassz. filozófusai a XIX. században. Ára 1 frt 40 kr.
Alexander, A XIX. század pessimismusa. Ára 1 frt.
Erdélyi, A bölcsészet Magyarországon. Ára 80 kr.
Bacon, A Novum Organum első része. Ára 80 kr.
Kant prolegomenái minden leendő metafizikához. Ára 1 frt.
Kant: A tiszta ész kritikája. Ára 4 frt.
Platon válogatott művei, I.: Gorgias. Philebos. 1 frt 40 kr. II. Euthyphron. Sokrates védekezése. Kriton. Phaidon. Ára 1 frt 20. kr.

****Philosophiai műszótár:** Közrebocsájtja a m. t. társaság.
 Buda, 1854. †

3. Folyóiratok.

Athenaeum. Philosophiai és államtudományi folyóirat. Szerk. Pauer Imre. Kiadja a M. T. Akadémia. Ára egy évfolyamnak 5 frt.

Philosophische Monatsschrift: Redigirt und herausgegeben von C. Schaarschmidt. Heidelberg. Georg Weiss. Előfiz. ára 12 Mk.

***Revue Philosophique de la France et de l'Étranger,** rédigée par Th. Ribot. Paris, Felix Alcan. Előfiz. ára 33 frank.

VI. P a e d a g o g i a.

1. Szakirodalom.

***Encyklopaedie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens,** bearbeitet von einer Anzahl Schulmänner u. Gelehrten, herausgegeben von Dr. K. A. Schmid. I—VI. köt. 2. kiad. VII—XI. 1. kiadás. Gotha, Rudolf Besser. I—XI. kötet. Ára 180 Mk.

A legterjedelmesebb tájékoztató a nevelés és oktatás kérdései körül, betűrendes sorban; különösen értékesek történeti részei; némelyike becses monographia. Bő bibliographiai utalás is van mindegyik cikkében, de kíváncsian csak a német irodalmat tekinti.

Dr. A. Baumeister: Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für höhere Schulen. Erster Band, 1. Abth. Geschichte der Pädagogik von Dr. Theobald Ziegler. München, 1895. Ára 6:50 Mk.

Főleg a középiskolák szempontjából tárgyalja a paedagogia történetét. Első kötete egy nagyobb vállalatnak, mely a paedagogia és didaktika összes disciplináit szakszerű összefoglalásban adja.

****Dictionnaire de Pédagogie et d'Instruction Primaire,** publié par la direction de F. Buisson. Paris, Hachette. Füzetekben. Egy-egy füzet 50 cent.

Az egész két részből áll; az első rész (két kötet) paedagogiai encyklopaedia, melyben nagy gonddal s szakismerettel vannak dolgozva főképen a historiai részek, a második (használókép 2 kötet) az iskolai tananyagnak (a népoktatási intézetek szempontjából, tehát a tanítóképzőt is beleértve)

encyclopaedikus szótár alakban, de lehetőleg összefüggő előadásban fel-
dolgozása. Franciaország legkiválóbb tanférfiai dolgozták.

Paedagogiai encyclopaedia: Szerk. Verédy Károly. Budapest, Athenaeum. 20 füz. Egynek ára 30 kr.

Rövid bevezető tájékozásra való betürendes munka.

August Hermann Niemeyer: Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts für Eltern, Hauslehrer und Schulmänner. Drei Theile, Halle, Waisenhausbuchhandlung. Ujabb kiadása: Mit Ergänzung des geschichtlich-literarischen Theils und mit Niemeyers Biographie, herausgegeben von Dr. Wilhelm Rein. Langensalza, Beyer. Ára 8 Mk. 50 Pf.

Régibb munka. Első kiadása 1799. Utolsó 9-dik 1834. Főleg a gazdag paedagogiai tapasztalatnak áttekinthető csoportosítása teszi mai napig becessé. Mintegy a XVIII. század paedagogiai mozgalmainak hagyománya. Az újabb kiadásban több a bibliographiai adat (bár kiválasztásuk nem elég körültekintő és nem mindenütt arányos).

Johann Friedrich Herbart's: Pädagogische Schriften in chronologischer Reihenfolge herausgegeben. Mit Einleitung, Anmerkungen und comparativem Register versehen von Dr. Otto Willmann. 2 kötet, Leipzig. Leopold Voss. 1880. Ára 8 Mk.

A hirneves philosophus paedagogiai munkáinak legjobb kiadása. Jegyzeti az egyes tanok kapcsolataira utalnak és sok felvilágosítást adnak. Egyéb kiadások: 1. Bartholomäi-Sallwürk-é, Langensalza, Beyer & Söhne. Bibliothek paed. Klassiker. 2 köt. Jó életrajzzal. Ára 5'50 Mk. — 2. Karl Richter-é: Paedag. Bibl. Leipz., Siegismund & Volkening; bő jegyzetekkel. 2 köt. Ára 8'50 Mk.

Theodor Waitz: Allgemeine Paedagogik und kleinere paedag. Schriften; herausgegeben von Dr. Otto Willmann, Braunschweig, Vieweg. Ára 10 Mk.

Tudományos becű, főleg pszichologiai fejtegetéseiben értékes munka.

***K. V. Stoy:** Encyklopaedie, Methodologie und Literatur der Paedagogik. 2. Aufl. Leipzig, Engelmann. 1878. Ára 8 Mk.

A paedagogiai problémák és irányok körül tájékoztató encyklopaedia, rendszeres és szellemes tárgyalásban.

Tuiscon Ziller: Allgemeine Paedagogik. 2 Aufl. Herausgegeben von Dr. Karl Just. Leipzig, 1884. Matthes. Ára 6 Mk.

A Herbart-féle irányban kifejlődött gyakorlati paedagogiának alapvető műve. Gondos methodikai fejtegetései teszik becessé.

Otto Willmann: Didaktik als Bildungslehre nach ihren Beziehungen zur Socialforschung und zur Geschichte der Bildung. I. Bd. Einleitung. Die geschichtlichen Typen des Bildungswesens. II. Bd. Die Bildungszwecke. Der Bildungsinhalt. Die Bildungsarbeit. Das Bildungswesen. Braunschweig, Vieweg. 1882. 1889. Ára 18 Mk.

Az oktatásügy történetének és elméletének nagy műveltséggel és izléssel készült összefoglalása.

Dr. Wilhelm Schrader: Erziehungs- und Unterrichtslehre für Gymnasien und Realschulen. Berlin, Hempel. Ára 10 Mk. 80 Pf.

A porosz középiskolák eddigi gyakorlatát törekszik elméletileg megvilágítani és igazolni.

Hermann Schiller: Handbuch der praktischen Paedagogik für höhere Lehranstalten. Leipzig, Fues. 3. kiadás. 1894. Ára 11 Mk.

Becses összefoglalása mindannak, a mi Németországban a középiskolai tanítás elmélete és gyakorlata körül figyelmet érdemel. Bő bibliographiával.

***J. G. Fitch:** Lectures on teaching delivered in the University of Cambridge. Cambridge, University-Press, 1881. Ára 5 sh.

A cambridgei egyetem tanárképző tanfolyamán tartott előadások, melyekben sok gyakorlati tapasztalat foglaltatik.

***Alexander Bain:** Education as a Science. London, Kegan Paul et Co. 1879. Ára 5 sh. Németül: Erziehung als Wissenschaft von Alexander Bain. Leipzig, Brockhaus. 1880. Ára 9 Mk.

A nagynevű psychologus fejtegetéseit adja, főleg a tanítás feladatai és a tantárgyak módszerei tekintetében.

Felméri Lajos: A neveléstudomány kézikönyve. Budapest, Eggenberger bizománya, 1890. Ára 5 frt.

Sok olvasottsággal és nemes lelkesedéssel írt munka. Általános fejtegetései figyelmet érdemelnek.

Herbert Spencer: Education. Intellectual, Moral and Physical. London, Williams & Norgate. (Magyar fordítása: Ertelmi, erkölcsi s testi nevelés, ford. Öreg János és ifj. Losonczy László.) Ára 2 sh. 6 d.

Magas szempontokból, a fejlődés elméletének alapján világítja meg egy-egy értekezésben a nevelés főbb kérdéseit.

Oscar Browning: A nevelés elméletének története. Bevezető tanulmány könyvészeti és életrajzi jegyzetekkel. Budapest, 1885. Ára 1 frt 20 kr.

Rövid áttekintést nyújt a paedagogia történetén. A hozzácsatolt jegyzetek utasítást adnak a bővebb tanulmányozáshoz.

K. A. Schmid (és Georg Schmid): Geschichte der Erziehung vom Anfang an bis auf unsere Zeit, bearbeitet in Gemeinschaft mit einer Anzahl von Gelehrten und Schulmännern. I. Bd. Die vorchristl. Erziehung. 10 Mk. II. Bd. 1. Abth. Christl. Erziehung u. antike Bildung. Die Erziehung im Mittelalter. Die Universitäten im Mittelalter. Jüdische und mohammedanische Erziehung. 20 Mk. 2. Abth. Zeitalter des Humanismus. Die Reformation. 12 Mk. III. Bd. 2. Abth. Wolfgang Ratke. Comenius mit seinen Vorgängern. Stuttgart, Cotta. 10 Mk.

Eddig a legterjedelmesebb feldolgozása a nevelés történetének. Egyes kötetait más-más szakértő készíti s azért nem is egyenlő értékűek. Mindnyája azonban művelt elmék munkája.

Bibliothek paedagogischer Classiker: Langensalza, Beyer, (Különösen ajánlatosak belőle: Comenius, Locke, Rousseau, Kant, Fichte.)

Paedagogische Bibliothek: Herausg. v. K. Richter. Leipzig, Siegmund & Volkening. (Franke, Pestalozzi, Comenius.) Ár különböző.

***G. Compayré:** Histoire critique de Doctrines de l'Éducation en France. 2 vol. Paris, Hachette. Ára 7 fr.

Jól megírt fejtegetése a nevelés-elmélet történetének, különös tekintettel Franciaországra.

Fr. Paulsen: Geschichte des gelehrten Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten vom Ausgang des Mittelalters bis zur Gegenwart. Leipzig, Veit & Comp. 1885. Ára 16 Mk.

Alaposan tájékoztat a német oktatásügy fejlődésének, főleg a középiskolák s egyetemek alakulásának történetében a renaissance és reformatio óta.

A magyar népiskolai tanítás története. Irta Dr. Kiss Áron Budapest, Franklin. Ára 2 frt 40 kr. (A második rész I. füz. [84—214.] nevelési irodalmunk történetének nyújtja rövid áttekintését.)

Salamon Ferencz: Közoktatásunk reformja. Pest, Légrády. Ára 2 frt.

Önálló felfogással és bíráló értelemmel fejtegeti főleg a középiskolai tanítás és nevelés kérdéseit.

Brassai Sámuel: A módszerről. 2. jav. kiadás. Kolozsvár. Stein János, 1893. Ára 1 frt 40 kr.

A módszeres tanítás nehézségeit elemzi sok gyakorlati felvilágosítással.

A magyarországi középiskolák újabb szervezete. Történeti megvilágítással Dr. Klamarik János. A mű első fele. Budapest, Eggenberger 1893. Ára 6 frt.

Vass József: Hazai és külföldi iskolázás az Árpádkorszak alatt. Pest, 1862. Ára 50 kr. (Lásd tört.)

Frankl Vilmos: Hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Kiadja az Akadémia. Budapest, 1873. Ára 1 frt. (Lásd Magyar Irod.)

Molnár Aladár: A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században. I. köt. Budapest, 1881. Akadémia. Ára 3 frt.

Felméri L.: Az iskolázás jelene Angolországban. 2 kötet. Kolozsvár. †

Finácz Ernő: A francia középiskolák multja és jelene. Budapest, 1890. Lampel. Ára 1 frt 80 kr.

Fehér Ipoly: A bajor középiskolák szervezete és eljárása. Budapest, 1888. Ára 2 frt.

Ratio educationis publicae totiusque rei litterariae per regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas. Budae, 1806. †

Mészáros Ferencz: A magyarországi kath. gymnasiumok története, a gymnasiumi tanügy általános történetének vázlatával, különös tekintettel az iskolai és összes ösztöndíj-alapítványokra. Budán, 1865. †

***Dr. Városey Gyula:** A katolikus iskolaügy Magyarországon. Kalocsa, 1882. I. rész: A magyar katolikus alapítványok jogi természetű. II. rész: Literae authenticae exhibentes origines scholarum Hungariae. Fasciculus I—IV. Colocae, 1882—1885.

Gymnasiumi és reáliskolai utasításaink.

Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich. Vom Ministerium des Cultus und Unterrichts. Wien, Hof- und Staatsdruckerei. 1849. †

Instructionen für den Unterricht an den Gymnasien in Oesterreich. Wien, 1884. Schulbücher-Verlag. Ára 1 frt.

Instructionen für den Unterricht an den Realschulen in Oesterreich im Anschluss an einen Normallehrplan. Wien, 1879. Schulbücherverlag. Ára 1 frt.

Verhandlungen über Fragen des höheren Unterrichts. (Berlin, 4. bis 17. Dezember 1890.) Im Auftrage des Ministers der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten. Berlin, 1891. Verlag von Wilhelm Hertz. Ára 10 Mk.

Die Directoren-Conferenzen d. preussischen Staates. Sämmtliche auf ihnen gepflogene Verhandlungen, geordnet, excerptirt und eingeleitet durch eine Darstellung der geschichtlichen Entwicklung dieser Conferenzen. Herausgegeben von Dr. W. Erler. Wiegandt und Grieben. Berlin, 1876. Ára 5 Mk.

***Die Directoren-Conferenz der preuss. höheren Lehranstalten in den Jahren 1876 und 1877.** Von Dr. W. Erler. Berlin, Wiegandt und Grieben. Ára 2 Mk. 25 Pf.

***Die Direktoren-Conferenzen preuss. höherer Lehranstalten in den Jahren 1879—1880, 1881 von Dr. W. Erler.** Berlin, Wiegandt und Grieben 1882. Ára 2 M. 75 Pf.

****Verhandlungen der Direktoren-Versammlungen in den Provinzen des Königreichs Preussen seit dem Jahre 1879.** Eddig 42 köt. Berlin, Weidmann. Ára 175 Mk.

Enseignement secondaire. Instructions, Programmes et Règlements. Paris, Delagrave. 1891. Ára 1 frc 50 c.

Henri Marion: L'Education dans l'Université. Paris, Colin. Ára 7 frc.

2. Folyóiratok.

Zeitschrift für das Gymnasialwesen. Herausgegeben von H. Kern und H. J. Müller. Berlin, Weidmann. Ára 18 Mk.

Neue Jahrbücher für Philologie und Paedagogie. Herausgegeben unter der verantwortlichen Redaktion v. Dr. Alfred Fleck-eisen und Dr. Hermann Masius. Leipzig, Teubner. Ára 8 Mk.

Zeitschrift für österreichische Gymnasien. Redigirt v. R. W. Hartel und Karl Schenkel. Wien, Gerold. Ára 12 frt.

Zeitschrift für das Realschulwesen. Herausgegeben von Prof. Dr. Joh. Kolbe, Adolf Bechtel, Mor. Kuhn. Wien, Hölder. Ára 7 frt.

Zeitschrift für mathem. und naturwissenschaftlichen Unterricht. Ein Organ für Methodik, Bildungsgehalt und Organisation der exacten Unterrichtsfächer an Gymnasien, Realschulen etc. Herausgeb. v. C. V. Hoffmann. Leipzig, Teubner. Ára 12 Mk.

Zeitschrift für den physikalischen und chemischen Unterricht. Unter Mitwirkung von E. Mach und R. Schwalbe, hrsg. v. Pocke. Berlin, Springer. Ára 10 Mk.

Lehrproben und Lehrgänge aus der Praxis der Gymnasien und Realschulen. Zur Förderung der Interessen des erziehenden Unterrichts unter Mitwirkung bewährter Schulmänner. Herausgegeben von Dr. O. Frick und Dr. G. Richter. Halle, Waisenhaus.

****Revue internationale de l'Enseignement.** Publiée par la Société de l'Enseignement Supérieur. Redacteur M. Edmond Dreifus-Brisac. Paris, G. Masson. Ára 24 fr.

***Revue Universitaire.** Paris, A. Colin. Ára 12 fr.

****The Journal of Education.** A Monthly Paper devoted to the interest of the Scholastic Profession. London, Stewart & Co. Ára 6 sh.

Orsz. középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. Egy évre 4 frt.

Magyar Paedagogia. Felelős szerkesztő Csengeri János. Ára egy évfolyamnak a M. Paed. Társaság tagjai részére 2 frt.

VII. Földrajz.

1. Kézikönyvek.

Geistbeck M.: Grundzüge der Geographie für Mittelschulen. München, Oldenburg. 1885. Ára 2 Mk. 80 Pf.

A legjobb iskolai kézikönyveknek egyike. Az öt világrész általános földrajza mellett a természettani és csillagászati földrajz elemeit is tárgyalja. A szöveget számos kép és statisztikai táblázat világosítja meg.

Wagner: Lehrbuch der Geographie, 2 Bde. Hannover, Hahn 1895. Ára 20 Mk.

Steinhauser A: Grundzüge der mathematischen Geographie und Landkarten-Projection. Wien, Beck. Ára 1 frt 80 kr.

Günther L.: Lehrbuch der physikalischen Geographie. Stuttgart, Enke. 1891. Ára 12 Mk.

Günther L.: Lehrbuch der Geophysik. 2 köt. Stuttgart, 1885—1891. Ára 20 Mk.

Martus: Astronomische Geographie. Leipzig, Koch. 1888. Ára 7 Mk. 50 Pf.

A tárgyat kitűnő világossággal és valóságos megfigyeléseken alapuló példákra támaszkodva adja elő.

***Bebber W:** Lehrbuch der Meteorologie. 120 képpel. Stuttgart, Enke. 1890. Ára 10 Mk.

Lehmann R.: Vorlesungen über Hilfsmittel und Methode des geographischen Unterrichts. 1885—1891. Ára 10 Mk.

Kitűnően tájékoztató kalauz a földrajz tanításához.

2. Szakirodalom.

a) Általános művek.

***Ratzel F.:** Völkerkunde. Leipzig, Bibl. Inst. 3 Bde. 2. kiad. 1894. Ára 48 Mk.

***Peschel Oskar:** Völkerkunde. Leipzig, Duncker. 6. Aufl. 1885. Ára 12 Mk.

****Ranke J.:** Der Mensch. Die heutigen und vorgeschichtlichen Menschenrassen. Leipzig, Wagner. 2 köt. 1886. Ára 32 Mk.

****Platz Bonifacius:** Die Völker der Erde. 5 Bde. Würzburg 1889—1893. Ára 37 Mk. —

I. Asien. (9 Mk). — II. Australien (6 Mk). — III. Afrika (7 Mk). — IV. Amerika (7 Mk). — V. Európa (8 Mk).

****Platz Bonifacius:** Der Mensch, sein Ursprung, seine Rassen und sein Alter. Würzburg. Woerl. 1887. Ára 9 Mk.

***Metzger E.:** Geographisch-statistisches Weltlexikon. Stuttgart, Kraiss. 1888. Ára 9 Mk.

Mintegy 160.000 czikkecskében dolgozza fel nagy gondnal az anyagot.

Hunfalvy János: Egyetemes földrajz. 3 kötet. Budapest, Athenaeum. 1884—1890. I. Dél-Európa. Ára 5 frt; II. A magyar birodalom. Ára 5 frt; III. Éjszaki és Közép-Európa. Ára 4 frt.

Dr. Sievers W.: Afrika, Asien, Amerika. 3 köt. Leipzig und Wien. Bibl. Inst. Kötetenként 10 Mk.

Kitűnő, általánosan tájékoztató munka egyes világrészekről.

****Adrian Balbi:** Allgemeine Erdbeschreibung. 8. Aufl. Vollkommen neu bearbeitet von Dr. Chavanne mit 400 Illustrationen und Karten. Wien, Hartleben, 1893. Ára 24 frt. (Megjelenik magyar nyelven is, dr. Czirbusz Géza átdolgozásában, négy kötetben. Kiadja Szabó Ferencz. Német-Elemér. Ára 16 frt.)

Reclus Elisée: Nouvelle Géographie Universelle. Paris, Hachette. 19 köt. 1893. Ára 1—1 kötetnek 12—13 fr.

A legnagyobb s általában véve a legjobb egyetemes földirati mű.

Reclus: A föld és életjelenségei. Magyarra fordították Király Pál és Révész Samu. Kiadta a kir. Természettudományi Társulat. 2 kötetben. Budapest, 1879—80. Ára 10 frt.

Kirchhoff H.: Länderkunde des Erdtheiles Europa. 2 Bde. Prag, Tempsky 1886—1893. Ára 36 frt.

Nagy méretekben megindított földrajz. Fizikai, kulturgeographiai és néprajzi szempontokból vázolja az illető országokat. A megjelent két kötet nyugati s középső Európával foglalkozik. A mű a jelenkor legkiválóbb alkotásának tekintendő.

****Dubois M.:** Géographie économique de la France.

— Géographie économique de l'Europe.

— Géographie économique de l'Afrique, l'Asie, l'Océanie, l'Amerique. — Paris, Masson. 1889. Ára a három műnek 12 fr.

Ritter János elvének alapján álló művek, hogy t. i. a természeti viszonyok szabják meg a lakosság foglalkozását.

F. Löwl: Die gebirgsbildenden Felsarten. Eine Gesteinskunde für Geographen. Stuttgart. F. Enke. 1893. Ára 4 Mk.

****Woeikow A.:** Die Klimate der Erde. Jena, Costenoble. Két köt. 1887. Ára 22 Mk.

Az első kötet a klíma föltételeit, változásait s befolyását a szervek, a második kötet a részletes klimatológiát tárgyalja.

***Schleiden M. J.:** Das Meer. Braunschweig, Salle. 1888. Ára 15 Mk.

A tengeri flórának és faunának kitünő vázolósa.

***Umlauf F.:** Die Alpen. Wien, Hartleben. 1887. Ára 4 frt 50 kr. Az alpoknak tudományos kutatásokra támaszkodó leírása. Öt térképpel.

***Boscowitz A.:** Les Volcans. Paris, Roy. 1888. Ára 5 fr.

Hoernes R.: Erdbebenkunde. 1893. Leipzig, Veit. Ára 10 Mk.

Laube: Das Alter der Erde. 1894. Prag, Harpfer. Ára 20 frt.

Otto Hübner.: Geographisch-Statistische Tabellen. Frankfurt a/M. Keller. Megjelenik évenként. Ára 1 Mk. 20 Pf.

E rendkívül hasznos és könnyen áttekinthető táblázatok hivatalos adatok nyomán tüntetik fel az egész földkerekség államainak területi, népességi, nemzetiségi, vallási, honvédelmi, pénzügyi, közlekedési és ipari viszonyait.

Egli Dr. J. J.: Nomina geographica. Sprach- und Sach-Erklärung von 42,000 geographischen Namen aller Erdräume. 2-te Aufl. Leipzig, Brandstetter. 1893. Ára 28 Mk.

Havass Rezső dr: Bibliotheca geographica hungarica. Magyar földrajzi könyvtár. A magyar birodalomról, bármely nyelven, valamint magyar szerzőktől, bármely földrajzi tárgyról és bármely nyelven megjelent irodalmi művek könyvészete. Budapest, 1893. Ára 10 korona.

b) *Monographiák és utalások.*¹

****Anrep Elmt R.:** *Australien.* Eine Reise durch den ganzen Welttheil. 3 köt. Leipzig, Friedrich. 1886. Ára 24 Mk.

***Asbóth J.:** *Bosznia és Herzegovina.* Budapest, 1888. Ára a 2 kötetnek 7 frt.

***Baumann O.:** *Durch Massailand zur Nilquelle.* 1894. Ára 15 Mk.

***Baumgartner A.:** *Island und die Faröen.* Freiburg i. Br. Herder. 1889. Ára 11 Mk.

****Bayer Th.:** *Über den Polarkreis.* Leipzig, Brockhaus. 1889. Ára 6 Mk.

****Boué Ami:** *Die Europäische Türkei.* 2 köt. 1889. Ára 18 frt.

****Büttikofer J.:** *Reisebilder aus Liberia.* 2 köt. Leiden, Brill, 1890. Ára 20 Mk.

****Capus G.:** *Le toit du monde (Pamir).* Paris, Hachette, 1890. Ára 3 fr. 50 c.

Chernel: *Utazás Norvégia végvidékére* Budapest, 1893. Révai. Ára 5 frt.

****Child Th.:** *Lez Républiques Hispano-Américaines* (151 kép-pel és 8 térképpel). Páris, 1891. Ára 20 fr.

****Cronau R.:** *Im wilden Westen.* Braunschweig, Löbbecke, 1890. Ára 10 Mk. (*Mississippi, Colorado, Dakota, Kalifornia*).

Ebers György: *Cicerone a régi és új Egyptom-ról.* Ford. Schmidt József. Nagy-Becskerek. 1893. Ára 5 frt.

¹ Mivel e művek cziméből következtethetünk tartalmukra is, nem látszott szükségesnek felsorolásukat külön magyarázó jegyzetekkel kísérni.

****Forbes H. O.:** Wanderungen eines Naturforschers im *malayischen Archipel*. Mit Karten. Jena, Costenoble, 1886. Ára 6 Mk.

****Gopčević Sp.:** *Makedonien und Altserbien*. Wien, Seidel, 1890. Ára 20 Mk.

****Gourdault J.:** *L'Italie*. Paris, Hachette. 1890. Ára 20 fr.

****Hellwald:** *Frankreich*. Land und Leute. Leipzig, Schmidt, 1887. Ára 6 Mk.

Herman Ottó: *Az északi madárhegyek tájékáról*. Budapest, 1893. Term. Társ. Ára 6 frt.

****Hesse-Wartegg E.:** *Mexiko*. Land und Leute. Wien, Hölzel, 1890. Ára 4 frt 20 kr.

Holub E.: *Délafrikai utazásai*. 2 köt. Budapest, 1890. Ára 10 frt.

****Humann und Puchstein:** *Reisen in Klein-Asien und Nord-Syrien*. Berlin, Reimer, 1890. Ára 60 Mk.

Hübner Sándor b.: *Séta a világ körül*. Ford. Toldy László. Budapest, Ráth. 2 köt. 4 forint.

Hunfalvy János: *A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása* 3 kötetben. Pest, 1863—1865. Ára 12 frt.

***Jadrintzen:** *Sibirien*. Jena, Costenoble, 1886. Ára 14 Mk.

****Jedina L.:** *An Asiens Küsten und Fürstenhöfe*. Wien, Ed. Hölzel, 1891. Ára 7 frt 50 kr.

****Jireček C.:** *Das Fürstenthum Bulgarien*. 42 képpel. Prag, Tempsky, 1892. Ára 14 Mk.

****Joanne P.:** *Italie et Sicilie*. 4 térképpel és 12 tervrajzzal. Paris, Hachette, 1885. Ára 4 fr.

***Jung E.:** *Der Welttheil Australien*. 4 köt. Prag, Tempsky. Ára 4 Mk.

***Kautitz:** *Bulgarien und der Balkan*. 1879—80. Leipzig. Ára 40 Mk.

****Keller C.:** *Reisebilder aus Ostafrika und Madagaskar*. Leipzig, Winter, 1887. Ára 7 Mk.

****Kennan G.:** *Sibirien*, 3 Bde. Berlin, Cornbach, 1892. (Angolból). Ára 3 Mk. (Megjelent magyarul is kivonatos fordításban. Budapest-Bécs, Deubler, 1891. Ára 1 frt 20 kr.)

****Kirchhoff Th.:** *Eine Reise nach Hawaii*. Altona, Schlüter, 1890. Ára 4 Mk.

****Klössl M.:** *Die südafrikanischen Republiken*. Leipzig, Mayer, 1890. Ára 4 Mk. 50 Pf.

****Labonne H.:** *L'Islande et l'archipel des Farveer*. Paris, Hachette, 1888. Ára 4 fr.

****Lanessau J.:** *L'Indo-Chine française*. Paris, Felix Alcan, 1889. Ára 15 fr.

****Landsdell H.:** *Russisch-Centralasien, nebst Kuldseha, Buchara, Chiwa und Mera*. 3 köt. Leipzig, Hirt, 1885. Ára 25 Mk.

****Laveleye:** *La Péninsule des Balkans*. 2 köt. Bruxelles, Muquardt, 1886. Ára 10 fr.

***Lenz O.**: *Timbouktou. Voyage au Maroc, au Sahara et au Soudan.* Paris, Hachette, 1887. Ára 15 fr.

***Leroi-Beaulieu**: *L'empire des Tsares et les Russes.* 3 köt. Paris, Hachette, 1889. Ára 22 fr. 50 c.

****Levasseur L.**: *Le Brésil.* Paris, Lamirault, 1890. Ára 25 fr.

Lóczy Lajos: *A khinai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírása. Kétszáz rajzzal és egy térképmelléklettel.* Budapest, 1886. Ára 12 frt.

****Mackinnon J.**: *South African traits.* London, Simpkin, 1889. Ára 7 sh. 6 d.

***Mantegazza P.**: *Indien.* Jena, Costenoble, 1885. Ára 8 Mk.

***Middendorf E. W.**: *Peru.* Beobachtungen und Studien. 2 köt. Berlin, 1893—4. Ára 44 Mk.

****Neelmayer-Vukassowitsch H.**: *Grossbritannien und Irland.* Leipzig, Duncker, 1886. Ára 8 Mk.

***Rein J. J.**: *Japan.* 2 köt. Leipzig, Engelmann, 1886. Ára 24 Mk.

***Ratzel Fr.**: *Politische Geographie der Vereinigten Staaten von Amerika.* 2. kiad. München, 1893. Ára 15 mk.

****Reuter V.**: *La Finlande et les Finlandais.* Helsingfors, 1889. Ára 3 fr.

***Schlagintweit E.**: *Indien in Wort u. Bild.* 2. köt. Ára 34 Mk.

Stanley H.: *A legsötétebb Afrikában.* 2 köt. Budapest, 1891. Ára 12 frt.

***Strausz A.**: *Bosznia és népe.* Budapest, 1888. 2 köt. Ára 3 frt 80 kr.

***Staudinger P.**: *Im Herzen der Haussaländer.* Berlin, Landsberger, 1889. Ára 13 Mk.

Széchenyi B. gr.: *Keleti utazása.* 2 köt. Budapest, 1882. Ára 10 frt.

Szinnyei: *Az ezertó országa. (Finnország).* Budapest, 1882. Ára 2 frt 80 kr.

Teleky Sámuel gr.: *Keletafrikai felfedező útja.* 2 köt. Budapest, 1893. Ára 10 frt.

****Tchihatschef P.**: *Kleinasien.* Prag, Tempsky, 1887. Ára 60 kr.

***Umlauft T.**: *Die Länder Österreich-Ungarns.* 15 köt. Wien. Gräser. Ára 63 kr.

Utazások könyvtára: Szerkeszti a magyar földrajzi társaság. Budapest. Megjelent öt kötet. Ára 10 frt.

Vámbéry Ármin: *Vándorlásaim és élményeim Perzsiában.* Budapest. Ára 3 frt 50 kr.

Vámbéry Ármin: *Közép-Ázsiai utazásom.* Budapest, 1892. Ára 3 frt.

****Whitney J.**: *The United States.* Boston. Little Brown, 1891. Ára 15 sh.

****Wissman H.**: *Im Innern Afrikas.* Leipzig, Brockhaus, 2. kiad. 1890. Ára 12 Mk.

3. Folyóiratok.

Földrajzi közlemények. Szerkeszti Berecz A., kiadja a Magyar Földrajzi Társaság. Bpsten.

Eddig 20 kötet jelent meg, egy-egy évfolyam vagyis kötet ára 5 frt; a régi évfolyamok ára 3 frt. Ismerteti mindenekelőtt hazánkat s földrajzi irodalmát; „Rövid közlemények“ s „Vegyesek“ című rovatokban figyelemmel kíséri a legújabb felfedezéseket s a külföldi irodalmat.

Petermann: Mittheilungen aus Justus Perthes Geogr. Anstalt. Gotha. Egy évfolyam ára 10 frt 80 kr.

Legtekintélyesebb földrajzi folyóirat, mely leggyorsabban tudósít az új felfedezésekről. Értekezései s térképei nagy tudományos becsesl birnak.

***Geographisches Jahrbuch.** Gotha, Justus Perthes. Eddig 10 kötet jelent meg; az utolsó kötetnek ára 7 frt 20 kr; a régiebb évfolyamok leszállított áron kaphatók.

Nagyobb értekezések foglaltatnak benne a földrajzi tudomány összes ágaiban tett előhaladásáról.

***Zeitschrift für Schulgeographie.** Herausgegeben v. E. Siebert in Wien. Ára 3 frt.

Foglalkozik különösen a geogr. tananyag módszeres feldolgozásával, a tankönyvek s iskolai atlaszok bírálatával.

****Vivien de St. Martin:** Nouveau dictionnaire général de géographie universelle. Paris, Hachette. Egy kötet. Ára 16 frt 50 kr.

4. Atlaszok.

****Stielers** Handatlas. Herausgegeben von Berghaus, Vogel Habenicht und Lüddecke. 95 Karten. 1891. Ára 65 Mk.

Tudományos értékre nézve a legelső helyen áll a világirodalomban.

Andree R.: Allgemeiner Handatlas. Dritte Auflage. 1894. Velhagen und Klasing. Leipzig. Ára kötve 28 Mk.

Kiválóan ajánlatos világos szép kivitele és olcsósága miatt.

***Berghaus:** Physikalischer Atlas in 75 Karten. Gotha, Justus Perthes. 1886—1892. Ára 75 Mk.

E becses térképgyűjtemény több száz vázlatot nyújt a geographia, hydrographia, meteorologia, földdelejjesség, állatok s növények elterjedése s a népisme teréről.

VIII. T ö r t é n e l e m.

A) Magyar történelem.

1. Szakirodalom.

Szalay László: Magyarország történelme. Pest, 1862. s. kk. é. 2. kiadás. 6. kötet. Ára 23 frt 12 kr.

Az újabb magyar történelmi irodalmat megalapító mű. Tartalma ugyan már sok helyt elavult, de a történeti felfogás és alakítás szempontjából tanulságos.

Horváth Mihály: Magyarország történelme. 2. kiadás. Budapest, 1871. s. k. é. 8 kötet. Ára 40 frt.

Mindeddig a kútfőkre hivatkozó magyar egyetemes történetek között a legteljesebb.

Horváth Mihály: Huszonöt év Magyarország történetéből (1823—1848). Harmadik kiadás. 3 kötet. Budapest. Ára 13 frt 60 kr.

Horváth Mihály: Magyarország függetlenségi harcának története. 1848/9-ben. Három kötet. Budapest. Ára 9 frt 50 kr.

Horváth Mihály: A kereszténység első százada Magyarországon. Budapest, 1878. Ára 4 frt.

Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története. Budapest, Könyves Kálmán. 1894 —. 10 kötet à 6 frt.

Szalay József: A magyar nemzet története. Budapest. Új kiadás. Atdolgozta Baróti Lajos. 1894. — Budapest, Lampel. 4 kötet. Egy füzet ára 30 kr.

Különösen ajánlható bő művelődéstörténeti anyagáért.

Szilágyi Sándor: Erdélyország története, tekintettel művelődésére. Pest, 1866. 2 kötet 7 frt.

Különösen Erdély fejedelemségi kora tanulmányozására fontos kézikönyv.

Hunfalvy Pál: Magyarország ethnographiája. Budapest, 1876. Ára 4 frt.

Thierry Amadée: Attila története. Ford. Szabó Károly, Budapest. Ára 1 frt.

Thierry Amadée: Attila fiai és utódai története a magyarok Európába telepedéséig. Ford. Szabó Károly, Budapest. Ára 3 frt.

Borovszky Samu: A honfoglalás története. Budapest, 1893. Ára 1 frt.

Szabó Károly: A magyar vezérek kora. Pest, 1859. Ára 4 frt.

Szabó Károly: Királyi telepítvényesek-e a székelyek? Marosvásárhely, 1884.

Vámbéry Ármin: A magyarok eredete. Budapest. Kiadja a m. t. Akadémia. Ára 5 frt.

Kerékgyártó Árpád: A műveltség fejlődése Magyarországon. Budapest, 1880. I. köt. Ára 4 frt.

Meyndt Joh. Georg: Kaiser Heinrich III. u. König Andreas I. Leipzig, 1870. Ára 2 Mk.

A magyar és a német kútfők alapos felhasználásával van írva.

***Büdinger M.:** Ein Buch ungarischer Geschichte. Leipzig, 1866. Ára 3 Mk.

Salamon és Szt. László korára vonatkozik.

Wertner Mór: IV. Béla király története. Temesvár, 1893. Ára 2 frt.

Rosthy Zsigmond: A tatárjárás története. Budapest, 1856. Ára 1 frt 20 kr.

E korszakalkotó eseménynek a kútfők alapján kimerítő rajza.

Pauler Gyula: A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt. Budapest. Kiadja a M. T. Akadémia. 2 köt. 1894. Ára 5 frt.

Szalay József: Városaink története a XIII. században. Ára 1 frt 40 kr.

Vass József: Hazai és külföldi iskolázás az Árpádkorszak alatt. Pest, 1862. Ára 50 kr. (Lásd: Paedagogia.)

Ipolyi Arnold: A középkori emlékszerű építészet Magyarországon. Pest, 1862. Ára 30 kr.

— A középkori szobrászat Magyarországon. Pest, 1863. Ára 40 kr.

— A középkori magyar festészet emlékeiről. Pest, 1864. Ára 20 kr.

E dolgozatok Ipolyi Arnold kisebb munkái (Ráth Mór, 2 köt. 3 frt) I. kötetében (Budapest, 1873.) is felfalálhatók.

Pór Antal: Nagy Lajos, 1326—1382. két kötet. Budapest, Ára 8 frt.

Botka Tivadar: Treneséni Csák Máté és kortársai. Budapest, 1873. Akad. értekezés. Ára 30 kr.

Gr. Teleky József: A Hunyadiak kora Magyarországon. Pest, 1852. s. k. é. 6 kötet és 3 kötet okmánytár. (Az I. köt. elfogyott.) Egy-egy kötet ára 3 frt 50 (kivéven a VI. I. részét: 1 frt 75).

E munkának sok fogyatkozása van, de mint e korral foglalkozó egyedüli nagyobb mű nélkülözhetetlen.

Csánky Dezső: Magyarország földrajza a Hunyadiak korában. I. köt. 1890. Budapest. M. T. Akadémia. Ára 5 frt.

Ez a munka folytatása Teleky nagy munkájának a Hunyadiak koráról.

Fraknoi Vilmos: Vitéz János esztergomi érsek élete. Budapest, 1879. (Szt. István társ. évkönyve.) Ára 1 frt.

Fraknoi Vilmos: Martinovics és társainak összeesküvése. Budapest. Ára 3 frt 50 kr.

Fraknoi Vilmos: Pázmány Péter és kora. 3 kötet. Budapest, Ára 12 frt.

Fraknoi Vilmos: Hunyadi Mátyás király. Budapest. Ára 4 frt 80 kr.

Fraknoi Vilmos: Magyarország a mohácsi vész előtt. Budapest. Ára 1 frt 50 kr.

Fraknoi Vilmos: A magyar országgyűlések története. Budapest. Ára 2 frt 40 kr.

Márki Sándor: Dózsa György és forradalma. Budapest, 1883. Ára 2 frt.

Ábel Jenő: Egyetemeink a középkorban. Budapest, 1881. Ára 50 kr.

Csánki Dezső: I. Mátyás udvara. Budapest, 1884. Ára 1 frt 20 kr.

E két utóbbi munka nagyérdekű művelődéstörténeti adatokat szolgáltat.

Hatvani (Horváth) Mihály: Fráter György élete. Történelmi zsebkönyv. Pest, 1856. Új kiadás. Pest, 1871. Ára 1 frt 20 kr.

Salamon Ferencz: Az első Zrinyiek. Pest, 1865. Ára 3 frt.
Kiterjeszkedik a brebiri grófokra is; de különösen a szigetvári hőst és korát tárgyalja.

Salamon Ferencz: Magyarország a török hódítás korában. Pest, 2. kiad. 1886. Ára 2 frt.

Hazánk török hódoltsági viszonyaira nézve a főmunka.

Szádeczky Lajos: Erdély és Mihály vajda története. Temesvár, 1894. 7 frt 80 kr.

***Toldy Ferencz:** Gróf Eszterházy Miklós nádor élete és munkái. Pest, 1853. (Megvan a „Magyar írók és államférfiak“-ban.) Ára 3 frt.

Szilágyi Sándor: Báthori Gábor fejedelem története. Pest, 1867. Ára 1 frt 80 kr. A Rákóczyak kora Erdélyben. Pest, 1868. I. kötet. Ára 3 frt 60 kr.

Szilágyi Sándor: II. Rákóczy György. Budapest. Ára 2 frt 40 krajczár.

Thaly Kálmán: II. Rákóczy Ferencz ifjúsága. Pozsony, 1881. Ára 2 frt.

Thaly Kálmán: Ocskai László. II. Rákóczy Ferencz fejedelem dandárnoka és a felső-magyarországi hadjáratok 1703—1710. Budapest, 1880. 3 frt 60 kr.

Thaly Kálmán: Irodalom- és művelődéstörténeti tanulmányok a Rákóczy-korból. Budapest. Ára 2 frt 40 kr.

Marczali Henrik: Mária Terézia. Budapest. Ára 4 frt.

Marczali Henrik: Magyarország története II. József korában. Budapest, 1882—84. I. II. III. köt. Ára 11 frt.

***Szilágyi Ferencz:** A Hóra-világ Erdélyben. Pest, 1871. †

Kossuth Lajos: Irataim. Budapest. 6 köt. Ára 30 frt.

***Kónyi Manó:** Deák Ferencz beszédei. 3 köt. Budapest. 1882—1886. Ára 10 frt.

****Nagy Iván:** Magyarország családjai. 20 kötet. Budapest, Ára 80 frt.

****Schwicker J. H.:** Politische Geschichte der Serben in Ungarn. Bpest, 1880. Ára 4 frt.

***Rössler Rob.:** Rumänische Studien. Lipcse, 1871. †

Jirecek Jos.: Geschichte der Bulgaren. Prag, 1876. Ára 4 frt. (Magyarúl: A bolgárok története. Ford. Mayer Rezső. Nagybecskerek. 1889. Ára 3 frt.)

Kállay Béni: A szerbek története 1780—1815. Budapest, 1877. Akad. könyvkiadó vállalat. Ára füzve 2 frt.

Bő bevezetéssel a szerbek régibb történetére vonatkozólag.

Huber Alph.: Geschichte Oesterreichs. Gotha, 1885—1892. 4 köt. Ára 16 frt.

Ez a legjobb kézikönyv az osztrák-magyar monarchia történetéről. A szerző hazai történetünkben is tökéletesen jártas.

****Tomek W. W.:** Geschichte von Böhmen. Prag, 1868. 2 köt. Ára 3 frt.

****Grünhagen C.:** Geschichte von Schlesien. Gotha, 1884. I. kötet. Ára 4 Mk. 80 Pf.

Roepell-Caro: Geschichte von Polen. 4 köt. Gotha. Ára 24 Mk.

Zinkeisen: Geschichte des osmanischen Reiches in Europa. 7 kötet. Gotha. Perthes, 1866. Ára 83 Mk. 40 Pf.

Mindezen munkák az illető országoknak hazánkhoz való viszonya szempontjából tanulmányozandók. Az utóbbi kettő a Heeren és Ukert-féle gyűjteményhez tartozik.

A magyar törvénytár (Corpus juris hungarici). †

Leginkább ajánltatik az 1845/7. kiadás. De az 1822-iki kiadás is megfelel, mert a későbbi törvények könnyen külön-külön is megszerezhetők.

Werböczy István: Hármaskönyve. A M. Tud. Akadémia által gondozott harmadik kiadás. Fordították Kolozsvári Sándor és Óvári Kelemen. Előszóval s a Hármaskönyvnek latin-magyar műszótárával. Budapest, 1894. Ára 5 frt.

Erdélyország törvénykönyve: Kolozsvár, 1815. †

Kovachich József Mik.: Sylloge Decretorum. Pestini, 1818. †

Tartalmazza a törvénytárban nem található régibb törvényeket.

Endlicher Steph. Lad.: Rerum hungaricarum monumenta Arpadiana. Sangalli, 1849. †

Tartalmazza az Árpád-kori krónikák szövegét és a jogtörténetileg fontosabb okiratokat.

***Mátyás Flórián:** Historiae hungaricae fontes domestici. Lipse, 1881—1883. 4 kötet.

Különösen kritikai jegyzetei miatt ajánlandó; különben tartalmaz több rendbeli forrásokat, melyek Endlicherben nincsenek meg.

✕✕ **Szabó Károly:** Magyarország történetének forrásai. Pest, 1865. †

Fordításban adja az Árpád-kori főbb krónikákat (Anonymus, Rogerius, Kézai) becses jegyzetek kíséretében. A krónikák egyes érdekes helyeinek az iskolában felolvasására ajánlható.

Marczali Henrik: A magyar történet kútfői az Árpádok alatt. Budapest, 1880. Ára 1 frt 20 kr.

Tartalmazza a kútfők ismertetését, egymáshoz való viszonyuknak és hitelességüknek megállapítását.

***Magyar országgyűlési emlékek:** Szerkeszti Fraknói Vilmos és Károlyi Árpád. Kiadja a M. Tud. Akadémia. Budapest, 1874—94. I—X. kötet. Egy kötet 3 frt.

***Erdélyi országgyűlési emlékek:** Szerkeszti Szilágyi Sándor. Kiadja a M. T. Akadémia. Budapest, 1875—94. I—XV. kötet. Egy kötet 3—5 frt.

Tartalmazza 1540-től fogva az erdélyi országgyűlések tárgyalásait; érdekes történeti bevezetésekkel.

Salamon Ferencz: A magyar királyi szék betöltése és a practica sanctio története. Budapest, 1881. Ára 1 frt 60.

2. Folyóiratok.

Századok: A magyar történelmi társulat közlönye. Budapest. Előfizetési ára 5 frt.

Havi folyóirat, kiterjed a magyar történelem minden ágára. Ismerteti a hazai és külföldi, hazánkkal foglalkozó történelmi irodalmat, és történelmi könyvtár cím alatt kimerítő könyvészetet nyújt. E folyóirat régibb kötetei is lehetőleg megszerzendők.

Magyar történeti életrajzok: A M. T. Akadémia segélyezésével kiadja a Magyar Történelmi Társulat. Budapest. Ára 1 frt 80 kr.

Kéthavi, díszesen illusztrált füzetekben jelenik meg. A magyar történelemnek életrajzok alakjában való feldolgozása.

***Hadtörténelmi közlemények.** Kiadja: Horváth Jenő. Budapest. Előfizetési ára 4 forint.

Ezen, a M. Tud. Akadémia segélyezése mellett megjelenő folyóirat a hazai hadi történethez szolgáltat becses adalékokat.

***Mittheilungen** des Institutes für oesterr. Geschichtsforschung. Innsbruck. Előfizetési ára 6 frt 50 kr.

Évenként négy füzetben jelenik meg. A magyar történetre nézve sok fontos adatot tartalmaz, és tájékoztat az ausztriai történetnek bennünket érdeklő részeiről is.

B) Egyetemes történelem.

1. K é z i k ö n y v e k.

David Müller: Abriss der allg. Weltgeschichte. Erster Theil. Das Alterthum. 3-te Aufl. von Dr. Junge. Berlin. Ára 1 frt 80 kr. Magyar átdolgozása: *Mangold Lajos:* Világtörténelem. I. köt. Ó-kor. Budapest, 1878. Ára 2 frt.

Az anyag beosztására s a kritikai feldolgozásra nézve a legjobb iskolakönyv.

****Dr. Cremans:** Grundriss der Geographie und Geschichte. I., II., III. köt. Leipzig, 1878. Ára 3 Mk.

Strehl W.: Kurzgefasstes Handbuch der Geschichte I. Breslau, Köber, 1892. Ára 3 Mk.

Az I. kötet a keleti népek és a görögök történetét tárgyalja. Egyetemi előadások nyomán készült, ügyesen szerkesztett vezérfonal.

Duruy Victor: Cours complet d'histoire à l'usage des lycées et des collèges. Paris, Ára a 7 kötetből álló munkának 24 fr.

****Dauban D. A. et Gregoire:** Nouveau Cours d'histoire. Paris, 7 kötet. Ára 22 fr.

Jól megválogatott tartalom és szellemes jellemzések mind a kettőnek emelik értékét; Duruy könyvének a szöveg közé nyomtatott számos kultur-történeti ábra az elsőséget biztosítja.

Durny világtörténelmi cursusának utolsó kötetét magyarra fordította s Magyarország történetével bővítette Ballagi Aladár. Budapest, 1880. Ára 3 frt.

Seignobos Ch.: Cours d'histoire. Paris. Ára 6 fr.

Gazdag művelődéstörténeti anyagánál fogva nagyon ajánlható.

Bernheim E.: Lehrbuch der historischen Methode. Leipzig. 1894. (2. kiad.) Ára 12 Mk.

Tájékoztató kalauz a történetírás mezején, megismertet annak különböző módszereivel és különösen a kritikai methodussal. Bibliographiai tekintetben is biztos útmutatást nyújt.

Freemann E. A.: Világtörténelme. Magyarra fordította Marczali H. Bpest. Ára 1 frt 60 kr.

Történeti kézikönyvek. Kisebb szabású jeles művek, többnyire angol kézikönyvek fordításai. Eddig XII köt. (Görög, római, német, olasz, egyesült államok története). Budapest, Athenaeum. Egy-egy kötet ára 50—90 kr.

2. Szakirodalom.

****Ranke Leopold:** Weltgeschichte. Megjelent 9 kötet. Lipse, 1886—9. Ára 180 Mk.

A híres történetírónak utolsó, befejezetlen műve, melyben magas szempontból, önálló felfogással írja le az egyes népek történetét, a valóban világ-történeti mozzanatok kiemelésével.

****Weber Georg:** Allgemeine Weltgeschichte. Leipzig. Engelmann. 15 kötet. 2. kiad. Ára kötve 147 Mk.

Anyagát, gyakran szó szerinti, a legjelesebb speciális művekből meríti, tekintettel a történelmi kritika legújabb vívmányaira.

Képes világtörténelem: Irták Ribáry, Molnár A. és Marczali H. 8 kötet. Bpest, Mehner. 1880.—1885. Ára füzve 40 frt, kötve 48 frt.

A művelt magyar közönségnek szánt szép munka.

****Allgemeine Geschichte in Einzeldarstellungen, herausg. v. Oncken.** Berlin, Grote. 1894. óta teljes. 44 kötet. Ára kötve 778·65 Mk.

E nagy vállalat 25 jeles szakférfi közreműködésével 1878-ban indult meg. Egyes kötetek, mint befejezett egész munkák, (felemelt áron) külön is kaphatók. Gyönyörű eredeti illusztrációik nagyon ajánlják e vállalatot.

A vállalat egyes köteteinek címjegyzéke a következő:

Első főrés. Ó-kor. 8 kötet. — I. Geschichte des alten Ägyptens. Von Prof. Dr. Eduard Meyer. — Mit einer Einleitung: Geographie des alten Ägyptens, Schrift und Sprache seiner Bewohner. Von Prof. Dr. Johannes Dümichen. Mit 8 Karten, 41 Tafeln und Beilagen, 3 Kärtchen und 146 Abbildungen im Text. XII, 322 + 420 (=742) oldal. 1887. Mk. 22·50. Kötve Mk. 25·50 — II. Geschichte Babyloniens und Assyriens. Von Professor Dr. Fritz Hommel. Mit 1 Karte, 14 Tafeln, 11 Kärtchen und 106 Abbildungen im Text. VI + 802 lap. 1885. Mk. 17·50. Kötve Mk. 20·50. — III. Geschichte des alten Indiens. Von Professor Dr. S. Lefmann. Mit 1 Karte, 29 Tafeln und Beilagen, 1 Kärtchen und 114 Abbildungen im Text. VI + 845 lap. 1890. Mk. 21. Kötve Mk. 24. —

IV. Geschichte des alten Persiens. Von Professor Dr. Ferdinand Justi. Mit 2 Karten, 12 Tafeln und Beilagen und 44 Abbildungen im Text. X+252 lap. 1879. Mk. 7'50. Kötve Mk. 10. — V. Geschichte der Phönizier. Von Dr. Richard Pietschmann. Mit 8 Tafeln, 7 Kärtchen und 95 Abbildungen im Text. IV+315 lap. 1889. Mk. 8. Kötve Mk. 10'50. — VI. Geschichte von Hellas und Rom. Von Professor Dr. G. F. Hertzberg. 1. Band: Mit 3 Karten, 13 Tafeln, 9 Kärtchen und 73 Abbildungen im Text. Zweite Aufl. IV+638 lap. 1883. Mk. 14'50. Kötve Mk. 17'25. — II. Band: Mit 1 Karte, 14 Tafeln, 6 Kärtchen und 88 Abbildungen im Text. Zweite Aufl. IV+679 lap. 1884. Mk. 15. Kötve Mk. 17'75. — VII. Geschichte des Volkes Israel. — I. Band von Professor Dr. Bernhard Stade. Mit 2 Karten, 11 Tafeln und Beilagen, 4 Kärtchen und 43 Abbildungen im Text. Zweite Auflage. VIII+711 lap. 1889. Mk. 16. Kötve Mk. 18'75. — 2. Band. a) Geschichte des vorchristlichen Judenthums bis zur griechischen Zeit. Von Professor Dr. Bernhard Stade. b) Das Ende des jüdischen Staatswesens und die Entstehung des Christentums. Von Lic. theol. Dr. Oskar Holtzmann. Mit 2 Karten, 15 Tafeln und Beilagen und 7 Abbildungen im Text. IV+679 oldal. 1888. Mk. 16. Kötve Mk. 18'75. — Namen- und Sach-Register zur Allgemeinen Geschichte in Einzeldarstellungen I. Hauptabtheilung (Geschichte des Altertums. Bearbeitet von Staatsarchivar Dr. Otto Henne am Rhyn. VI+154 lap. 1890. Mk. 4. Kötve Mk. 6'50.

Második főresz. Középkor. 15 kötet. — I. Geschichte des römischen Kaiserreiches. Von Prof. Dr. G. F. Hertzberg. Mit 19 Tafeln u. Beilagen, 3 Kärtchen und 128 Abbildungen im Text. IV+892 lap. 1880. Mk. 19. Kötve Mk. 22. — II. Urgeschichte der germanischen u. romanischen Völker. Von Prof. Dr. Felix Dahn. Négy kötet. 1.: Mit 3 Karten, 13 Tafeln und Beilagen, und 148 Abbildungen im Text. VI+604 lap. 1881. Mk. 14. Kötve Mk. 16'75. — 2. köt. Mit 5 Karten, 12 Tafeln, 4 Kärtchen und 74 Abbildungen im Text. VIII+515 lap. 1881. Mk. 12. Kötve Mk. 14'75. — 3. köt. Mit 4 Karten, 17 Tafeln und Beilagen, 2 Kärtchen und 30 Abbildungen im Text. IV+1186 lap. 1883. Mk. 25. Kötve Mk. 28. — 4. köt. Mit 12 Tafeln und Beilagen und 76 Abbildungen im Text. IV+368 lap. 1889. Mk. 10. Kötve Mk. 12'50. — III. Geschichte der Angelsachsen bis zum Tode König Alfreds. Von Professor Dr. Eduard Winkelmann. Mit 6 Tafeln und Beilagen, 1 Kärtchen und 8 Abbildungen im Text. VIII+186 oldal. 1883. Mk. 6. Kötve Mk. 8'50. — IV. Der Islam im Morgen- und Abendland. Von Prof. Dr. A. Müller. Két kötet. 1. köt. Mit 1 Karte, 11 Tafeln und Beilagen und 27 Abbildungen im Text. VIII+646 lap. 1885. Mk. 14'50. Kötve. Mk. 17'25. — 2. köt. Mit 4 Karten, 13 Tafeln und Beilagen und 48 Abbildungen im Text. IV+686 oldal. 1887. Mk. 15. Kötve Mk. 17'75. — V. Geschichte der Kreuzzüge. Von Prof. Dr. Bernhard v. Kugler. Mit 2 Karten, 10 Tafeln und Beilagen, 15 Kärtchen und 105 Abbildungen im Text. Zweite Auflage. VIII+444 lap. 1891. Mk. 11. Kötve Mk. 13'50. — VI. Staatengeschichte des Abendlandes im Mittelalter von Karl dem Grossen bis auf Maximilian. Von Prof. Dr. Hans Prutz. Két kötet. 1. köt.: Mit 1 Karte, 27 Tafeln und Beilagen und 182 Abbildungen im Text. VIII+726 lap. 1885. Mk. 18. Kötve Mk. 21. 2. köt. Mit 2 Karten, 46 Tafeln und Beilagen und 245 Abbildungen im Text. IV+855 lap. 1887. Mk. 20. Kötve M. 23. — VII. Geschichte der Byzantiner und des Osmanischen Reiches bis gegen Ende des sechzehnten Jahrhunderts. Von Prof. Dr. G. F. Hertzberg. Mit 19 Tafeln und Beilagen, 4 Kärtchen und 52 Abbildungen im Text. IV+692 lap. 1883. Mk. 16'50. Kötve Mk. 19'25. — VIII. Renaissance und Humanismus in Italien und Deutschland. Von Professor Dr. Ludwig Geiger. Mit 27 Tafeln und Beilagen u. 58 Abbildungen im Text. IV+587 lap. 1882. Mk. 15. Kötve Mk. 17'75. — IX. Geschichte des Zeitalters der Entdeckungen. Von Professor Dr. Sophus Ruge. Mit 9 Karten, 10 Tafeln und Beilagen, 10 Kärtchen und 47 Abbildungen im Text. IV+542 lap. 1881. Mk. 15. Kötve Mk. 17'75. — X. Russland, Polen und Livland bis ins 17. Jahrhundert. Von Prof. Dr. Theodor Schiemann. Két kötet. 1.: Mit 2 Karten, 19 Tafeln und Beilagen, 3 Kärtchen und 109 Abbildungen im Text. IV+668 lap. 1886. Mk. 16. Kötve Mk. 18'75. — 2.: Mit 12 Tafeln und Beilagen u. 71 Abbildungen im Text. IV+410 lap. 1887. Mk. 11. Kötve Mk. 13'50. — Namen- und Sach-Register zur Allgemeinen Geschichte in Einzeldarstel-

lungen II. Hauptabtheilung (Geschichte des Mittelalters.). Bearbeitet von Staatsarchivar Dr. Otto Henne am Rhyn. IV+292 lap. 1890. Mk. 8. Kötve Mk. 10·50.

Harmadik főrészt: Ujabb kor. 13 kötet. — I. Geschichte der deutschen Reformation. Von Prof. Dr. Friedrich von Bezold. Mit 33 Tafeln u. Beilagen, und 96 Abbildungen im Text. VI+884 lap. 1890. Mk. 22·50. Kötve Mk. 25·50. — II. Westeuropa im Zeitalter von Philipp II., Elisabeth und Heinrich IV. Von Prof. Dr. Martin Philippon. Mit 4 Karten, 42 Tafeln und Beilagen und 72 Abbildungen im Text. VI+184 lapnyi bevezetés (die kathol. Gegenreformation um die Mitte des 16. Jahrh.) és 509 (=693) oldal. 1882. Mk. 18. Kötve Mk. 21. — III. Első rész: Geschichte der Gegenreformation. Von Professor Dr. G. Droysen in Halle. Mit 2 Karten, 26 Tafeln und Beilagen und 50 Abbildungen im Text. IV+472 lap. 1893. Mk. 11·50. Kötve Mk. 14·25. — Második rész: Der dreissigjährige Krieg. Von Dr. Georg Winter, königl. Archivar in Magdeburg. Mit 1 Karte, 46 Tafeln und Beilagen, 6 Kärtchen und 154 Abbildungen im Text. IV+668 lap. 1893. Mk. 17·50. Kötve Mk. 20. — IV. Geschichte der Revolution in England. Von Prof. Dr. Alfred Stern. Mit 1 Karte, 8 Tafeln und Beilagen, 1 Kärtchen und 36 Abbildungen im Text. VIII+329 lap. 1881. Mk. 8·50. Kötve Mk. 11. — V. Das Zeitalter Ludwigs XIV. Von Professor Dr. Martin Philippon. Mit 57 Tafeln und Beilagen und 29 Abbildungen im Text. Zweite Auflage. VIII+543 lap. 1890. Mk. 16. Kötve Mk. 19. — VI. Peter der Grosse. Von Professor Dr. Alexander Brückner. Mit 11 Tafeln. Zweite Auflage. VIII+578 lap. 1888. Mk. 13·50. Kötve Mk. 16·25. — VII. Deutsche Geschichte vom Westfälischen Frieden bis zum Regierungsantritt Friedrichs des Grossen. 1648—1740. Von Dr. Bernh. Erdmannsdörffer. Két kötet. I.: Mit 1 Karte, 28 Tafeln und Beilagen, 2 Kärtchen und 91 Abbildungen im Text. IV+744 lap. 1892. Mk. 18. Kötve Mk. 20·75. II.: Mit 4 Karten, 36 Tafeln und Beilagen und 70 Abbildungen im Text. IV+528 lap. 1893. Mk. 15. Kötve Mk. 17·75. — VIII. Das Zeitalter Friedrichs des Grossen. Von Prof. Dr. Wilhelm Oncken. Két kötet. I.: Mit 17 Tafeln und Beilagen, 7 Kärtchen und 44 Abbildungen im Text. IV+581 lap. 1881. Mk. 13·50. Kötve Mk. 16·25. II.: Mit 26 Tafeln und Beilagen, 17 Kärtchen und 55 Abbildungen im Text. VIII+868 lap. 1882. Mk. 18·50. Kötve Mk. 21·50. — IX. Österreich unter Maria Theresia, Josef II. und Leopold II. 1740—1792. Von Prof. Dr. Adam Wolf u. Dr. Hans von Zwiadineck-Südenhorst. Mit 16 Tafeln und Beilagen und 31 Abbildungen im Text. VI+437 lap. 1884. Mk. 12. Kötve Mk. 14·75. — X. Katharina II. Von Prof. Dr. Alexander Brückner. Mit 20 Tafeln und Beilagen und 56 Abbildungen im Text. VI+642 lap. 1883. Mk. 15. Kötve Mk. 17·75. — Nomenclatur-Sach-Register zur Allgemeinen Geschichte in Einzeldarstellungen. III. Hauptabtheilung. (Ujabb kor, 13 köt.) Bearbeitet von Staatsarchivar Dr. Otto Henne am Rhyn. 1893. Mk. 6. Kötve Mk. 8·50.

Negyedik főrészt. Legújabb kor. 8 kötet. — I. Das Zeitalter der Revolution, des Kaiserreiches und der Befreiungskriege. Von Professor Dr. Wilhelm Oncken. Két kötet. I. köt.: Mit 2 Karten, 32 Tafeln u. Beilagen 3 Kärtchen und 85 Abbildungen im Text. IV+863 oldal. 1884. Mk. 19. Kötve Mk. 22. — 2. kötet: Mit 38 Tafeln und Beilagen, 21 Kärtchen und 94 Abbildungen im Text. XI+954 lap. 1886. Mk. 21. Kötve Mk. 24. — II. Das Zeitalter der Restauration und Revolution. 1815—1851. Von Professor Dr. Theodor Flathe. Mit 3 Karten, 41 Tafeln und Beilagen, 2 Kärtchen und 72 Abbildungen im Text. IV+733 oldal. 1883. Mk. 18·50. Kötve Mk. 21·50. — III. Geschichte des zweiten Kaiserreiches und des Königreiches Italien. Von Prof. Dr. Const. Bulle. Mit 19 Tafeln und Beilagen, 5 Kärtchen und 93 Abbildungen im Text. IV+653 lap. 1890. Mk. 15. Kötve Mk. 17·75. — IV. Bundesstaat und Bundeskrieg in Nordamerika. Mit einem Abriss der Kolonialgeschichte als Einleitung. Von Dr. Ernst Otto Hopp. Mit 4 Karten, 13 Tafeln und Beilagen, 7 Kärtchen u. 49 Abbildungen im Text. IV+776 lap. 1886. Mk. 17·50. Kötve Mk. 20·50. — V. Geschichte der orientalischen Angelegenheit im Zeitraume des Pariser und Berliner Friedens. Von Dr. Felix Bamberg. Mit 5 Karten, 10 Tafeln und Beilagen, 12 Kärtchen und 65 Abbildungen im Text. VIII+622 lap. 1892. Mk. 14. Kötve Mk. 16·50. — VI. Das

Zeitalter des Kaisers Wilhelm. Von Professor Dr. Wilhelm Oncken. Két kötet. I.: Mit 2 Karten. 15 Tafeln u. Beilagen u. 68 Abbildungen im Text. VI+824 lap. 1890. Mk. 17:50. Kötve Mk. 20:50. — II.: Mit 3 Karten, 29 Tafeln und Beilagen und 113 Abbildungen im Text. IV+1018 lap. 1892. Mk. 22. Kötve Mk. 25. — Namen- und Sachregister zur Allgemeinen Geschichte in Einzeldarstellungen. IV. fő rész (Az újkor története.) Bearbeitet von Staatsarchivar Dr. Otto Henne am Rhyn. 162 lap. 1892. Mk. 3. Kötve Mk. 5:50.

****Cantu Caesar:** „Storia universale“ című nagyszabású műve megjelent magyar nyelven is a Szt.-István-Társulat kiadásában, 16 kötetben. 1857—1876. Ára 50 frt.

Vallási kérdésekben felekezeti színezete van.

****Allgemeine Geschichte in Einzeldarstellungen.** Herausg. von W. Oncken (Berlin, Grote). 12 kötet. Ára kötve 180 Mk.

A Grote cégnek egy rövidebb és olcsóbb vállalata, részben ugyanazon szerzőktől, mint a fenti nagy kiadás.

Buchner: Leitfaden der Kunstgeschichte. 4-ik kiadás. Essen, Baedeker. Ára 1 frt 30 kr.

***Duncker M.:** Geschichte des Alterthums. 6-te Aufl. (9 kötet.) Leipzig. Ára 60 Mk. Magyarra fordította a 3-ik kiadás alapján az Akadémia megbízásából Jónás János. 4 kötet. Budapest, 1874—1878. Ára 16 frt.

Különösen az ázsiai népek történetére nézve fontos.

Meyer Ed.: Geschichte des Alterthums. I. kötet: Geschichte des Orients etc. Stuttgart, 1884. II. kötet: Geschichte des Abendlandes bis auf die Perser-Kriege. Ára egyenkint 7 frt 20 kr.

Meyer műve compendium ugyan, de tudományos értékére nézve valamennyi hasonló versenytársát felülmúlja.

****Rauben A.:** Urgeschichte des Menschen. Leipzig, 1884. 2 köt. Ára 10 frt.

Kaulen Ferencz: Assyria és Babylonía a legújabb felfedezések után. Ford. Szabó Árpád. Temesvár, 1891. Ára 3 frt 60 kr.

***Brugsch-Bey:** Geschichte Egyptens unter den Pharaonen. Leipzig, 1877. Ára 10—11 frt.

Kütfőkre s fölíratokra alapított jeles mű.

***Wiedemann A.:** Egyptische Geschichte. 2 kötet és pótfüzet. 1884. Gotha, Perthes. Ára 8 frt.

Ajánlható mint legjobb kézikönyv, mely az irodalom teljességére helyezi a fősúlyt.

Maspéro: Histoire de l'Orient. Paris, Hachette, 1891. Ára 5 fr.

Élvezetesen és szellemesen írt kézikönyv. Az Egyptomra vonatkozó fejezeteknek önálló értékük van.

***Meltzer:** Geschichte der Karthager. I. Berlin, 1879. Ára 6 frt.

Mainard René: Az ókori művészet története. Budapest, Athenaeum. Ára 60 kr.

Curtius E.: Griechische Geschichte. Mit Zeittafel und Register. 6-te Auflage. Berlin, 1887—89. Ára 32 Mk. Magyarul, Akad. Ára 9 frt.

***Busolt Georg:** Griechische Geschichte. Leipzig, Brockhaus. 2 köt. Ára 18 Mk.

***Holm A.:** Griechische Geschichte. I—IV. Berlin, Calvary. 1891—3. Ára 47 Mk.

***Beloch Julius:** Griechische Geschichte. I. Strassburg, Trübner. Ára 7-50 Mk.

Curtius műve különösen a szépművészetek és a művelődéstörténet fejlődésére fektet súlyt. Busolt és Holm művei inkább compendiumszerű segédkönyveknek készültek. Busolt minden fejezet élén sorolja fel a kútföket s az irodalmat, míg Holm a sok apró fejezet végére helyezi a kútfői apparatust. Beloch műve jól megírt kézikönyv, tömör előadásban.

****George Grote:** History of Greece from the earliest period to the close of the generation contemporary with Alexander the Great. London, 1872. Deutsch von Meisser und Höpfner. Leipzig, 1850—59. 6 köt. A német kiadás ára 98 Mk.

A görög történet terjedelmes előadása, melyben különösen nagy értékű az alkotmányos viszonyok tárgyalása és angol, meg svájci viszonyokkal való összehasonlítása.

***Schäfer Arnold:** Demosthenes und seine Zeit. 3 kötet. Lipse, (2. kiad.). 1885—1887. † Ára 30 Mk.

Historikusra és philologusra nézve egyaránt becses munka, mely azonban túlságos ellenszenvel viseltetik II. Fülöp ellenében, míg Demosthenest jóformán bálványozza.

Droysen: Geschichte Alexanders des Grossen. 4. kiad. 1892. Gotha. Ára 5 Mk.

Legalaposabban ismerteti N. Sándor korát.

Carl Peter: Zeittafeln der griech. Geschichte. Halle, 1877. 5. kiad. Ára 4 Mk. 50 Pf.

Mommsen T.: Römische Geschichte. Eddig 4 kötet. 8. kiadás. 1888—1889. Ára 44 Mk.

Nélkülözhetetlen alapvető munka. I—III. a köztársaság, az V. a császárok korában a tartományok történetét tárgyalja. Mindvégig önálló felfogás és mesteri stíl.

***Schwegler A.:** Römische Geschichte. Tübingen. 4 kötet 1853—56. Ára 17 Mk.

Niebuhr nyomán és annak szellemében tárgyalja a római történetet.

***A. Thierry:** Tableau de l'Empire Romaine jusqu'à la fin du gouvernement imperial. Magyarul az Akadémia könyvkiadó vállalatában. Füzve 1 frt 50 kr.

Carl Peter: Zeittafeln der röm. Geschichte. Halle, 1875. 5. kiad. Ára 4 Mk. 50 Pf.

***Duruy V.:** Histoire des Romains. 5 kötet. Páris, 1879—1883. Ára 35 frt. (Németül: Leipzig, 1886—1890. 5 köt. 100 Mk.)

Ez a legjelesebb terméke a francia irodalomnak az ókori történelem terén. Különösen nagyszámú és megbízható illusztrációi miatt ajánlható.

Boissier: Ciceron et ses amis. Magyar nyelvre fordította Csiky Kálmán 1876. Az Akadémia kiadványa. Ára 1 frt 90 kr. (Lásd lat. ny.)

A súlyedő köztársaság történetének szellemes és érdekes rajza.

***Gardthausen:** Augustus und seine Zeit. Leipzig, Teubner. 1891
Ára 16 Mk.

Augustus császár nagyszabású monographiája. Egyelőre még nem teljes.

***Lange:** Römische Alterthümer. 3 kötetben. 3-ik kiadás. Berlin,
1876/8. Ára 14 frt.

Mommsen-Marquardt: Handbuch der röm. Alterthümer. 9 köt.
Lipce, Ára 60 Mk. (Lásd lat. és gör. nyelv.)

Inscriptiókra s kútfőkre alapított úttörő munka.

Schäfer A. (és Nissen H.): Abriss der Quellenkunde der
griechischen und römischen Geschichte. Leipzig, Teubner. 1885—
1889. Ára 5 Mk. 20 Pf.

A forrásokból merített életrajzi és irodalomtörténeti adatokkal.

***Holtzmann Oskar:** Neutestamentliche Zeitgeschichte. Frei-
burg, 1895. Ára 5 Mk.

A kereszténység első századaira nézve igen fontos mű.

***Schiller Hermann:** Geschichte der römischen Kaiserzeit.
Gotha, Perthes. 1883—1887. 2. köt. Ára 30 Mk.

A Mommsen által felkutatott epigraphiai és éremtani anyag felhasználásával készült alapos (bár szárazon írt) története a római császárok korának.
A kútfőkre s az irodalomra helyezi a fősúlyt.

****Gibbon Ed.:** The history of the decline and the fall of
the Roman empire. 6 kötet. London, 1892. Magyar kivonatban
Hegyessy Kálmántól. 2 köt. Pest, 1868—1869. Ára 4 frt.

Eicken H.: Geschichte und System der mittelalterlichen Welt-
anschauung. Stuttgart. Cotta. 1887. Ára 12 Mk.

***Wietersheim:** Geschichte der Völkerwanderung. 2-te Auflage.
Bearb. v. Dahn. 2 köt. Lipce. Ára 9 frt.

***Nitzsch:** Geschichte des deutschen Volkes. 3 köt. 1883. s kk.
Ára 30 Mk.

Teljesen önálló felfogásról tanuskodó érdekes munka. Terjed 1555-ig.

Lamprecht K.: Deutsche Geschichte. Eddig 5 köt. Berlin,
Gaertner. Ára egy kötetnek 6 Mk.

Ez a német nemzet legújabb, nagyobb szabású története; az első mű,
mely a társadalmi és nemzetgazdasági fejlődésre helyezi a fősúlyt.

Rimbaud et Lavis: Histoire générale du IV-e siècle à nos
jours. Paris, 1893—94. Kötetje 12 Mk. (Folyik).

A középkort a maga teljességében és a kutatás mai színvonalán tár-
gyalja. Minden egyes fejezet élén a fontosabb specziális irodalmat is adja.

***Göttinger E.:** Reallexikon der deutschen Alterthümer. 2-ik
kiadás. Lipce. Ára 5 frt 40 kr.

Felöleli a germán népek állami, vallási s társadalmi intézményeit.

Dahn Felix: Deutsche Geschichte. 1888. 2 kötet. Ára 28 Mk.

A Heeren-Uckert-féle vállalatnak (Geschichte der europäischen Staaten)
egy része. Mostanig csak 814-ig ér. Dahnnak ez a műve az őskorra és a nép-
vándorlás korára vonatkozó legjobb német munka.

***Wattenbach:** Geschichte des Papstthums. Berlin, 1876. Ára
4 frt 20 kr.

***Dahlmann-Waitz-Simson :** Quellenkunde der deutschen Geschichte. 1894. Hannover. Ára 12 Mk.

A német történelem irodalmának repertoriuma korszakok szerint.

****Wattenbach :** Deutschlands Geschichtsquellen. 2 köt. 6. kiad. 1892—3. Berlin. Ára 19 Mk.

Nélkülözhetlen segédmunka a németországi és a szomszéd országok kútforrásairól (a XIII. századig).

****Lorenz Ottokar :** Deutschlands Geschichtsquellen. 2 kötet. Berlin. Ára 15 Mk. (Az előbbinek a folytatása a XIII—XIV. századra).

Dümmler E. : Geschichte des ostfränkischen Reichs. 3 köt. 2. kiad. 1890—92. Ára 48 Mk.

Nemesak a frank birodalom hanyatlása korára fontos munka, hanem Szvatopluk és a magyar honfoglalás történetére is.

***Waitz :** Die Verfassung des fränk. Reiches. A „Deutsche Verfassungsgeschichte“ című műnek első 4 kötete. Berlin, 1884. Ára 52 Mk.

Goldzieher Ignác : Az iszlám. M. T. Akad. Budapest, 1881. Ára 1 frt 50 kr.

Weil : Geschichte Mohameds. Geschichte der Khalifen. 3 kötet. Ára 15 frt.

***Kremer Alfr. :** Culturgeschichte des Orients unter den Khalifen. 2 kötet. Bécs, 1875/7. Ára 7 frt.

+Dircks : Die Araber im Mittelalter und ihr Einfluss auf die Cultur Europas. 1878. Leipzig. Ára 1 frt 20 kr.

Giesebrecht : Geschichte der deutschen Kaiserzeit. 5 köt. Braunschweig, 1881—1890. Ára 52 frt.

I. Henrikől Barbarossa Frigyes uralkodásáig terjed. Hazai történetünkre is fontos; első sorban pedig a császárok és a római pápák közti versengés kérdéseire nézve.

****Köpke-Dümmler :** Kaiser Otto der Grosse. Leipzig, 1876. Dunker. Ára 8 frt.

****Gauthier Léon :** La chevalerie. 1884. Páris. Díszes illusztrációkkal. Ára 28 frt.

Röhrich R. : Beiträge zur Geschichte der Kreuzzüge. 2 köt. 1874—1878.

E munka a kisebb keresztes háborúk történetét foglalja magában; így II. Endre hadjáratát is.

Sybel : Geschichte des ersten Kreuzzuges. Leipzig, 1881. Fr. Fleischer. Ára 10 Mk.

Úttörő mű, mely különösen az első keresztes hadjáratról keringő mondanivalót bontotta fel elemeire.

Prutz Hans : Culturgeschichte der Kreuzzüge. Berlin, 1883. Ára 8 frt.

Lorenz Ottokar : Deutsche Geschichte im 13. u. 14. Jahrhundert. 2 köt. Bécs, 1863—7. †

Úttörő mű, mely habsburgi Rudolf és az utolsó Árpád-házi királyok korszakára nézve fontos.

***Lindner Theodor**: Deutsche Geschichte unter den Habsburgern und Luxemburgern. 2 köt., Stuttgart, Cotta, 1891—3. Ára 12 Mk.

A XIII—XIV. századbeli német történetnek egyetlen, a mai tudomány színvonalán álló műve. Sajnos, hogy kutfői jegyzeteket nem tartalmaz.

***Bachmann Adolf**: Deutsche Reichsgeschichte im Zeitalter Friedrichs III. Mit besonderer Berücksichtigung der österreichischen Staatengeschichte. Leipzig. Mostanig 2 köt. Ára 18 Mk.

Kitűnő munka, mely a Hunyadiak korára is fontos. Lindner művének mintegy a folytatása.

****Gregorovius**: Geschichte der Stadt Rom. 4. kiadás. 8 köt. Ára 100 Mk.

A középkori pápák és császárok történetéhez igen becses adatokat szolgáltat.

Krones F.: Handbuch der Geschichte Oesterreichs. 1879. 4 köt. Ára 42 Mk.

****Michelet**: Histoire de France. 28 köt. Paris, 1879 s. kk. Ára 98 fr.

****Martin Henri**: Histoire de France. 4. kiad. Paris. 24 köt. Ára 144 fr.

Nincsen oly eleven tollal és lelkesedéssel írva, mint a Michelet műve; de itélete higgadtabb és alaposágra bátran mérkőzhetik amavval.

Green: Short history of the english people. 1878. Ára 8 sh. 6 d.

Az angol történetnek rövid, de igen jól megírt kézikönyve.

Gardiner: Students History of England. London, Longmaus, 1891. Ára 12 sh.

Ez a szép képekkel diszitett s a legjobb speciális munkák nyomán készült kézikönyv kiegészíti Green könyvét, mely inkább korrajz jellegű.

Rambaud: Oroszország története. Fordította Laukó Albert M. T. Akad. Budapest, 1890. 2 köt. Ára 7 frt.

Igen élvezetes mű, de nem eléggé elfogulatlan.

****Bernhardy**: Geschichte Russlands von 1814—1831. 4 kötet. 1875. 25 Mk.

Egyes korszakokra, eseményekre vagy történeti személyiségekre vonatkoznak:

***Burkhardt—Holtzinger**: Culturgeschichte der Renaissance. 2 köt. 3. kiad. Leipzig, 1891. 9 Mk.

Voigt: Die Wiederbelebung des class. Alterthums. 2 kötet. 3. kiadás. Berlin, 1893. Ára 20 Mk. (Lásd lat. és gör. ny.)

Symonds: A renaissance Olaszországban. Ford. Pulszky K. M. Tud. Akad. könyvkiadó vállalata. Ára 3 frt 80 kr.

E három mű a renaissance korszakának megismertetéséhez nélkülözhetetlen.

***Peschel O.**: Zeitalter der Entdeckungen. 2. Aufl. Stuttgart, 1877. Ára 7 frt 20 kr.

****Prescott W.**: History of the conquest of Mexico. 2 kötet. London, 1864. Ára 5 frt.

****Prescott W.**: History of the conquest of Peru. 2 kötet. London, 1862. Ára 5 frt.

Uttörő dolgozatok; németül is megjelentek.

***Baumgarten H.:** Geschichte Kaiser Karls des V. Stuttgart. 2 köt. Ára 29 Mk.

A legjobb mű V. Károlyról; sajnos, hogy csonka.

****Ranke L.:** Deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation. 6 köt. Leipzig, 6. kiad. 1881—2. Kötve 36 Mk.

Maurenbrecher W.: Geschichte der kath. Reformation. Nördlingen, 1880. Ára 4 frt 80 kr.

Az ellenreformatio történetét összefoglaló jeles munka.

***Wenzelburger:** Geschichte der Niederlande. Gotha, 1880. s kk. 3 köt. Ára 24 frt.

***Gindely A.:** Geschichte des 30jährigen Krieges. Prag. Eddig megjelent 4 kötet. Ára 20 frt.

Gindely e nagy, és csonkán hátrahagyott munkán kívül kisebb művet is írt a 30 éves háborúról. (Prag, Tempsky. 2 frt 40 kr).

***Ranke L.:** Geschichte Wallensteins. 2. kiadás. Lipese, 1870. Ára 6 frt 60 kr.

***Ranke L.:** Französische Geschichte, vornehmlich im XVI—XVII. Jh. 7 köt. 16 frt.

Ranke L.: Die röm. Päpste, ihre Kirche und ihr Staat im XVI.—XVII. Jahrhundert. 3 kötet. 5. kiadás. 1867, Lipese. Ára 8 frt. (Magyarra fordították a M. T. Akad. megbízásából Ácsády Ignác és Lehr A.)

Ranke: Englische Geschichte im XVI—XVII. Jahrhundert. 5 kötet. Lipese. Ára 13 frt 50 kr.

Mindezen művek a kritikai és részrehajlatlan történetírás magaslatán állanak, és levéltári anyag alapján készültek.

Zichy A.: Az angol forradalom története. Pest, 1867. Ára 1 frt 50 kr.

Macaulay F.: History of England from the accession of James. Magyarra fordították Csengery A. és Zichy A. II. kiadás. 1875, Akadémia. Ára 9 frt.

Buckle: Anglia művelődésének története. 10 kötet. Budapest. Ára 10 frt 20 kr.

Carthy J.: Anglia története a mi korunkban. M. T. Akad. Budapest. 3 köt. Ára 10 frt.

Koser Reinh.: König Friedrich der Grosse. Stuttgart, Cotta. I. köt. 1890. Ára 8 Mk.

Ez az egyetlen munka, mely a „Politische Korrespondenz Friedrichs des Grossen“ és az összes levéltári anyag alapján készült.

Ballagi Aladár: Colbert. 2 köt. Budapest. M. T. Ak. Ára 3 frt 20 kr.

Laboulaye Ed.: Az egyesült államok története. Budapest, 3 köt. Ára 4 frt.

***Bancroft:** History of the United-States. Németül is megjelent Kretzschmar fordításában Lipsecében, 1850—1864. 8 kötet. Ára 21 frt.

Az észak-amerikai Egyesült-Államok történetének legbővebb munkája.

Sybel: Geschichte des Zeitalters der französischen Revolution von 1789—1795. 5 kötet. Düsseldorf, 1877. Ára 30 Márka.

Carlyle: A francia forradalom története. Magy. ford. M. T. Ak. 3 köt. Budapest, 1875. †

Nagy közvetlenséggel készült kitünő korrajz.

Sorel Alb.: Európa és a francia forradalom. Magy. ford. Budapest. M. T. Akad. Eddig az I. köt. Ára 1 frt 50 kr.

Nagybecsű, levéltári kutatáson alapuló munka, mely a külföldi irodalmat is kiaknázza és mindenek fölött újabb a Sybel művénél.

Mignet F.: Histoire de la Revolution française 1789—1814. Páris. 2 kötet. Ára 12 Mk.

Mesterkéletlen, egyszerű modorban mondja el a tényeket, minden bölcséleti okoskodás mellőzésével.

****Thiers:** Histoire de consulat et de l'empire. 20 köt. Ára 100 Mk.

****Lanfrey:** Histoire de Napoléon. 5 kötet. Ára 17 Mk. 50.

Némileg kiegészítik egymást, a mennyiben Napoleon személyével szemben ellentétes állást foglalnak. Thiers nemcsak bámulója Napoléonnak, hanem a nemzeti tradíciónak és legendának is föltétlen követője. Lanfrey sokkal több kritikával jár el; elvből támadja Napoléont.

Taine H.: Les origines de la France contemporaine. 6 köt. Páris. Ára 36 frt. (I—IV. magyarul is).

Rimbaud A.: Histoire de la civilisation française. 2 kötet. Páris, Colin. Ára 8 fr.

***Sybel H.:** Die Begründung des deutschen Reiches. 6 kötet. 1890—94. Ára 54 Mk.

Levéltári kutatáson alapuló mű, mely az 1815—1871-ig terjedő korszakot elég tárgyilagosan adja elő.

Stern A.: Geschichte Europa's von 1815 bis 1871. Berlin, Hertz. 1894—5. I. köt. Ára 10 Mk.

Gervinusnak nagy, ma már elavult műve mellett ez a legjobb munka a legújabb korról.

Wertheimer Ede: Ausztria-Magyarország története a XIX. század első tizedében. Budapest, Ráth. 2 köt. Ára 8 frt.

Marczali Henrik: A legújabb kor története. 1815—71. Budapest, Révay. Ára 4 frt.

Stubbs: The constitutional history of England. 3 köt. London, 1875. 30 sh.

***Gneist R.:** Das englische Verwaltungsrecht. 3. kiad. Berlin, 1882. Ára 9 Mk.

***Todd Alf.:** Parliamentary Government in England. 2 köt. Magy. ford. Dapsy László. Budapest, M. T. Akad. 3 köt. 1876—77. Ára 4 frt 50 kr.

3. Folyóiratok.

Historische Zeitschrift.: Szerk. Sybel s Lehmann. (München s Lipcsében.) Évenként megjelenik 6 füzetben azaz, 2 kötetben. Ára egy évfolyamnak 21 Mk.

Egyike a legjobb s legtekintélyesebb tudományos folyóiratoknak; nemcsak a német, hanem a többi nemzetek történelmi irodalmát is figyelemmel kíséri.

***Jahresberichte der Geschichtswissenschaft.** Kiadják Hermann, Mayer és újabban Jastrow. Eddig megjelent 15 kötet. Az első 10 kötetnek leszállított ára 120 Mk. Egy évfolyamra előfiz. 30 Mk.

Sok jeles szakférfiú ismerteti benne nemzetek s korok szerint az egy évben megjelent összes történelmi irodalmat.

4. Atlaszok.

Spruner-Menke: Handatlas zur Geschichte des Alterthumes, des Mittelalters und der Neuzeit. Új kiad. Megjelenik 1893 óta füzetekben. Gotha, Perthes. 1—1 füz. ára 2.50 Mk.

Tudományos szempontból a legkiválóbb atlasz.

IX. Matematika.

1. Kézikönyvek.

Henrici és Treutlein: Lehrbuch der elem. Geometrie. Leipzig Teubner. 1891. Ára 7 Mk. 60 Pf.

A közönségestől eltérő módon tárgyalja a geometriát. A mozgással; a haladás, forgás és a síknak egy tengely körüli átfordításával iparkodik rendszert hozni a tételek sorába. Feladatai is igen tanulságosak s rendszerezsek. A synthetikus geometria elemeit is tárgyalja.

Petersen: Lehrbuch der elem. Planimetrie. Die ebene Trigonometrie und die sphär. Grundformeln. Lehrbuch der Stereometrie. Kopenhagen, Andr. Hört & Sohn. 1885—1891. Ára 4 Mk. 45 Pf.

E könyvecske a lehető legrövidebben és mégis mindenütt kellő alapossggal tárgyalja a geometriát, különös súlyt helyezve a szerkesztésekre.

Petersen: Methoden und Theorie zur Auflösung geom. Constructionen. Kopenhagen, Hört. 1879. Ára 3 Mk. 50 Pf.

Igen gazdag gyűjteménye a szerkesztési feladatoknak; nagy részők azonban meglehetősen nehéz.

Dr. Richard Baltzer: Die Elemente der Mathematik. Leipzig, 1879. 1883. Ára 10 Mk.

A legalaposabb kézikönyvek egyike, igen becses történeti jegyzetekkel

Legendre: Elemente der Geometrie. Übersetzt von A. L. Crelle. Berlin, 1844—1873. Ára 6 Mk.

Euklides után a legjobb geometria s ámbár a párhuzamosság axiomáját tévesen mellőzi, szigorú, Euklideshez hasonló rendszerben adja az egész elemi geometriai anyagot. Crelle megjegyzései is néhol becsesek.

***Rouché et Comberousse:** Traité de Géométrie. Paris, 1891. (Gauthier Villars). Ára 17 fr.

***Vacquant:** Algèbre. Paris, 1892. (Délagrave.) Ára 5 fr.

***Vacquant:** Trigonométrie. Paris, 1892. (Masson). Ára 5 fr.
E három könyv a francia középiskolák math. spéciales osztályaiban a leghasználatosabbak közé tartozik.

***Humbert:** Traité d'Arithmetique. Paris, Nony & Co. 1893.
Ára 5 fr.

Az alapfogalmakat kiváló szabatossággal tárgyalja.

Bardey: Aufgabensammlung. Leipzig, 1893. Ára 2 Mk. 70 Pf.
Igen elterjedt példatár, mely felöleli az egész algebrai tanítás anyagát.

Beke-Reif: Érettségi vizsgálati példák gyűjteménye. Budapest, Singer és Wolfner. Ára 1 frt.

Hazánkban 15 év óta feladott érettségi vizsgálati feladatok, kellő fokozatossággal csoportosítva.

Euklides elemei (igen czélszerűek az angol kiadások, melyek jó feladatgyűjteményt is tartalmaznak).

****Todhunter:** Algebra, Plane Trigonometry, Spherical Trigonometry. London, Macmillan. Ára 7 sh. 6 d.

A Todhunter-féle könyvek a legelterjedtebb angol könyvek közé tartoznak. Igen érdekes — nem éppen könnyű — feladatgyűjteményük van, melynek feladatai főleg praktikus vonatkozásúak.

***Schotten:** Inhalt und Methode des planimetrischen Unterrichts. Leipzig, Teubner. 2 kötet. 1890. 1893. Ára 6 Mk.

A geometriai alapfogalmakkal foglalkozik oly módon, hogy összeállítja majdnem az összes matematikusok értelmezéseit és fejtegetéseit.

Rausenberger Ottó: Die Elemente der Geometrie des Punktes. der Geraden in der Ebene. Systematisch und kritisch behandelt, Leipzig, Teubner. 1887. Ára 5 Mk.

Az alapfogalmakkal tüzetesen foglalkozik, rendszeresen dolgozza fel az elemeket. Esmékben gazdag könyv.

Schrön: Hétjegyű logarithmusok. Vieweg. Braunschweig. Ára 2 Mk. 40 Pf.

Reidt: Anleitung zum mathematischen Unterricht. Berlin, Grote. 1886. Ára 4 Mk.

A legjobb munka a matematika methodikájára vonatkozólag. A gyakorlott tanító felfogásával ismerteti a matematikai tanítás methodusát.

Unger Fr.: Die Methodik der prakt. Arithmetik in hist. Entwicklung. Leipzig, 1888. Ára 6 Mk.

A gyakorlati számvetés és a számtani oktatás fejlődését adja elő elég röviden.

***Euler:** Éléments d'Algèbre. Paris, 1837. I. Analyse déterminée. II. Analyse indéterminée. Ára 10 frt. † (Megvan németül is ily czimen: Einleitung in die Analysis des Unendlichen. Ins Deutsche übertragen von H. Maser. Berlin, 1885. Ára 5 frt.)

****Weninger Vincze:** Politikai számtan. Bpest, 1875. Ára 4 frt.
Elavult könyv ugyan, de némely fejezete még elég jól használható.

Rudio: Archimedes, Hughens, Lambert, Legendre. 4 Abhandlungen über Kreismessung. Leipzig, 1892. Ára 4 Mk.

Igen fontos e 4 alapvető értekezés tudományos és történeti szempontból.

2. Szakirodalom.

Hankel: Geschichte der Mathematik im Alterth. u. Mittelalter. Leipzig, Teubn. 1874. Ára 9 Mk.

Általános szempontokból tekinti a math. történetét; igen tanulságos rövid könyv.

Cantor: Geschichte der Mathematik. I. kötet (új kiadás). 1893. II. kötet. 1891. Ára 44 Mk. ²⁶⁴⁰

Az egész mennyiségtan történetét tárgyalja az eredeti források alapján — kissé terjengősen — a matematikai tudományok kezdetétől Newton és Leibnitz koráig.

***Reiff:** Geschichte der unendlichen Reihen. Tübingen, 1889. Ára 5 Mk.

A végtelen sor történetét, mely az analysis fejlődésének legérdekesebb része, elég röviden és érdekesen tárgyalja.

Baltzer: Theorie und Anwendung der Determinanten. Leipzig, 1881. Ára 5 Mk.

A determinansok elméletét és legfontosabb algebrai, geometriai és némely függvénytani alkalmazását adja röviden, de alaposan.

Serret: Handbuch der höh. Algebra. Deutsch von Wertheim. 2 kötet. Leipzig, Teubner. 1879. Ára 19 Mk.

A legalkalmasabb könyv a felsőbb algebra tanulmányozására. I. része leginkább az egyenletek numerikus megoldásával, II. része pedig a substitutio elmélettel foglalkozik

Petersen: Theorie der algebraischen Gleichungen. Kopenhagen, Andr. Hört & Sohn. Ára 10 Mk.

Rövid és jó áttekintést ad az algebrai egyenletek tanáról és pedig úgy az egyenletek numerikus, mint csoportelméleti tárgyalásáról.

Clebsch-Lindemann: Vorlesungen über Geometrie. I—II. Theil. 1876. 1891. Leipzig, Teubner. Ára 36 Mk.

Az elemző mértan tanulmányozásánál alapvető munka; első része elég jó bevezető az algebrai alakok elméletéhez is. Megismertet az elemző geometria legfőbb módszereivel. Behatóan tárgyalja az algebrai görbék és a másodrendű felületek elméletét.

Joachimsthal: Elemente der analyt. Geometrie. III. Aufl. Berlin, 1883. Ára 3 M. 60 Pf.

A síkelemző mértanból a pontot, egyenest és másodrendű görbéket tárgyalja; ez utóbbiakat előbb individualiter, később általánosan, úgy, hogy a kezdőnek is igen jó szolgálatot tesz. Könnyen érthető, világos, szép előadása van. Nagy súlyt helyez a transversálisok elméletére.

***Hesse:** Vorlesungen aus der analyt. Geometrie der Ebene und des Raumes. 2 kötet. Leipzig, 1873. Ára 13 Mk.

Tulajdonképpen két könyv. Az első a pontot, egyenest és kört tárgyalja, a második a másodrendű felületek beható tárgyalását tartalmazza. Hesse könyvei a tárgyalásmód eleganciája tekintetében a legkiválóbbak: symbolikus jelöléseivel a különben hosszú számításokat tetemesen megrövidíti.

***Salmon:** Analyt. Geometrie der Kegelschnitte. Deutsch von W. Fiedler. Leipzig, 1880. Ára 16 M. 80 Pf.

— Analyt. Geometrie der höheren ebenen Curven. Leipzig, 1878. Ára 11 M. 20 Pf.

— Analyt. Geom. des Raumes. Leipzig, 1879. Ára 24 Mk.

***Salmon:** Algebra der lin. Transformationen. Leipzig, 1877. Ára 10 Mk.

Nem oly elegáns a tárgyalásmódja, mint Hesseé, de a feldolgozott anyag bővebb; a képszeletek és másodrendű felületek elméletét sok példa illusztrálja. Salmon művei a görbék és felületek elméletére nézve még mindig nélkülözhetetlenek. Az „Algebra der lin. Transformationen“ cz. munka jó bevezető a determinans elméletbe és az invariánsok elméletébe.

***Baltzer:** Analytische Geometrie. Leipzig, 1881. Hirzel, Leipzig. Ára 8 Mk.

Rövid, velős tárgyalásban felöleli a síkbeli elemző mértant, az n -ed rendű görbék elméletének főbb pontjait, továbbá a térbeli elemző mértanból a másodrendű felületek elméletét és az általános felület-elmélet néhány főbb pontját. Különösen becselessé teszi e munkát az a sok történelmi megjegyzés, melylyel a szerző mind az anyagnak, mint a methodusoknak a fejlődését kíséri.

Reye: Geometrie der Lage. Leipzig, Baumgartner. 1886. Ára 21 M. 50 Pf.

A másodrendű görbék és felületek, és a harmadrendű görbék beható synthetikus tárgyalását tartalmazza. Előadása világos és könnyen érthető.

Klug L.: A projectiv geometria elemei. Budapest. Ára 2 frt 40 kr.

***Steiner:** Gesammelte Werke. 2 kötet. 34 Mk.

A synthetikus geometria tanulmányozásánál nélkülözhetetlen forrásmunka.

Steiner Schröter: Vorlesung über synth. Geometrie. Leipzig, 1876. Ára 20 Mk.

A másodrendű görbék synthetikus tárgyalását tartalmazza. Alapvető munka a synthetikus geometriában.

König: Analysis. I. Budapest, 1885. Ára 5 frt 60 kr.

Az analysis alapfogalmait, a szám, a függvény, a differentiál hányados, az integrál fogalmát a lehető legszabadosabban tárgyalja. Bőven foglalkozik a végtelen sorok elméletével és az elemi függvényekkel is.

****Schlömlich:** Compendium der höh. Analysis. Braunschweig, 1881. Ára 9 Mk.

****Schlömlich:** Vorlesungen über einzelne Theile der höh. Analysis. 1879. Ára 9 Mk.

E két könyv csak általános tájékoztatóul való, behatóbb studiumra nem alkalmas.

****Chasles:** Traité de géometrie supérieure. Paris, 1883. Ára 14 frt 50 kr.

Jordan C.: Cours d'Analyse. Paris, 1887. Új kiadás. 1893. Ára 11 fr.

Összefoglaló kitűnő munka, melyből tájékozást lehet szerezni az analysis legfontosabb kérdéseiről. Első két kötete a differential és integrál-számolást, annak geometriai alkalmazásaival együtt, harmadik része pedig elég részletességgel tárgyalja a differentiaal-egyenleteket.

***Kiepert-Stegemann:** Differential- und Integral-Rechnung. Hannover, 1892. Ára 12 Mk.

Praktikus irányú, sok gyakorlati alkalmazást tartalmazó kézikönyv.

*** Joachimsthal:** Anwendung der Differential- und Integralrechnung auf die Geometrie. Leipzig, Teubner, 1881. Ára 6 Mk.

A görbék és felületek görbületelméletét igen egyszerűen tárgyalja.

****Darboux:** Théorie générale des surfaces. 3 kötet. Paris, 1887. 1889. 1890. Ára 15 fr.

A differentialgeometriában legfontosabb alapvető munka. Felkarolja a felületek elméletének és a vele kapcsolatos differential-egyenletek elméletének majdnem minden problémáját.

Frischauf: Elemente der absoluten Geometrie. Leipzig, 1876. Ára 3 M. 40 Pf.

A Bolyai-féle geometriát igen egyszerűen ismerteti.

*** Bertrand:** Calcul des Probabilités. Paris, Gauth. Villars. 1889. Ára 12 fr.

Igen elegánsan, egész könnyűséggel tárgyalja a valószínűség legfontosabb elveit.

Laplace: Philosophischer Versuch über die Wahrscheinlichkeit. Übersetzt von Norb. Schwalger. Leipzig, 1886. Ára 4 M. 40 Pf.

Dedekind-Dirichlet: Zahlentheorie. Braunschweig, 1894. (Új kiadás). Ára 14 Mk.

A számelmélet alapvető munkája. Dirichlet-nek a számelmélet elemeiről és néhány magasabb analitikai számelméleti problémáról tartott előadásain kívül a könyv Dedekindnek az algebrai számok általános elméletére, az ideálméletre vonatkozó alapvető fontosságú vizsgálatait tartalmazza.

***Gauss Werke** Göttingen. Vandenhoeck & Ruprecht. Ára 50 Mk.

***Riemanns Werke.** Leipzig. Teubner. Új kiadás. 1893. Ára 18 Mk.

Riemann korszakos függvénytan vizsgálatait tartalmazza, melyek közül pl. a „Grundlagen für die allgemeine Theorie der Functionen einer Veränderlichen“, továbbá a „Theorie der Abelschen Functionen“, a Gauss-féle sor által előállítható függvények stb. alapvető fontosságuk.

****Weierstrass:** Abhandlungen aus der Functionenlehre. Berlin, Springer. 1886. Ára 12 Mk.

A kiváló tudósnak az analitikai függvények elméletére vonatkozó alapvető fontosságú vizsgálataiból hét értekezést tartalmaz.

***Königsberger:** Vorlesungen über die Theorie der ellipt. Functionen. Leipzig, 1874. Ára 21 Mk. 60 Pf.

A függvénytan elemeit elég részletesen tartalmazza. Behatóan tárgyalja a Riemann-féle felület elméletét és tüzetesen fejtegeti az elliptikai függvények tulajdonságait. Kissé hosszadalmas, de könnyen olvasható.

***Cauchy:** Alg. Analysis. Deutsch von C. Itzigsohn. Berlin, 1885. Ára 10 Mk.

3. Folyóiratok.

Mathematikai és physikai lapok. Szerk. Bartoniek Géza és Rados Gusztáv. Kiadja a math. és phys. társulat. Egész évre 5 frt.

Hoffmann: Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht. Leipzig. Ára 12 Mk.

X. Természetradj.

Általános kézikönyv:

Dr. Joh. Leunis: Synopsis der drei Naturreiche. 3. Aufl. Hannover. Hahnische Buchhandlung. I. Theil: Zoologie, umgearbeitet von Dr. H. Ludwig 1885. II. Theil: Botanik, neubearbeitet von D. A. B. Frank. III. Theil: Mineralogie und Geognosie, bearbeitet von Dr. Ferd. Senft. Ára 66 Mk. 50 Pf.

Kiváló jó oldaluk, különösen az első kettőnek, hogy az európai fauna és flóra közönségesebb fajainak meghatározását elemző táblázatokkal könnyítik meg és hogy a tudományos elnevezéseknek az etymológiáját közlik. Minden tekintetben világos és szabatos munkák.

A) Állattan.

a) Kézikönyvek.

Dr. C. Claus: Lehrbuch der Zoologie. 3. Aufl. Marburg und Leipzig, N. G. Elwert, 1891. Ára 18 Mk.

Rövid foglalatja a tudományos állattannak azon szellemében, mely jelenleg e téren uralkodik; értékét nagyon emeli a 706 ábra, mely diszíti.

***Dr. C. Claus:** Grundzüge der Zoologie. 4. Aufl. Marburg, Elwert, 1880—81. I. II. kötet. Ára 19 Mk. 50 Pf.

Tudományos szellemben, szélesebb alapon és tágabb téren tárgyalja az állatvilágot mint az előbbi, de ábrái nincsenek. Irodalmi adatai gazdagok.

****Bronn H. G.:** Classen und Ordnungen des Thierreichs. Leipzig. Ára 635 Mk. (Folyamatban van.)

***Hatschek Berthold:** Lehrbuch der Zoologie. Jena. Fischer, Ára 9 Mk. 50 Pf.

Tudományos fejlődéstani alapon tárgyalja az állatországot egész modern felfogással.

***Hertwig R:** Lehrbuch der Zoologie. Jena, S. Fischer. 1891. Ára 10 Mk.

***Dr. A. E. Brehm:** Thierleben. 3. Aufl. Leipzig, Bibliogr. Inst. 1892—1893. I—X. köt. Ára 120 Mk.

Dr. J. Ranke: Der Mensch. Leipzig & Wien, Bibl. Inst. 2 köt. 1894. Ára 18 frt.

Dr. W. Haacke: Die Schöpfung der Thierwelt. Leipzig, Wien, Bibl. Inst. 1893. Ára 9 frt.

***Dr. Margó Tivadar:** Az állatország rendszeres osztályozása. Budapest, 1883. Ára 2 frt 60 kr,

Az egész állatország systematikai átnézete az egyes csoportok rövid jellemzésével.

Jäger Gustav: Deutschlands Thierwelt. Stuttgart, 1874. Ára 24 Mk.

Vonzó módon tárgyalja termő helyek szerint az összes állatokat.

Zacharias Otto: Die Thier- und Pflanzenwelt des Süßwassers. Leipzig, 1891. I—II. Ára 24 Mk.

Kirchner u. Blochmann: Die mikroskopische Pflanzen- und Thierwelt des Süßwassers. Leipzig, 1885—86. I—II. Ára 30 Mk.

***Dr. Mihalkovics Géza:** Általános boncztan. Budapest, 1881. Ára 5 frt.

Dr. Klug Nándor: Az emberélettan tankönyve. I—II. Budapest, 1892. Ára 10 frt.

***Dr. A. Nuhn:** Lehrbuch der vergleichenden Anatomie. 2. Aufl. Heidelberg, C. Winter. 1886. Ára 28 Mk.

***C. Gegenbaur:** Grundriss der vergl. Anatomie. Leipzig, 1885. Ára 24 Mk.

***Arnold Lang:** Lehrbuch der vergleichenden Anatomie. Jena, 1888. (Folyamatban.) Ára 5 Mk.

****Dr. Thanhoffer Lajos:** Az összehasonlító szövet- és élettan alapvonalai. Budapest, 1883. †

***A. Mojsisovics, Edler v. Mojsvár:** Leitfaden bei zootomischen Praeparirübungen. Leipzig, 2-te Aufl. Ára 8 Mk.

b) Szakirodalom.

Dr. Entz Géza: Tanulmányok a véglények köréből. I. k. Budapest. K. M. Term. Társ. 1889. 6 frt (4 frt).

****C. M. Diesing:** Systema Helminthum. I—II. Vindobonae, 1850—51. Ára 19 Mk. 50. †

R. Leuckart: Die Parasiten des Menschen und die von ihnen herrührenden Krankheiten. 2. Aufl. Leipzig und Heidelberg. Winter, 1879. Ára 8 Mk.

Brass A.: Die thierischen Parasiten des Menschen. Cassel, 1884. Ára 5 Mk.

***Dr. O. v. Linstow:** Compendium der Helminthologie. Hannover, 1878. Ára 8 Mk.

Az elődsí férgeket, a megfelelő irodalmi adatokkal, azon állatok szerint sorolja el, a melyeken élnek. A gazda-állatok systematikus rendben lévén, könnyen megtalálhatók, s így a munka az egyes férgek nevére is gyorsan rávezeti az olvasót.

****Dr. Bartsch Samu:** A sodró-állatkák és Magyarországbán megfigyelt fajaik. (Rotatoria). Budapest. K. m. term. tud. társulat 1879. Ára 2 frt.

Hermann Ottó: Magyarország pókfaunája. I—III. Budapest, K. m. term. tud. társulat. Ára 12 frt.

***Dr. L. Latzel:** Die Myriapoden der oesterr. ungarischen Monarchie. I. II. Wien, 1882—84. Ára 12 frt.

Dr. Daday Jenő: A magyarországi myriopodák magánrajza. Budapest. K. M. Term. Tud. Társ. 1889. Ára 2 frt.

***V. Graber:** Die Insekten. I. II. München R. Oldenburg, 1877. Ára 3 Mk.

A rovaroknak anatómiájával és biológiájával bőven és vonzó módon foglalkozik.

Dr. A. Karsch: Die Insektenwelt. Ein Taschenbuch zu Excursionen. 2. Aufl. Leipzig, 1883—84. O. Lenz. Ára 9 Mk. 60.

A rovarok valamennyi rendjére kiterjed s egyenesen a közönségesebb fajok meghatározására készült; e célját a kiválóbb alakok rajzával segíti elő, azonfelül minden egyes rendnél a megfelelő literatura legjobbjait is felsorolja.

***T. H. Kaltenbach:** Die Pflanzenfeinde aus der Klasse der Insekten. Stuttgart, T. Hoffmann 1874. Ára 11 Mk. 20. †

A növényeket családonként felsorolva, mindegyikről rendel szerint említi fel azokat a rovarokat, a melyek az illető növényen élnek, s egyúttal hozzáteszi a megfelelő növényrész megnevezését is. Igen jó útbaigazító munka.

****E. L. Taschenberg:** Praktische Insektenkunde. I—V. Bd. Brema, 1879—80. Ára 18 Mk.

***Frivaldszky János:** A magyarországi egyenesrőpűek magánrajza, VIII. táblával. Pest, 1867. M. Tud. Akad. Ára 1 frt 50 kr.

****C. Brunner v. Wattenwyll:** Prodromus der europäischen Orthopteren. Leipzig, 1882. Ára 18 Mk.

****L. H. Fischer:** Orthoptera Europaea. Lipsiae, 1853. 18 táblával. Ára 35 Mk. †

****Pungur Gyula:** A magyarországi tölesökfélék természetrajza. Budapest. K. M. Term. Tud. Társ. 1891. Ára 2 frt.

***Fr. Brauer und Fr. Löw:** Neuroptera Austriaca. 5 tábl. Wien, 1857. Ára 3 Mk.

****De Sélys-Longchamps et Hagen:** Revue des Odonates ou Libellules d'Europe. Bruxelles, 11 táblával. 1850. Ára 10 Mk. †

***Fr. A. Fieber:** Die europäischen Hemipteren nach der analytischen Methode. Wien, 1861. 2 Tafeln (Heteroptera). Ára 6 frt.

****Dr. Horváth Géza:** Magyarország bodobácsféléinek magánrajza. K. M. Term. Tud. Társ. 1876. †

****T. Hahn u. Herrich-Schäffer:** Die wanzenartigen Insekten. I—IX. Bd. Nürnberg, 1831—1853, 324 Tafeln. Ára 90 Mk. †

***I. M. Meigen:** Systematische Beschreibung der bekannten europäischen zweiflügeligen Insecten. I—VII. kötet. 74 táblával. Aachen und Hamm, 1818—38. † Ára 35 Mk. 50 Pf., színes táblákkal 66 Mk. — Folytatása VIII—X. kötet Loew-től. Halle, 1869—73. Ára 25 Mk.

***R. Schiener:** Fauna Austriaca. Die Fliegen. Wien. 2. kiadás. Ára 42 Mk.

***Berge:** Schmetterlingsbuch, umgearbeitet von H. v. Heinemann, ergänzt von D. W. Steudel. Stuttgart. 7. Aufl. 1889. 90 color. Tafeln. Ára 18 Mk.

***H. v. Heinemann:** Die Schmetterlinge Deutschlands und der Schweiz, nebst analytischen Tabellen zum Bestimmen der Schmetterlinge. I—III. Braunschweig. Vieweg, 1850—1877. Ára 30 Mk. 40 Pf.

***Dr. L. Redtenbacher:** Fauna Austriaca. Die Käfer. 3. Aufl. I., II. Wien, Gerold, 1873. Ára 18 frt.

****D. W. F. Erichson:** Naturgeschichte der Insekten Deutschlands. I. Abth. Coleoptera. Berlin, Nicolai. Ára 36 Mk. (Még nem teljes.)

***C. O. Calwer:** Käferbuch. 4-te Aufl. Stuttgart. T. Hoffmann. Ára 20 Mk.

Színes rajzai a kezdőt elég jól támogatják.

***Dr. G. Seidlitz:** Die Käfer Siebenbürgens. Königsberg, 1891. Ára 12 Mk.

***Dr. E. L. Taschenberg:** Die Hymenopteren Deutschlands nach ihren Gattungen und theilweise nach ihren Arten. Bremen, M. Heinsius. 1866. Ára 4 Mk. 50 Pf.

***Lepelletier de Saint-Fargeau:** Histoire naturelle des Insects. Hyménoptères. Paris, 1836—45 avec pl. 48. IV vol. Ára 37 fr. †

****Mocsáry A.:** Monographia chrysididarum orbis terrarum universi. Budapest, 1890. M. Tud. Akadémia. Ára 20 frt.

S. Clessin: Deutsche Excursions-Mollusken-Fauna. 2. kiadás. Nürnberg, 1885. Ára 10 Mk.

A főbb alakok rajza s a szabatos leírás igen alkalmassá teszik a használatra. Kiválóan meghatározásra való.

***Alb. Bielz:** Fauna der Land- und Süsswassermollusken Siebenbürgens. Hermanstadt, 1867. Ára 3 Mk.

A fajok jó diagnosisával.

***Julius Hazay:** Die Mollusken-Fauna von Budapest. Cassel, Th. Fischer, 1881. Ára 8 Mk.

Névleg elsorolja mindazokat a fajokat, melyek Budapest környékéről ismeretesek; részletesen csak az új fajok és fajváltozatok vannak leírva.

****E. A. Rossmüssler:** Iconographie der Land- und Süsswasser-Mollusken. Dresden, 4 köt. (IV—VII). Herausgeg. v. Kobelt. Wiesbaden, 1876—81. 114 táblával. Ára 82 Mk. 80 Pf., színes táblákkal 192 Mk.

Hermann Otto: A magyar halászat könyve. I – II. Budapest, K. M. Term. Tud. Társulat. Ára 12 frt.

****Heckel u. Kner:** Die Süßwasserfische der österreichischen Monarchie. Leipzig, 1858. Ára 24 Mk.

****C. Th. E. v. Siebold:** Die Süßwasserfische von Mitteleuropa. Leipzig, 1862. Ára 14 Mk.

Schreiber: Herpetologia Europaea. Braunschweig. 1875. Ára 18 Mk.

Fr. Knauer: Naturgeschichte der Lurche. (Amphibiologie). Wien, 1878. Ára 9 Mk.

Fritsch: Die Vögel Europas. 16 füzet. Ára 4 frt 50 kr.

J. Frivaldszky: Aves Hungariae. Budapest, 1891. (Ornithologiai kongresszus).

A hazai madarak teljes névsora, megjelenésükre vonatkozó jegyzetekkel.

****J. A. Naumann:** Naturgeschichte der Vögel Deutschlands. I—XIII. Bd. Stuttgart, 1846—60. Ára 636 Mk.

J. H. Blasius u. Kayserling: Die Wirbelthiere Europas. I. Säugethiere. 1857. Braunschweig. Ára 8 Mk. †

E. A. Bielz: Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens. Hermannstadt. G. v. Closius Erben 1888. Ára 1 frt.

***Dr. B. Altam:** Forstzoologie. I—III. 2-te Aufl. Berlin, 1881. Ára 41 Mk.

***Dr. Judeich und Nitsche:** Lehrbuch der mitteleuropäischen Forstinsektenkunde. (1881-től). Wien, Hölzel. Ára 10 frt 80 kr.

****A. Kölliker:** Entwicklungsgeschichte des Menschen und der höheren Thiere. Leipzig, 1879. Ára 30 Mk.

****Fr. M. Balfour:** Handbuch der vergleichenden Embryologie. Jena, 1880—1881. Ára 33 Mk.

****Korschelt und Heider:** Lehrbuch der vergleichenden Entwicklungsgeschichte der Wirbelthiere. Jena, 1891. Ára 20 Mk.

***A. R. Wallace:** The geographical distribution of animals. London, 1876. Németül: *A. B. Mayer:* Die geographische Verbreitung der Thiere. 1876. 50 Mk.

***Dr. Klein und dr. Thomé:** I. Die Erde und ihr organisches Leben. II. Theil: Thier- und Pflanzengeographie. Stuttgart Speemann. Ára 4 Mk. 25 Pf.

Könnyű, népszerű tárgyalásmódja és számos illustrációja ajánlja.

E. L. Trouessart: Die geographische Verbreitung der Thiere. Leipzig, 1892. Weber. Ára 4 Mk.

Dr. William Marshall: Atlas der Thierverbreitung (Berghaus, Physikalischer Atlas, Abth. VI.) Gotha, Justus Perthes, 1887. Ára 7 frt 75 kr.

Az irodalomról bőven tudósít a havonként kétszer megjelenő:

****Zoologischer Anzeiger.** Szerk. V. Carus. Leipzig, W. Engelmann. Ára 12 Mk. vagy a ****Zoologischer Jahresbericht** (heraus-

gegeben von d. Zool. Station zu Neapel. Friedländer und Sohn, Berlin. I—XIV. 284 Mk.), mely évenként jelenik meg.

***Bibliotheca Zoologica** I. (J. v. Carus) 1846—1860. 1. 2. W. Engelmann. Leipzig, 1861. Leszállított ára 16 Mk. — II. (Dr. O. Taschenberg) 1861—1880. 1884. 1. 12. füzet. 84 Mk.

A zoologia történetével foglalkozik:

***V. Carus:** Geschichte der Zoologie. München, 1872. Ára 9 Mk. 60 Pf.

Fr. Knauer: Handwörterbuch der Zoologie. Stuttgart, Enke, 1887. Ára 20 Mk.

B) Növénytan.

a) Kézikönyvek.

K. Goebel: Grundzüge der Systematik und specialen Pflanzenmorphologie. Leipzig, W. Engelmann, 1882. Ára 8 Mk.

A tudományos növénytan terén első helyen áll.

A. Kerner v. Marilaun: Pflanzenleben. 2 kötet. Leipzig u. Wien. Bibliographisches Institut. 1890. Ára 18 frt.

A legkiválóbb növény-biológiai munka; nélkülözhetetlen kézikönyv.

Emery H.: A növények élete. A növényvilág leírása. Ford. Mendlik Alajos és Király Pál. Budapest, 1883. Term.-tud. Társ. Könyvk. Váll. XXII. Ára 8 frt.

***Dr. J. Wiesner:** Elemente der wissenschaftlichen Botanik. I. Anatomie und Physiologie. 2. Aufl. Ára 4 frt 50 kr. II. Organographie, Systematik und Biologie der Pflanzen. Ára 6 frt. III. Biologie der Pflanzen. Wien, A. Hölder. 1885—1889. Ára 4 frt 50 kr.

Dr. Chr. Luerssen: Handbuch der systematischen Botanik. I., II. Leipzig, 1879—1882. Ára 46 Mk.

Igen kimerítő tudományos munka; különösen az orvosi és kereskedelmi növényekre nézve tanulságos.

****Engler A. und Prantl K.:** Die natürlichen Pflanzenfamilien nebst ihren Gattungen und wichtigeren Arten. Leipzig, Engelmann. Füzetes vállalat, à 1 Mk. 50 Pf.

A tudomány magas színvonalán álló, alapvető munka.

****Pax Ferd.:** Allgemeine Morphologie der Pflanzen. Stuttgart, Enke. 1890. Ára 9 Mk.

***Dr. K. Prantl:** Növénytan felsőbb tanintézetek és magánhasználatra, az 5-ik kiadás után fordították és a hazai viszonyokhoz alkalmazták *Péter Béla* és *Lasz Samu*. Budapest, 1884. Eggenberger. Ára 3 frt.

Világosan és szabatosan tárgyalja a tudományos növénytan legfőbb részleteit.

Frank A. B.: Lehrbuch der Pflanzenphysiologie. Berlin. 6 Mk.

A nagy physiologiának úgy szólván rövid kivonata.

****Detmer W.:** Das pflanzenphysiologische Praktikum. Jena, 1888. Ára 8 Mk.

A fontosabb physiologiai kísérletek gyakorlati megtételének magyarázása.

Schleichert F.: Anleitung zu botanischen Beobachtungen und pflanzenphysiologischen Experimenten. Ein Hilfsbuch für den Lehrer beim botanischen Unterricht. Langensalza. Beyer & Söhne. 1891. Ára 2 Mk.

Oels W. Dr.: Pflanzenphysiologische Versuche für die Schule zusammengestellt. Braunschweig, Vieweg & Sohn. 1893. Ára 4 Mk.

b) Szakirodalom.

***Lauche:** Deutsche Dendrologie. 2-te Aufl. Ára 12 Mk.

***Dietz Sándor:** Rügy és levélkules a magyar birodalomban honos és honosított fás növények meghatározására, 16 ábrával. Budapest, 1882. Orsz. erdészeti egyesület. (Kókai L. bizománya.) Ára 80 kr.

A fák meghatározásánál igen jó szolgálatot tesz.

Hazslinszky Frigyes: Északi Magyarország viránya. Kassa, 1864. †

Meghatározásra való kézikönyv.

F. W. Lorinser: Botanisches Excursionsbuch. Wien, 1883. Ára 3 frt.

A legjobb növényhatározók egyike.

Hazslinszky Frigyes: Magyarhon edényes növényeinek füvészet-i kézikönyve. Pest, 1872. †

****Rabenhorst:** Kryptogamen-Flora Deutschlands, Österreichs und der Schweiz. I. Die Pilze. 1884. II. Die Meeresalgen. 1885. III. Die Gefässkryptogamen. 1889. IV. Die Laubmoose (még folyik). V. Die Characeen (még folyik). 162 Mk. 40 Pf.

Dammer Udo: Handbuch der Pflanzensammler. Stuttgart, 1891. Enke. Ára 8 Mk.

Utasítások a legkülönbözőbb növénytani gyűjtemények összeállítási módjára.

***Fekete Lajos és Mágócsy-Dietz Sándor:** Erdészeti Növénytan I. k. Általános növénytan. 1891. Ára 4 frt II. k. Rendszeres növénytan. Sajtó alatt. (Kiadja az Orsz. Erdészeti Egyesület.)

Az első kötet a növénymorphológiát és élettant a hasonló magyar művek közt leg bővebben tárgyalja; a második kötet különösen a honi fákat tárgyalja kimerítően. Jól használható munka.

Glaser L.: Taschenwörterbuch für Botaniker. Leipzig, Weigel, 1885. Ára 3 Mk. 50 Pf.

Terminologiai, etymologiai szótárt s rövid irodalmi kalauzt foglal magában.

Cserey Adolf: Növényhatározó. Selmeczbánya, 1887. Ára 2 frt 80 kr.

Simonkai Lajos: Erdély edényes flórájának helyesbített foglalata. Kiadja a M. K. Term. Társ. Budapest, 1886. Ára 5 frt.

Simonkai Lajos: Aradmegye s Arad város növényvilága. Arad, 1893. Ára 5 frt.

****J. Costantin et J. Dufour:** Nouvelle flore des Champignons. Paul Dupont. Páris, 1891. Ára 7 fr.

A gombák meghatározására alkalmas mű, 3842 vázlatos képpel.

****Wünsche Otto:** Die Pilze. Leipzig, Teubner, 1877. Ára 4 Mk.

****Wünsche Otto:** Die höheren Kryptogamen, Leipzig, Teubner, 1875. Ára 2 Mk.

****Hahn Gotthold:** Der Pilzsammler. Gera, 1890. Ára 9 Mk. (170 színezett kalapos gomba képével.)

****Hazslinszky Fr.:** Magyarhon üszökgombái és ragyái, lemezgombái, haszgombái stb. (A M. T. Akadémia kiadásában megjelent értekezések különb. áron).

****Kummer:** Führer in der Pilzkunde. Berlin, Springer, 1875—1883. Ára 3 Mk. 60 Pf.

— Flechtenkunde. Ára 3 Mk. 60 Pf.

— Lebermoose und Gefässcryptog. Ára 3 Mk. 60 Pf.

****Pabst:** Cryptogamen-Flora: Pilze, Flechten. Lebermoose. Szép rajzokkal. Ára 47 Mk.

Hazslinszky Fr.: A magyar birodalom zuzmóflórája. Budapest, 1884. K. M. Term. tud. Társulat. Ára 2 frt.

Hazslinszky Fr.: A magyar birodalom mohflórája. Budapest, 1885. K. M. Term. tud. Társulat. Ára 2 frt.

Aug. Neilreich: Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefässpflanzen. Wien, 1866, és „Nachträge“ e munkához. Ára 14 Mk.

Buza János: Kultivált növényeink betegségei. — Kiadja a Kir. M. Term. Társ. Budapest, 1879. Ára 1 frt.

Dr. Paul Sorauer: Pflanzenkrankheiten. 2-te Aufl. Berlin, Parey. 1886. Ára 40 Mk.

A növények földrajzi elterjedésére nézve mint alapkutató ajánlható:

Drude Oskar: Handbuch der Pflanzengeographie. Stuttgart, Engelhorn. 1890. Ára 14 Mk.

A növénytan történetével foglalkoznak:

***Dr. J. Sachs:** Geschichte der Botanik. München, Oldenbourg, 1875. Ára 8 Mk.

Kanitz A.: Versuch einer Geschichte der ungarischen Botanik. Halle. 1865. †.

Az irodalomról bőven referál:

****Botanisches Centralblatt:** Red. v. D. O. Uhlvorn. Leipzig, Th. Fischer. Ára 28 Mk.

C) Ásványtan, Földtan.

a) Kézikönyvek.

Dr. Szabó József: Ásványtan felsőbb tanításra és gyakorlati használatra, IV. kiadás. Budapest, Franklin-Társulat, 1893. Ára 5 frt.

Az általános rész a tudomány minden újabb vívmányára kiterjeszkedik, a systematikai rész Dana változott rendszere alapján készült és sok új ásvánnyal bővült.

Dr. Szabó József: Geológia, kiváló tekintettel a petrografiára, vulkánosságra és hidrografiára. Budapest, Lampel Róbert, 1893. Ára 5 frt 40 kr, kötte 6 frt.

Hazai viszonyaink szempontjából nélkülözhetetlen kézikönyv.

Schmidt Sándor: A drágakövek. 2 kötet. Budapest, Kir. M. Természettudományi Társulat könyvkiadó vállalata XLI. és XLII. 1890. Ára 5 frt.

E munka nemcsak a drágakövek ismerete szempontjából fontos, de általános ásványtani szempontból is, mert II köteté az ásványok nevezetesebb tulajdonságaival behatóan foglalkozik.

Dr. G. Tschermak: Lehrbuch der Mineralogie. IV. kiadás. Wien, 1894. A. Hölder. Ára 9 frt.

Úgy az általános, mint a systematikai részben egyaránt kiváló kézikönyv. Minden egyes nevezetesebb tulajdonságra vonatkozólag bő irodalmi adatok.

***Max Bauer:** Lehrbuch der Mineralogie. Berlin u. Leipzig. J. Guttentag, 1886. Ára 12 Mk.

Egyike a legjobb, legvilágosabban megírt ásványtani tankönyveknek, különösen az általános részt illetőleg. Igen megbízható termőhelyek. Gazdag irodalmi adatok.

***C. F. Naumann — F. Zirkel:** Elemente der Mineralogie. 12. kiadás. Leipzig, 1885. W. Engelmann. Ára 14 Mk.

Ínkább a systematikai, mint az általános rész szempontjából ajánlatos kézikönyv.

****Dr. C. Hintze:** Handbuch der Mineralogie. Leipzig, Veit u. Comp. 1890. Ára 5 Mk.

Két kötetre tervezett, csakis a mineralógiai systematikát felölelő munka; egy-egy füzet ára 5 Mk. A legrészletesebben tárgyalja az egyes ásványokat és tökéletesen felöleli a reájuk vonatkozó irodalmat.

Fr. Ritter von Hauer: Die Geologie u. ihre Anwendung auf die Kenntniss der Bodenbeschaffenheit der oester.-ung. Monarchie. II. Auflage. Wien, 1878. A. Hölder. Ára 10 frt.

Különösen hazai viszonyaink szempontjából ajánlható.

H. Credner: Elemente der Geologie. 7. kiadás. Leipzig, 1891. W. Engelmann. Ára 17 Mk.

A legjobb és legújabb német geológiai kézikönyv. Gazdag irodalmi adatok.

Dr. M. Neumayr: Erdgeschichte. 2 kötet. Leipzig u. Wien. Bibliographisches Institut, 1886. (1890-ben változatlanul újra lenyomatták). Ára 18 frt.

Kitünő, a tudomány legújabb álláspontja szerint dolgozott és élvezetes modorban megírt munka. Az első kötet az általános geológiát tárgyalja, a második a történelmi s topographiai geológiát. Függelékül a hasznos ásványok külön vannak nagyon tanulságosan tárgyalva.

b) Szakirodalom.

****P. Groth:** Physikalische Krystallographie. Leipzig, 1885. II. kiadás. W. Engelmann. Ára 16 Mk.

***Dr. Th. Liebisch:** Physikalische Krystallographie. Leipzig, 1891. Veit & Comp. Ára 25 Mk.

Mind a két munka egyaránt kitünő forrása a kristályphysikának és egyáltalában a kristályok tulajdonságaira vonatkozó ismereteknek. Liebisch munkájában az interferencia-jelenségek különösen jól tárgyaltnak.

****Dr. Th. Liebisch:** Geometrische Krystallographie. Leipzig, 1881. Veit & Comp. Ára 12 M.

***C. Klein:** Einleitung in die Krystallberechnung. Stuttgart, 1875. Schweizerbarth. Ára 12 Mk.

****V. Goldschmidt:** Ueber Projection u. graphische Krystallberechnung. Berlin, 1888. Spring. Ára 6 Mk.

A kristályszámításnak és ábrázolásnak legjobb forrásai. Klein munkája inkább kezdőknek való.

H. Baumhauer: Das Reich der Krystalle. Leipzig, 1889. W. Engelmann. Ára 8 Mk.

Könnyen érthető modorban megírt igen ajánlható munka. Kiterjeszkedik a kristályoknak mindennemű viszonyaira.

***Dr. A. Fock:** Einleitung in die chemische Krystallographie. Leipzig, 1888. W. Engelmann. Ára 3 Mk.

***Dr. O. Lehmann:** Die Krystallanalyse oder die chemische Analyse durch Beobachtung der Krystallbildung mit Hülfe des Mikroskops. Leipzig, 1891. W. Engelmann. Ára 2 Mk.

Mikrokrystallographiai vagyis kristályosodó chemiai oldatoknak tanulmányozására nagyon ajánlatos kis munka.

Dr. C. Doelter: Allgemeine chemische Mineralogie. Leipzig, 1890. W. Engelmann. Ára 7 Mk.

Az ásványok képződési viszonyait meg a mesterséges ásványok készítési módjait tárgyzó igen jó munka.

F. v. Kobell — K. Oebbeke: Tafeln zur Bestimmung der Mineralien. 12. k. München, 1884. J. Lindner. Ára 1 Mk. 80 Pf.

Az ásványoknak száraz és nedves úton való meghatározása a legjobb munka.

W. A. Ross — B. Kosmann: Das Löthrohr in der Chemie u. Mineralogie. Leipzig, 1889. Quandt u. Händel. Ára 6 Mk.

Forrasztócső kísérletekre igen jól használható munka.

****F. Plattner — Th. Richter:** Die Probirkunst mit dem Löthrohre. Leipzig, 1877. Ára 12 Mk.

Forrasztócső-i kísérletekre ugyancsak jól használható munka, de Ross-é praktikusabb.

****E. Suess:** Das Antlitz der Erde. Prag-Leipzig, 1885, 1888. Tempsky-Freytag. 2 kötet. Ára 30 frt 60 kr.

Az általános, nevezetesen pedig a dinamikai és topographiai geológia legkiválóbb forrása. Nagyon sok tanulságost nyújt a Föld alakulása szempontjából, egészen modern alapokon. Befejezetlen.

****H. Rosenbusch:** Mikroskopische Physiographie der massigen Gesteine. 2 kötet. II. kiadás. Stuttgart, 1887. E. Schweizerbart. Ára 48 Mk.

A legtökéletesebb és legalaposabb petrographia; csakis szorosan tudományos célra való.

Zirkel F. Dr.: Lehrbuch der Petrographie. Leipzig, Engelmann. (1893—4.) Ára 53 Mk.

Specialis petrographiai mű, nevezetesen pedig az egyes kőzetfajok szempontjából a legkimerítőbb és legújabb munka. Bő irodalom; szorosan tudományos célra való.

****H. Rosenbusch:** Mikroskopische Physiographie der petrographisch-wichtigsten Mineralien. III. kiadás. Stuttgart, 1892. E. Schweizerbart. Ára 14 frt 40 kr.

A legtökéletesebb és legalaposabb munka a kőzeteket alkotó ásványokat illetően; az előbbi munkának szükséges kiegészítője, de csakis tudományos búvárlatokhoz való.

E. Kalkowsky: Elemente der Lithologie. Heidelberg, 1886. C. Winter. Ára 8 Mk.

Egyike a legjobb kisebb kőzettani kézikönyveknek.

E. Hussak: Anleitung zum Bestimmen der gesteinsbildenden Mineralien. Leipzig, 1885. W. Engelmann. Ára 5 Mk.

A legjobb és legkönnyebben használható kisebb munka a kőzeteket alkotó ásványok meghatározására.

****J. Roth:** Allgemeine u. chemische Geologie. I. II. kötet és a III.-nak első füzet. Berlin, 1879, 1883, 1890. W. Hertz. Ára 42 Mk.

A legújabb és legalaposabb chemiai geológia.

****A. Danbrée:** Synthetische Studien zur Experimental-Geologie. Braunschweig, 1880. Vieweg & Sohn. Ára 18 Mk.

A kísérleti geológiának legalaposabb és legterjedelmesebb forrása.

R. Hörnes: Elemente der Palaeontologie. Leipzig, 1884. Veit & Comp. Ára 16 Mk.

Rövid, de közönséges célokra igen jól megfelel.

***Fr. A. Quenstedt:** Handbuch der Petrefaktenkunde. III. kiadás. Tübingen, 1885. H. Laup. Atlaszszal. Ára 50 Mk.

Az előbbinél terjedelmesebb, eléggé kimerítő munka.

Dr. A. Kenngott: Handwörterbuch der Mineralogie, Geologie u. Palaeontologie. 3 kötet. Breslau, Ed. Frewendt, 1882—1887. Ára 48 Mk.

Nagyon ajánlható összefoglaló munka. Egyes csoportok szerint tárgyaltnak az ásványok, az ásványtani tulajdonságok, földtani fogalmak és kővületek.

****V. von Zepharovich:** Mineralogisches Lexicon für das Kaiserthum Oesterreich. I. Band (1790—1857). Wien, 1859. W. Braumüller. II. Band. (1858—1872). Wien, 1873. U. o. †. — III. Band. (Folytatta E. Becke). Wien, 1893.

Az Osztrák-Magyar monarchiában található ásványok pontos termőhelyeit és előfordulásuk körülményeit tárgyaló legalaposabb munka.

Dr. R. Hoernes: Erdbebenkunde. Die Erscheinungen und Ursachen der Erdbeben, die Methode ihrer Beobachtung. Leipzig, 1893. Ára 10 Mk.

A földrengési tünetmények tanulmányozására a legterjedelmesebb munka. Bő irodalmi adatok.

****F. v. Kobell:** Geschichte der Mineralogie von 1650—1860. München, 1864. J. G. Cotta. †.

Első részében az ásványphysika, ásványchemia és systematika történetét adja, második részében pedig az ásványfajokra vonatkozó összes adatokat.

Nevezetesebb folyóiratok:

Földtani Közlöny, a „Magyarhoni Földtani Társulat“ szaklapja. Ára 5 frt.

****Neues Jahrbuch für Mineralogie, Geologie u. Palaeontologie,** szerkesztik Bauer, Dames és Liebisch. Ára 24 Mk.

****Mineralogische u. petrographische Mittheilungen,** szerkeszti F. Becke. Wien, Hölder. Ára 8 frt.

****Zeitschrift für Krystallographie und Mineralogie,** szerkeszti P. Groth. Leipzig, Engelmann. Ára 20 Mk.

D) Mikroszkopi technika és gyűjtemények készítése.

Dr. Thanhoffer Lajos: Szövettan és szövettani technika. I. r. (3 frt 60 kr). II. r. A szövetek és szervek szerkezete, és azok vizsgáló módszerei. (7 frt). Budapest. Az Eggenberger-féle könyvkereskedés bizománya. 1880., 1894. Az egész mű ára 10.60 frt.

***Frey:** Das Mikroskop und die mikroskopische Technik. Leipzig. Ára 9 Mk.

***Exner:** Leitfaden bei der mikroskopischen Untersuchung thierischer Gewebe. Leipzig. Ára 2 Mk. 40 Pf.

A legújabb módszereket röviden és értelmesen ismerteti. Igen praktikus.

***O. Bachmann:** Leitfaden zur Anfertigung mikroskopischer Dauerpräparate. München, 1879. Ára 4 Mk.

Dr. E. Strassburger: Das botanische Practicum. Anleitung zum Selbststudium der mikroskopischen Botanik für Anfänger und Fortgeschrittenere. 2. Aufl. Jena, G. Fischer, 1887. Ára 14 Mk.

Strassburger E. Dr.: Das kleine botanische Practicum für Anfänger. Jena G. Fischer, 1893. Ára 5 Mk.

V. Behrens: Hilfsbuch zur Ausführung mikroskopischer Untersuchungen im botanischen Laborat. Braunschweig, 1883. Ára 12 Mk.

A gyűjtemények készítésére és jó karban tartására vonatkozó útbaigazítások megtalálhatók a következő munkákban:

Ph. L. Martin: Die Praxis der Naturgeschichte. I—III. Megfelelő atlaszszal. Weimar, Voigt. Ára 26 Mk.

****L. Eger:** Der Naturaliensammler. Wien, 1882. Faësy Fricke, 1882. Ára 1 frt 60 kr.

Dr. Vángel Jenő: Az állatok konzerválása gyűjtemények számára. Budapest, 1892. K. M. Term. Társ. Ára 1 frt.

Dr. Vángel Jenő: Mikroszkópi módszertan. Budapest, 1889. (Elfogyott.) †

Hinterwaldner: Wegweiser für Naturaliensammler. Wien, Pichler. 1889. Ára 5 frt.

Kirándulók zsebkönyve: Útmutatás ásvány- és földtani gyűjtésekre, nagyságmérésekre, állat- és növénytani megfigyelésekre és gyűjtésekre. 70 ábrával. Budapest, 1888. Kiadja a Kir. M. Term. Társ. Ára 1 frt 80 kr.

2. Folyóiratok.

Természetrajzi füzetek: Évnegyedes folyóirat. Szerkeszti Schmidt Sándor. Kiadja a M. Nemzeti Muzeum. Ára évenként 3 frt.

Hazánk természetrajzi ismeretének új adatait tartalmazza.

***Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht.** Herausg. v. T. C. W. Hoffmann. Leipzig, Teubner. Ára 8 Mk.

Természettudományi közlöny. Népszerű lap a természettudományi ismeretek terjesztésére. Évenként 12 füzet. Ára 5 frt.

Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. (Az előbbinek kiegészítése, tudományosabb irányú közleményekkel). Ára 1 frt.

***Biologisches Centralblatt.** Herausgegeben v. Dr. I. Rosenthal. Verlagshandlung Ed. Besold. Leipzig. 24 füzet, egy kötet. Ára 16 Mk.

***Naturwissenschaftliche Rundschau** v. W. Sklarek. Braunschweig, Vieweg. Ára 16 Mk.

Végül ajánlhatók a K. M. Természettudományi Társulat könyvkiadó vállalatának ciklusai, I—VIII., melyekben a természettudományok minden ágából vannak igen becses művek s e jegyzéknek egyes szakaiba csak azért nincsenek felvéve, mert egyenként nem kaphatók; továbbá ugyane társulat kiadásában meg-

jelenő monographiák és „Népszerű természettudományi előadások“ gyűjteménye. — Kivánatos, hogy a régibb klaszszikus munkákat (*Linné, Cuvier* stb.), valamint a régi Hungaricá-kat (*Miskolczy G., Diószegi és Fazekas, Benkő F.* stb.), úgyszintén a helyi monographiákat is megszerezze a könyvtár.

XI. Természettan.

1. Kézikönyvek.

Börner: Lehrbuch der Physik für höhere Lehranstalten, sowie zur Einführung in das Studium der neueren Physik. Berlin, Weidmann. 1892. Ára 6 Mk.

Módszertani tekintetben figyelemre méltó.

Lommel E.: Lehrbuch der Experimentalphysik. Leipzig, Barth. 1893. Ára 6.40 Mk.

A középiskolák felsőbb osztályaiban elvégzendő tananyagra nézve igen hasznos segédkönyv, különösen a physika újabb vívmányait illetőleg.

Ganot A.: Traité élémentaire de physique expérimentale et appliquée et de météorologie. 1 köt. 7 Mk.

Modern álláspont, szabatosság és szigorú logikai fejtegetések teszik e könyv jó tulajdonságait.

Stewart Balfour: Lessons in elementary physics, London. 1 köt. Ára 4 sh. 6 d.

E mű magyar fordításban is meg van: Stewart-Müller, A természet-tan elemei (3-rt), és németben Schenkltől: Kurzes Lehrbuch der Physik. Különösen azon okból érdemel figyelmet, hogy az egész physikát az energia megmaradása szempontjából tárgyalja.

Globebrook & Shaw: Einführung in das physikalische Praktikum. 1888. Ára 7 Mk. 50 Pf.

Előadási és laboratoriumi kísérletek számára igen hasznos segédkönyv.

Wüllner Dr. Adolf: Compendium der Physik für Studierende an Universitäten und technischen Hochschulen. 4 kötet, 1894. Ára 19 Mk. 10 Pf.

11460

A kísérleti physika anyagát kielégítő tökéletességgel karolja fel, a hozzávaló irodalomra utalással.

2. Szakmunkák.

Winkelman: Handbuch der Physik. 1891. Breslau, Trewendt. Ára 40 Mk.

Nagy méretekben tervezett, jó nevű szakemberektől eredő encyklopaedikus mű, mely a legújabb kutatásokat is tekintetbe veszi.

Violle J.: Cours de physique. Paris, Manon. Eddig 2 kötet. Német fordításban: Physik. I. kötet: Allgemeine Mechanik und

Mechanik der festen körper. Berlin, Springer, 1892. Ára 10 Mk.
II. kötet: Mechanik der flüssigen und gasförmigen Körper. U. ott.
1892. Ára 10 Mk. (Megjelenő félben.)

Egyike a legjobb és legmodernebb egyetemes physikai munkáknak.
Világos előadás jellemzi.

Jamin J. Cours de physique de l'école polytechnique. 4 édit.
1885—91. Paris. 4 köt. Ára 32 fr.

Különösen a kísérleti oldalra helyez súlyt e munka.

Maxwell: Substanz und Bewegung. Übersetzt von Fleischl.
Braunschweig, 1881. Ára 1 Mk. 20 Pf.

Rövidke kis könyv, de a mellett gazdag tartalmú és mintaszerű elemi tárgyalással.

Poincaré H.: Electricité et optique. Paris. (1892). 2 köt.
Ára 19 fr.

— — — Leçons sur la théorie mathématique de la
lumière. (1889—92.) Ára 26 fr. 50 c.

— — — Thermodynamique. (1892). Ára 16 fr.

A párisi egyetemen az elméleti physika egyes részei felett tartott előadások gyűjteménye, mintaszerű tárgyalással.

Fourier M.: Analytische Theorie der Wärme. Herausg. v.
Weinstein. 1884. Ára 12 Mk.

A physikai remekművek egyike, melynek tanári könyvtárból nem volna szabad hiányoznia. Tartalma: a hőterjedés problémájának alapvető tárgyalása.

Maxwell: Theorie der Wärme. Übersetzt v. Dr. F. Neesen.
Braunschweig, 1878. Ára 6 Mk. 40 Pf.

A hőelméletnek korszerű tárgyalását foglalja magában.

****Zeuner Dr. Gustav:** Grundzüge der mechanischen Wärme-
theorie. 1 köt. Ára 13 Mk.

****Clausius K.:** Die mechanische Wärmetheorie. 2. umgear-
beitete Aufl. 2 köt. 1876—79. Ára 14 Mk. 40 Pf.

Zeuner a mechanikai hőelméletet könnyebben érthető modorban alja elő, mint Clausius, és különösen a gőzgépre való alkalmazását tárgyalja. Clausius műve a mechanikai hőelmélet alapvető értekezéseinek a gyűjteménye, melynek második része különösen az elektromosság thermodynamikai elméletével foglalkozik.

***Helmholtz H.:** Die Lehre von den Tonempfindungen als
physiologische Grundlage für die Theorie der Musik. Ára 12 Mk.

A hangtan zenei részének alapvetője, azonban zenei ismereteket is feltételez.

Czögler A.: Fizikai Egységek. Budapest, 1891. Ára 2 frt.

Az abszolút mértékrendszer szabatos és beható tárgyalása s egyuttal példatár.

Buff H. L.: Lehrbuch der physikalischen Mechanik. 2 köt.
1874. Ára 14 Mk.

A physikai mechanika anyagát könnyen érthető módon tárgyalja.

Wallentin Dr. Ign.: Einleitung in das Studium der modernen Elektrizitätslehre. 1892. Ára 12 Mk.

Magában foglalja az elektromosság tanának a Faraday-Maxwell-féle elméletből kiinduló, könnyen érthető tárgyalását.

Faraday M.: Experimental-Untersuchungen über Elektrizität. 3 köt. 1889—1891. Ára 36 Mk.

Ezen m^űben a legnagyobb kísérleti physikusok egyikének az elektromosság tanára nézve korszakot alkotó vizsgálódásai foglaltatnak.

***Wiedemann Gustav:** Die Lehre von der Elektrizität. 4 köt. 1882—85. Ára 84 Mk.

Minden, a mi az elektromosság terén történt, helyet foglal e könyvben.

***Mascart et Joubert:** Leçons sur l'électricité et le magnétisme. 1881. Paris. Ára 16 Mk.

Az elektromosság matematikai elmélete majdnem teljesen, kimerítően és elég könnyűséggel van tárgyalva. A complicált matematikai deductiókat lehetőleg kerüli.

***Neumann F.:** Vorlesungen über theoretische Optik, herausg. von Dorn. 1885. Ára 9 Mk. 60 Pf.

— Vorlesungen über elektrische Ströme, herausg. v. Von der Mühl. 1884. Ára 9 Mk. 60 Pf.

— Vorlesungen über die Theorie des Magnetismus, namentlich über die Theorie der magnetischen Induction. 1881. Ára 3 Mk. 60 Pf.

— Einleitung in die theoretische Physik, herausg. v. Pape. 1883. Ára 8 Mk.

— Theorie des Potentials. Herausg. v. C. Neumann. 1887. Ára 12 Mk.

— Elasticität, herausg. v. O. E. Meyer. 1885. Ára 11 Mk. 60 Pf.

Neumann Ferencz a jelenkori elméleti physika egyik megalapítója. Előadásainak ezen gyűjteménye nagyon alkalmas arra, hogy az olvasót az elméleti physika főbb problémáival megismertesse.

***Kirchhoff G.:** Vorlesungen über math. Physik. (Mechanik). Leipzig. 3. Aufl. 1883. Ára 13 Mk.

— Vorlesungen über mathematische Optik. 1891. Ára 10 Mk.

— Vorlesungen über die Theorie der Elektrizität und des Magnetismus. 1891. Ára 8 Mk.

— Gesammelte Abhandlungen. 1882. Ára 15 Mk.

— Nachtrag. (herausg. v. Boltzmann). 1892. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Gyűjteménye azon előadásoknak, melyeket Kirchhoff a heidelbergi és berlini egyetemen tartott.

***Helmholtz H.:** Wissenschaftliche Abhandlungen. 2 köt. 1883. Ára 40 Mk.

Ez értekezések, melyeknek jelentékeny voltáról szerzőjük neve kezeskedik, különösen azért is becsesek, mert az elméleti és kísérleti physikán

kivül a physiológiát és anatómiát, jelesül az érzékek physiológiáját és az ismerettant érintik.

- Israel-Holzwart K.:** Elemente der sphärischen Astronomie für Studirende. 1882. Ára 4 Mk. 80 Pf.
 — Elemente der theorischen Astronomie für Studirende. 1885. Ára 13 Mk. 60 Pf.
 — Elemente der Astromechanik für Studirende. 1886. Ára 6 Mk.

E művek a csillagászat terjedelmes tudományának elemeit könnyen hozzáférhető alakban, rövid összefoglalásban adják.

***Brünnow:** Lehrbuch der sphaerischen Astronomie. 4. Aufl. 1881. Ára 12 Mk.

A sphaerikus csillagászatnak terjedelmesebb, kimerítő kézikönyve.

****Galilei Galileo:** Dialog über die beiden hauptsächlichsten Weltsysteme. 1891. Ára 16 Mk.

****Ferraris:** Dioptrische Instrumente. Leipzig, Quandt & Händel, 1879. Ára 5 Mk. 20 Pf.

A fény törését, a lencsék, mészslátók és mikroskópok elméletét akként tárgyalja, hogy a lencsék vastagságát nem hanyagolja el.

***Kayser H.:** Lehrbuch der Spektralanalyse. I. kötet. 1883. Ára 10 Mk.

Weinhold Dr. Adolph F.: Physikalische Demonstrationen. Anleitung zum Experimentiren im Unterricht an Gymnasien, Realschulen und Gewerbeschulen. 1881. Ára 22 Mk.

Az előadási kísérletek berendezése tekintetéből igen becses tanácsokat ad.

Frick Dr. J.: Physikalische Technik, oder Anleitung zur Anstellung von physik. Versuchen und zur Herstellung von physik. Apparaten mit möglichst einfachen Mitteln. 6. Aufl. 1890. Ára 12 Mk.

A kísérletek legegyszerűbb eszközökkel való kivitelére és egyszerűbb készülékek házi készítésére ad utasítást.

Czöglér Alajos: A fizika története életrajzokban. Budapest, 1882. 2 kötet. Előfizetési áron.

Fölkarolja a physika történetét Leonardo de Vincitől kezdve, lehetőleg népszerű tárgyalásban.

Heller August: Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit. 2 köt. 1882—84. Ára 27 Mk.

Fölkarolja a physika történetét a legrégibb időktől kezdve, beható tudományos tárgyalásban.

Heller Ágost: A physika története a XIX. században. I. köt. 1891. Előfizetési áron. (Második kötet sajtó alatt.)

***Klassiker der exakten Wissenschaften,** herausgegeben v. Dr. W. Ostwald.

Ezen értékes gyűjteményben a physika, chemia, astronomia, matematika és physiologia terén kiválóan fontos értekezések kisebb füzetekben jelennek meg, melyeknek ára rendszerint 1—2 márka. Az eddig megjelent körülbelül 60 füzetben Helmholtz, Gauss, Bessel, Ampère, Galilei, Kant, Gay-Lussac s egyéb hírneves tudósok neveivel találkozunk. — Kiadó W. Engelmann, Lipszében.

3. Folyóiratok.

Mathematikai és Fizikai Lapok. Kiadja a Math. és Phys. Társaság, Budapest. Előfizetési ára egy évfolyamnak 5 frt.

***Wiedemann** (Poggendorf): *Annalen der Physik und Chemie.* — *Beiblätter zu den Annalen der Physik und Chemie.* Ára a Beibl. nélkül 36 Mk.

Szerényebben dotált intézetek beérhetik a „Beiblätter“-rel, mely folyóirat kitűnő tájékoztató. Egy évf. ára 20 Mk.

***Poske:** *Zeitschrift für den physikalischen und chemischen Unterricht.* Berlin (Springer). Ára 10 Mk.

XII. C h e m i a.

1. Kézikönyvek.

***Balló Mátyás:** A vegytan alapelvei. 2-ik kiadás. Budapest, Franklin-Társulat. 1877. Ára 2 frt 80 kr.

Rövid kézikönyv a középiskolák felsőbb osztályai számára, az újabb tudományos és paedagogiai elvek szerint szerkesztve.

Dr. Lengyel Béla: *Chemia.* Szervetlen chemia. I. kötet. Eggenberger. 1890. Ára 5 frt 60 kr.

Dr. Ilosvay Lajos: A chemia alapelvei. Budapest. Természettudományi Társulat. 1888. Ára 3 frt.

***R. Arendt:** *Organisation, Technik und Apparat des Unterrichtes in der Chemie.* Leipzig, Leopold Voss, 1868. Ára 1 frt 44 kr.

***R. Arendt:** *Technik der Experimentalchemie.* Leipzig, Leopold Voss, 1881. Ára 20 Mk. 50 Pf.

E két összetartozó mű paedagogiai szempontból a középiskolák tanárai és tanulói számára egyaránt a legfontosabb tankönyv; a chemiai tanítás és a gyakorlati tanulás helyes elvei leginkább következetesen vannak benne érvényesítve.

****Dr. Pillitz Vilmos:** Minőleges analytikai vegytan. Budapest, Franklin-Társulat, 1881. Ára 2 frt 50 kr.

Jeles mű a qualitativ chemiai analysis gyakorlati tanulmányozásánál és alkalmazásánál.

Dr. A. Bernthsen: *Kurzes Lehrbuch der organischen Chemie.* Vieweg und Sohn. Braunschweig, 1892. Ára 10 Mk.

Dr. V. von Richter: *Kurzes Lehrbuch der anorg. Chemie.* Bonn, 1875. Ára 8 Mk.

Dr. V. von Richter: *Chemie der Kohlenstoffverbindungen.* Bonn, Max Cohen. 4-te Aufl. 1855. Ára 7 frt 80 kr.

E két összetartozó mű rövid áttekintést ad a részletes chemia felett, a tudomány jelenlegi álláspontján.

Dr. Ring Ármin: A minőleges elemzés alapvonalai. Budapest, 1879. Franklin-Társulat. Ára 80 kr.

Dr. Ring Armin: Bevezetés a mennyileges végyelemzés mód-szereibe. Budapest, 1880. Franklin-Társulat. Ára 60 kr.

****A. W. Hoffmann:** Einleitung in die moderne Chemie. Braunschweig, Vieweg & Sohn. 1871. (6. kiad.) Ára 5 Mk.

Az általános chemiának instructiv kísérletek beható leírásával illusztrált bevezető tankönyve.

****Rammelsberg:** Leitfaden für die qualitative chemische Analyse. Berlin, 1874. (6-ik kiadás.) Ára 3 Mk. 30 Pf.

Czélszerű rövid bevezetés a qualitativ analysis elsajátítására.

2. Szakirodalom.

Ostwald: Lehrbuch der Chemie. Leipzig, Engelmann. 1889. I. Stöchiometrie. Ára 30 Mk. 50 Pf. II. Verwandtschaftslehre. Ára 23 Mk.

***H. E. Roscoe und C. Schorlemmer:** Ausführliches Lehrbuch der Chemie. Braunschweig, Fr. Vieweg & Sohn. 1877—1891. (Eddig 5 kötet.) Ára 60 Mk.

E könyv ügyes választékkal és alapos módon tárgyalja a tudomány legújabb színvonalá szerint a tárgyat.

****Gmelin-Kraut:** Handbuch der anorg. Chemie. Heidelberg, Carl Winter. 1877. (6. kiad.) 3 Bände. Ára 85 Mk.

***Dr. F. Beilstein:** Handbuch der organ. Chemie. 2-te Auflage 1885. Hamburg & Leipzig. L. Voss. Eddig 11 füzet. Egynek ára 1 frt

A legnagyobb terjedelmű és az org. chemiában ugyanazon jelentőségű, mint az előbbi az anorganikusban.

***Dr. Otto Dammer:** Kurzes chem. Handwörterbuch. 2-te Aufl. 1885. Stuttgart, W. Spemann. Ára 17 Mk.

Igen czélszerű rövidebb könyv a tárgyak alphabetikus sorrendjével.

Neues Handwörterbuch der Chemie: Redigirt von Dr. H. v. Fehling. Braunschweig. 1871—1884-ig 47 füzet. Ára 1 füzetnek 1 frt 44 kr.

A legkitünőbb szótáralakú terjedelmes mű; kiterjed az összes vegytanra alapos irodalmi citatumokkal.

****Muspratt:** Theoretisch-praktische und analytische Chemie. Bearbeitet von Stohmann & B. Kerl. Braunschweig. 7 Bände. Ára 260 Mk.

Főleg a technologia chemiát és az alkalmazott analytikus chemiát alaposan tárgyalja.

****Lothar Meyer:** Die modernen Theorien der Chemie. Breslau 1884. 5-ik kiadás. Ára 10 frt 20 kr.

Az elméleti chemia általános részét a tudomány újabb felfogása szerint behatóan ismerteti.

Dr. A. Classen: Handbuch der analytischen Chemie. Enke. Stuttgart. I. II. 1892. Ára 15 Mk.

Dr. Fr. Böckmann: Chemisch-technische Untersuchungsmethoden. Springer, Berlin, 1893. Ára 32 Mk.

***R. Fresenius:** Anleitung zur qualitativen chem. Analyse 14-te Aufl. Braunschweig, 1874. Ára 9 Mk.

E mű az elemző chemia minden használatban levő módszereit a gyakorlati kivitel szempontjából alaposan tárgyalja, a következővel együtt:

***R. Fresenius:** Anleitung zur quantitativen chem. Analyse. Braunschweig, 1873—1882. Fr. Vieweg & Sohn. (6. kiad.) Ára 22 Mk.

3. Folyóiratok.

Dr. C. Remigius Fresenius: Zeitschrift für Analytische Chemie. Wiesbaden. C. W. Kreidel's Verlag. Ára 18 Mk.

***Dr. R. Arendt:** Chemisches Centralblatt. Hamburg und Leipzig. Hetenkint 1—2 ívnyi terjedelemben. Ára egy évre 20 Mk.

Igen helyesen szerkesztett kivonatokat közöl, minden a világirodalomban megjelenő chemiai kutatás eredményéről, pontos hivatkozással az eredeti forrásokra.

***Annales de Chimie et de Physique:** Par Chevreul, Dumas, Boussingault, Wurz, Bertheold et Pasteur. Paris, Gauthier Villiers. Ára 20 fr.

Ajánlatnak a Természettudományi Társulat idevágó kiadványai. (Lásd a természetrajznál).

XIII. Rajzoló és ábrázoló geometria.

A) Rajzoló geometria.

1. K é z i k ö n y v e k.

Dr. D. E. Weyer: Einführung in die neuere konstruierende Geometrie. Leipzig. B. G. Teubner, 1891. Ára 1·20 Mk.

Jeles kis munka. A constructiv geometriának legfontosabb fejezeteit *Lambert, Stiner, Poncelet*, stb. nyomán tárgyalja.

J. Henrici és P. Treutlein: Lehrbuch der Elementar-Geometrie. — *Erster Teil:* (Pensum der Tertia). Gleichheit der planimetrischen Grössen. Kongruente Abbildung in der Ebene. B. G. Teubner. Ára 2 Mk. — *Zweiter Teil:* (Pensum der Secunda). Perspectivische Abbildung in der Ebene. Berechnung der planimetrischen Grössen. Ára: 2·80 Mk. — *Dritter Teil:* (Pensum der Prima.) Lage u. Grösse der stereometrischen Gebilde. Abbildung der Figuren einer Ebene auf eine Zweite. (Kegelschnitte). Leipzig. B. G. Teubner, 1881—83. Ára 2·80 Mk.

Ennek a munkának legnagyobb értéke abban rejlik, hogy szerzők megmutatják benne, miképen lehetne középiskolai geometriai tanításunkat *Euklides* rendszerétől függetlenül „*helyzet-geometriai*“ alapra fektetni.

Ugyanilyen szempontból, azaz újabb geometriai szempontból, tárgyalja a középisk. geom. anyagot:

Dr. H. Müller: Leitfaden der ebenen Geometrie mit Benutzung neuerer Anschauungsweisen für die Schule. Teubner. — *Erster Teil:* 1. Heft. 3. Auflage. Leipzig, 1889. Ára 1'60 Mk. Zweites Heft. 2. Aufl. 1878 Ára 1'20. M. — *Zweiter Teil:* 1875. Leipzig, B. G. Teubner. Ára 1'60. Mk.

— — Leitfaden der Stereometrie mit Benutzung neuerer Anschauungsweisen für die Schule. Leipzig, B. G. Teubner. Ára 2 Mk.

Hoffmann J. C. V.: Vorschule der Geometrie. Ein method. Leitfaden beim Unterricht in der geom. Anschauungslehre für die unteren Klassen der Gymnasien, Realschulen etc. Halle. Nebert. I. II. füzet. Ára 5 Mk.

Methodikai utasításokban és didaktikai fogásokban gazdag.

Falke J.: Propädeutik der Geometrie. Eine Bearbeitung der geometrischen Formenlehre. Leipzig, 1866. Ára 3 Mk.

Módszertani szempontból nevezetes kísérlet. A tudományos paedagógiának a geometriát illetőleg felállított ama követelményét igyekszik megvalósítani, hogy a geometriai oktatásnak a tapasztalati tényeken kell felépülnie. A tapasztalati tényeket fölmérés útján szerzi meg.

Dr. H. Lieber u. F. v. Lühmann: Leitfaden der Elementar-Mathem. Planimetrie. 8 Aufl. 1891. Ára 1'80. Mk.
— Propädeutischer Unterricht in der Körperlehre. 1891. Ára 50 Pf.

Müller G.: Zeichnende Geometrie. Im Auftrage der königl. württemberg. Centralstelle für Gewerbe u. Handel bearbeitet. 5. Aufl. Esslingen, 1891. Ára 2 Mk.
— Übungsstoff für geometrische Zeichnen. Im Auftrage etc. . . . 10 Aufl. 1891. Ára 1'50 Mk.

Adam: Geometrische Analysis u. Synthesis. Eine Sammlung von 636 planimetrischen Konstruktions-Aufgaben mit rein geometrischer Lösung für höhere Lehranstalten. 2. Aufl. Potsdam, A. Stein 1892. Ára 4. Mk.

Becses példatár.

Dr. H. Schotten: Inhalt u. Methode des planimetrischen Unterrichts. (Eine vergleichende Planimetrie.) — *Erster Bd.* 1890. Teubner. Ára 6 Mk. — *Zweiter Bd.* 1894. Teubner. Ára 8 Mk.

Áttekintést nyújt az idevágó irodalom fontosabb jelenségei fölött. Felsorol névleg és idézetekkel néhány száz szerzőt. A tanításra nézve fontos segédkönyv.

***Dr. Fr. W. Frankenbach.** Lehrbuch der Mathematik für höhere Lehranstalten. I. Th. Die Planimetrie. Liegnitz, 1889. Ára 2 Mk. 10 Pf.

A planimetria anyagát modern synth. geom. szempontból tárgyalja. Módszer tekintetében Henrici-Treutlein és Müller H. könyvei mellé sorozható.

Fialkowski N.: Die zeichnende Geometrie als Anleitung zum Zirkelzeichnen. 2. Aufl. 1892. Ára 1'20 Mk.

***Fialkowski N.:** Elemente des Situations-Zeichnens nebst Anleitung zum Coloriren. 2. Aufl. 1893. Ára 60 kr.

Andél Anton: Anleitung zum elementaren Unterricht im perspectivischen Freihandzeichnen nach Modellen für Mittelschulen, Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten, sowie für Bürgerschulen. Wien, Paternos Nachfolger. 1880. Ára 4 Mk.

E munka útmutatást nyújt a szemlélet alapján való távlati rajzolás tanításához. — Az útmutatás alapelve: a szerkesztés teljes mellőzése, a direkt térszemlélet érvényre emelése mellett. — Utasítást ad a rajzterem berendezésére, a padok szerkesztésére, a minták felállítására nézve stb.

****Taschek Gyula:** A rajzoktatás módszertana vezérkönyvül polgári-, ipari-, felsőbb leány- és középiskolákban, valamint tanítóképző-intézetekben működő rajztanárok használatára. Gyergyó-Ditró, 1892. Ára 2 frt 50 kr.

Approbált segédkönyv tanárok számára. A rajztanárt közelről érdeklő módszertani utasításokat tartalmaz, (fontos tudnivalók és szükséges paedagogiai fogások felsorolása, nemkülönb a rajzok technikai kivitelére vonatkozó alapos instructiók).

***Dr. H. Börner:** Lehrbuch zur Einführung in die Geometrie für höhere Schulen. Leipzig, Teubner. 1879. Ára 1'60 Mk.

***Milinowski A.:** Die Geometrie für Gymnasien und Real-schulen. — I. Teil: Planimetrie. Leipzig, Teubner 1881. Ára 2 Mk. — II. Teil: 1. Heft. Stereometrie Leipzig, Teubner. 1881. Ára 80 Pf. — II. Teil: 2. Heft. Übungsbuch. Leipzig, Teubner. 1881. Ára 1 M.

****Paulus Christoph:** Zeichende Geometrie zum Schulunterricht u. zum Privatstudium mit Atlas. Stuttgart, Metzler. Ára 4 Mk. 20 Pf.

2. Szakmunkák.

Euclidis opera omnia. Ediderunt J. L. Heiberg et H. Menge. *Euclidis elementa.* Edidit et latine interpretatus est J. L. Heiberg, Dr. phil. — Lipsiae, Teubner. Ára 24'60 Mk.

Flinzer F.: Lehrbuch des Zeichenunterrichtes an deutschen Schulen. Wissenschaftlich entwickelt und methodisch begründet. Bielefeld und Leipzig. 1876. Ára 5'50 Mk.

Beható útmutatást ad a rajzoktatásra általában és a geometriai részben kivált a távlati rajzolás tanítására, melyet egészen szemléleti alpra fektet.

Bauer E. und Tschiedel A.: Methodik des Unterrichts in der Geometrie und im geometrischen Zeichnen. Wien, Pichlers Witwe und Sohn. 1884. Ára 60 kr.

Dr. G. Holzmüller: Einführung in das stereometrische Zeichnen. Mit Berücksichtigung der Krystallographie und Kartographie. (Mit 16 litogr. Tafeln). Leipzig, Teubner. 1886. Ára 4'40 Mk.

Segédkönyv tanárok és tanulók számára. Szerző benne megmutatja, hogy miképen kell a középiskolában tárgyalandó testeket felületeket és térbeli görbéket *ferde parallel-projectióban* vagy *p. orthogonal-projectióban* pontosan ábrázolni.

Dr. K. K. Zöppritz: Leitfaden der Kartenentwurfslehre für Studierende der Erdkunde und deren Lehrer. Leipzig, Teubner, 1884. Ára 4:40 Mk.

A fókálók készítésénél szokásos projectio-módszerek egyszerű tárgyalása után foglalkozik a szerző a fontos Tisso'-féle kutatásokkal. Ebben a könyvben a geometriai szerkesztés lép ugyan előtérbe, de a számvetés sem szorul ki teljesen, és ez az, a mi a munkának legnagyobb értékét képezi.

Dr. C. F. Geiser: Einleitung in die synthetische Geometrie. Ein Leitfaden beim Unterrichte an höheren Realschulen und Gymnasien. Leipzig, 1869. Ára 3 Mk.

Dr. J. Frischauf. Absolute Geometrie nach Johann Bolyai. Leipzig, 1872. Ára 2 Mk.

3. Rajzművek (*geom. rajz*).

***Bourgoin Jules:** Les arts arabes. 1 vol. fol. de texte et 92 pl. gravées ou en couleur. Paris. Morel et Cie, 1873. Ára 80 frt — 100 frt.

***Bourgoin Jules:** Les éléments de l'art arabe-trait des entrelacs. Paris, Firmin Didot et Cie, 1879. 4°. Ára 25 frt.

***Hessemer F. M.:** Arabische und alt-italienische Bauverzierungen. 120, in Farben gedr. Tafeln mit Text. Dietrich & Reimer. Berlin, 1841. Compl. 25 Th. 10 Sgr. †

****Zahn W.:** Ornamente aller classischen Kunstepochen nach den Originalen in ihren eigenthümlichen Farben dargestellt. Oblongfol. Dietrich Reimer, Berlin, 1871. Ára 102 Mk. 60 Pf.

Owen Jones: The grammar of ornament. London. 1 köt. 4-r, 1880. Ára £ 5:5 sh.

Schlüssel u. Vorlägeblätter für den Situationszeichen-Unterricht. Wien, Lechner. Mit Genehmigung des k. u. k. Reichs-Kriegsministeriums zusammengestellt u. herausgegeben vom k. u. k. Militär-geografischen Institute. Ára 10 fl. 30 kr.

Andèl Anton: Das geom. Ornament. Ein Lehrmittel für den elementaren Zeichenunterricht an Real- u. Gewerbeschulen. Wien, Waldheim. Ára 4 frt.

***Fialkowsky N.:** Handbuch geom. Rosetten u. Eckverzierungen. 384 Formen auf 48 Tafeln für Architekten, Ingenieure, Baumeister, sowie zur Übung für Schüler an Realschulen, Gymnasien u. s. w. Wien, Selbstverlag d. Verfassers. 1874. Ára 2 frt.

Fialkowsky N.: Anleitung zur Zusammenstellung geom. Formen in der Ebene. 144 Muster mit einleitenden Constructionen für Realschulen, Gymn. u. s. w. Wien, Hölder. Ára 2 frt.

***Zizmann E.:** Geometrische Formenlehre. Jena, 1869. Ára 1 frt.

***Diefenbach L.:** Geometrische Ornamentik für Gewerbe- u. Industrieschulen. In Farben ausgeführt. Glogau, Flemig, 1876. Egy füzet ára 1:50 Mk.

Fischer Otto: Mustersammlung für das Linearzeichen. 150 geom. Ornamente, meistens in griechisch, arabisch u. gothischen Styl, nebst Construction für Real-, Gewerbeschulen u. Gymnasien. 5 Lfrgn. Stuttgart, Steinkopf. Ára 7 Mk.

B) *Ábrázoló és projectiv geometria.*

Fiedler W: Die darstellende Geometrie in organischer Verbindung mit der Geometrie der Lage. Leipzig, 1871. (3 kiad. 1—3. 1883—1886). Ára 30 Mk.

A maga nemében a legkiválóbb és legtartalmasabb mű, mely az ábrázoló geometria egész körére kiterjed, értékesítve a tudomány legújabb vívmányait. A könyv sajátossága egyrészt abban áll, hogy először az összes ábrázolási módszereket adja és azután ezek felhasználásával fejti ki a görbe vonalak és felületek constructiv elméletét; másrészt az ábrázoló geometriát szerves összeköttetésbe hozza a projectiv geometriával. Jól tájékoztat minden egyes kérdésnél a szakirodalomban is.

Wiener Chr.: Lehrbuch der darstellenden Geometrie. 1—2. Leipzig, 1884—87. Ára 30 Mk.

Kiváló mű, mely az ábrázoló geometria egész körét lehetőleg geometriai alapon dolgozza fel, és a levezetések és megfjtések egyszerűsítésére nagy súlyt helyez. Az előbbi műtől leginkább abban különbözik, hogy a projectiv geometriát nem olvasztja össze az ábrázoló geometriával, hanem egy külön szakaszban önállóan tárgyalja. Kiterjeszkedik az ábrázoló geometria fejlődéstörténetének ismertetésére is.

Pohlke K.: Darstellende Geometrie. Berlin, 1859. (4 kiad. 1876.) Ára 9 Mk. 60 Pf.

Rövid és velős módon tárgyalja az ábrázoló geometria legfontosabb feladatait, súlyt fektetve a gyakorlati kivitelre.

Sturm R.: Elemente der darstellenden Geometrie. Leipzig, 1874. Ára 4 Mk.

Jeles kis mű, mely az egyenes vonalú és síkfelületű alakzatok derékszögű ábrázolására szorítkozik és azért főleg középiskolai használatra ajánlható. Az újabb geometriának szemléltető módszereit felveszi és a rajzolás pontosságának ellenőrzésére ismételve ráutal.

***Gugler B.:** Lehrbuch der descriptiven Geometrie. Nürnberg, 1841. 4. kiad., Stuttgart, 1880. Ára 8 Mk.

Az ábrázoló geometria tanait, különösen a szabályos testeket önálló felfogással tárgyalja, részint analitikai, részint geometriai módszerek segítségével. A könyv nem alapul ugyan a projectiv geometrián, de azért ennek egyes részeit, mint pl. o. a polaritást, alkalmazza.

Suppan V.: Ábrázoló geometria. A középiskolák felsőbb osztályai számára. Budapest, 1877—79. Ára 4 frt 30 kr.

Gondosan készített mű, mely a régibb magyar reáliskolai tanterv és a reávonatkozó utasítások értelmében s megfelelő terjedelemben, világosan tárgyalja az anyagot, s annak minden oldalú feldolgozására is számos példát ad.

Hornischek Henrik: A geometriai szerkesztések módszerei. Mascheroni, Lambert, Brianchon és Steiner nyomán tárgyalva. Budapest, Franklin-Társulat, 1894. Ára 80 kr.

E könyvecske röviden tárgyalja a különböző szerkesztési módszereket. Nehány alapfeladat nyomán megmutatja továbbá, miképen lehet Euklides összes feladatait pusztán körzövel vagy pusztán vonalzóval megoldani.

Menger J.: Lehrbuch der darstellenden Geometrie, für Ober-realschulen. Wien, 1882. Ára 3 Mk. 60 Pf.

A jobb könyvekhez sorolható; az osztrák reáliskolai tanterv és a reávonatkozó utasítások szerint készült.

* **Steiner J.:** Sammlung von Maturitätsfragen aus der darstellenden Geometrie. Nach officiellen Jahresberichten der öffentlichen Realschulen Oesterreichs zusammengestellt. Wien, 1887. Ára 1 frt.

Hasznos példagyűjtemény, mely néhány év lefolyása alatt 56 osztrák reáliskolán az ábrázoló geometria köréből kitzúve volt feladatokat tartalmazza.

Mannheim A.: Cours de géométrie descriptive de l'école polytechnique, comprenant les éléments de la géométrie cinématique. Paris, 1880. (2. kiad. 1886). Ára 17 fr.

Az ábrázoló geometriai könyvek anyagát föltételezi, s ezért a tárgynak inkább csak kiegészítő tanulmányozására szolgál; főleg kinematikai geometriai alapon nyugvó tárgyalás módjával tűnik ki.

* **Desportes E.:** Traité élémentaire de géométrie descriptive pour l'enseignement secondaire spécial, rédigé conformément aux programmes officiels avec des additions. Paris, 1890. Ára 10 Mk.

Tárgyalása világos és részletes; összesen mintegy 180 számból álló példagyűjteményt tartalmaz.

Gournerie J.: Traité de géométrie descriptive. 1—3. Paris, 1860—64. (2. kiad. 1873—85). Ára 30 fr.

Az ábrázoló geometria tanait tudományos és elegans modorban tárgyaló munka, mely gazdag tartalmával és előadásának világosságával tűnik ki.

Monge G.: Leçons de géométrie descriptive, publiées en 1 vol. in 4°. Paris, 1798 †. (7. kiad. Monge G.: Géométrie descriptive, suivie d'une théorie des ombres et de la perspective par M. Brisson. Paris, 1847). Ára 12 frt.

Az ábrázoló geometriának alapvető munkája, melyet rendszeres és világos előadása jellemez.

Burmester L.: Theorie und Darstellung der Beleuchtung gesetzmässig gestalteter Flächen, mit besonderer Rücksicht auf die Bedürfnisse technischer Hochschulen. Leipzig, 1871. Ára 8 Mk.

Tartalmas mű, mely a főbb felülettípusok objectív és subjectív megvilágítását elemző geometria segítségével fejti ki, és orthogonalis, centralis és axonometriai képekkel világosítja fel. Az újabb geometria módszereit jól használja fel szerkesztések egyszerűsítésére.

Tilscher F.: Die Lehre der geom. Beleuchtungsconstructionen und deren Anwendung auf das technische Zeichnen. Für technische Lehranstalten und zum Selbstunterricht, mit Atlas. Wien, 1862. Ára 7 frt.

Beható tárgyalásmódjával és tiszta ábrázoló geometriai módszerével tűnik ki. Az újabb geometria módszereit és a látszólagos világítást azonban nem veszi figyelembe.

***Ries C.:** Schattirungskunde mit Atlas. Anwendung der darst. Geometrie auf die Bestimmung der Beleuchtung und das Schattiren regelmässiger Körperflächen. Stuttgart, 1871. Ára 8 Mk.

Az előbbinél kisebb terjedelmű ugyan, de világos és egyszerű módszerein kívül példáinak gyakorlatias volta miatt főleg reáliskolákban jó sikerrel használható.

***Ries C.:** Schattirungskunde. Stuttgart, 1884. Ára 1 Mk. 50 Pf.

****Olivier Th.:** Application de la géométrie descriptive aux ombres, à la perspective, à la gnomonique et aux engrenages. Paris, 1847. Ára 20 fr.

****Leroy C. F. A.:** Traité de stéréotomie comprenant les applications de la géométrie descriptive à la théorie des ombres etc. Paris, 1884. (4. kiad. 1865). Ára 34 fr. Német fordítása: Kaufmann E. F. Die Stereotomie. Stuttgart, 1847. (2. kiad. 1871). Ára 20 Mk.

Hauck G.: Die subjective Perspective und die horizontalen Curvaturen des dorischen Styls. Eine perspectivisch ästhetische Studie. Stuttgart, 1879. Ára 5 Mk.

A perspectivának szigorúan tudományos megalapítását eszközli, a modern physiologiai optikának alapján.

***Hauck G.:** Übungsstoff für den practischen Unterricht in der Projectionslehre. (Parallel-Perspective, Central-Perspective und Schattenlehre). 1—2. Berlin, 1888. Ára 2 Mk.

Gyűjteménye oly építészeti motívumoknak, melyek aesthetikai tartalmuk megőrzése mellett, stereometriai alap gondolatokra vannak visszavezetve. Az ábrázolt tárgyak: keresztek, emlékkövek, obelisek, gótikus tornyok, párkányzatok stb.

***Burmester L.:** Grundzüge der Reliefperspective, nebst Anwendung zur Herstellung reliefperspectivischer Modelle. Als Ergänzung zum Perspectiv-Unterricht an Kunstakademien, Kunstgewerbeschulen und technischen Lehranstalten. Leipzig, 1883. Ára 2 Mk.

Figyelemre méltó művecske, mely alapos útmutatást ad reliefperspectiv modellek készítésére és a perspectiva tanításának kiegészítéséül szolgál.

Tilscher Fr.: System der technisch-malerischen Perspective für techn. Lehranstalten, Kunstacademien und zum Selbstunterrichte. Prag, 1867. Ára 13 Mk. 60 Pf.

A perspectiva alaptényezőinek transformációján kívül az alapfeladványokat, továbbá néhány görbének és felületnek constructiv kezelését tárgyalja centrális vetítésben és alkalmazza távlati képek szerkesztésére.

Peschka G. A. und Koutny E.: Freie Perspective in ihrer Begründung und Anwendung. Hannover, 1868. Ára 9 Mk. 60 Pf.

A centrális vetítés alaptanain kívül a görbe felületek, különösen a forgásfelületek centralprojectiv körrajzainak szabatos meghatározását és szerkesztését is tárgyalja. A centrális vetítés alkalmazását az építéstan köréből vett tárgyakon mutatja ki.

Pelz C.: Zur wissenschaftlichen Behandlung der orthogonalen Axonometrie. Wien, 1880. Ára 1 Mk. 40 Pf.

Az ábrázoló geometria alapvető feladatainak igen egyszerű megfejtését adja, önálló axonometriai vetítésben, alaprajz és homlokrajz elkészítése nélkül.

Staudigl R.: Die axonometrische und schiefe Projection. (Parallel-Perspective.) Ein Lehrbuch für techn. Schulen und zum Selbststudium. Wien, 1875. Ára 4 Mk.

Az ábrázoló geometria leggyakoribb feladatainak megoldását tartalmazza, axonometriai és ferdeszögű vetítés alapján.

***Gennerich O.:** Lehrbuch der Perspective für bildende Künstler. Leipzig, 1865. Ára 14 Mk.

Seeberger G.: Grundzüge der perspektivischen Schattenlehre. München, 1876. Ára 3 Mk. 60 Pf.

Hasznos kis könyv, ügyesen választott példákkal.

Niemann G.: Handbuch der Linearperspective für bildende Künstler. Stuttgart. (Évszám hiányzik.) Ára 10 Mk.

A távlattant centrális vetítés nélkül, gyakorlati modorban tárgyalja. Ajánlható példáinak sokfélesége és gyakorlatias volta miatt.

Putsche H.: Perspectivische Constructionen. Zum Gebrauche für die Oberklassen v. Realschulen u. Gymnasien, polytechn. Lehranstalten, Baugewerk-, Kunst-, Gewerbe- und Fortbildungsschulen, sowie z. Selbstunterrichte. I. Serie. Dresden, 1881. Ára 30 Mk.

Ezen munka a tanításban kitűnően használható. Huszonkét nagy ívré. táblát tartalmaz magyarázó szöveggel, igen szép kivitelben, sepiával árnyékolva, egyes lapok színes nyomattal. A szokásos testeken és testesoportozatokon kívül találhatók benne: padozatok, lépcsők, oszlopok és oszlopsorok, párkányzatok, hidak, csarnokok. A távlattant elemeinek megismertetése után a tanár a tanulókat ezen lapok után dolgoztatja, melyeknek egyszerű és világos segédszerkesztései magyarázó szöveg nélkül is megérthetők s a perspectiva tanainak gyakorlati alkalmazásául szolgáló tárgyaiknál fogva a tanulóknak igen kedvesek. Ezen kívül e lapok rajzolása az építészeti stylek magyarázatára is alkalmat szolgáltat.

***Steinhauser A.:** Über die geometrischen Constructionen der Stereoskopbilder. Ein Beitrag zur centralen Projektion. Bearbeitet zum Gebrauche für Techniker und Physiker. Graz, 1870. Ára 1 Mk. 50 Pf.

Steinhaus A.: Grundzüge der mathematischen Geographie und der Landkartenprojection. Wien, 1880. Ára 3 Mk. 60 Pf.

****Coordes G.:** Kleines Lehrbuch der Landkartenprojection. Kassel, 1882. Ára 1 Mk. 50 Pf.

Gretschel H.: Lehrbuch der Kartenprojection, enthaltend eine Anweisung zur Zeichnung der Netze für die verschiedenen Orten von Land- und Himmelskarten. Weimar, 1873. Ára 7 Mk.

Reye Th.: Die Geometrie der Lage. 1—2. Hannover, 1866—68. 3 kiad. 1—3. Leipzig, 1886—92. Ára 22 Mk.

Teljes áttekintést nyújt a synthetikai geometriának mai állásponjtja fölött. Staudt kitünő művének nyomán halad, de a tárgyat a kezdőre nézve könnyebben érthető módon tárgyalja; kiterjed metrikus vonatkozásokra is és a tárgy gyors megérthetését, helyesen megválasztott rajzokkal könnyíti meg.

Steiner J.: Vorlesungen über synthetische Geometrie. Átd. Geiser C. T. & Schröter H. 1—2. Leipzig, 1867. Ára 10 frt 20 kr.

Steiner J. — Schröter H.: Theorie der Oberflächen zweiter Ordnung und der Raumeurven dritter Ordnung als Erzeugnisse projectivischer Gebilde. Nach J. Steiners Principien auf synthetischem Wege abgeleitet von Schröter H. Leipzig, 1880. Ára 9 frt 60 kr.

Mindkét könyv kisebb tárgykörre szorítkozik ugyan, mint Reye jeles műve, de e szűkebb határok között több részletet tartalmaz.

***Cremona L.:** Elementi di geometria proiettiva. Roma, 1873. Német fordítása a szerző közreműködésével: Trautwetter Fr. Elemente der projectiven Geometrie. Stuttgart, 1882. Ára 5 Mk.

Az olasz matematikusnak e műve világos és rendszeres előadása és a szerkesztésnek mint szemléltető s bizonyító eszköznek bő használata miatt igen ajánlható.

Klúg L.: A projectiv geometria elemei, synthetikai geometriai módszerrel tárgyalva. Budapest, Franklin-Társulat. 1892. Ára 2 frt 40 kr.

Az alapvető és úttörő munkák közül, különösen kútfők tanulmányozásához ajánlhatók:

Möbius: Der barycentrische Calcul. Leipzig, 1827. †

Steiner: Systematische Entwicklung der Abhängigkeit geometrischer Gestalten von einander. Berlin, 1832. †

v. Staudt: Geometrie der Lage. Nürnberg, 1847. †

v. Staudt: Beyträge zur Geometrie der Lage. Nürnberg, 1856—60. †

Poncelet: Traité de Propriétés projectives des Figures. Paris, 1822. (2 kiad. 1865.) †

Chasles: Traité de Géométrie supérieure. Paris, 1852. †

XIV. Szabadkézi rajz.

1. Szakmunkák.

a) Bevezetés a művészetbe:

Reynolds J.: Zur Aesthetik und Technik der bildenden Künste. Leipzig. Pfeffer, 1893. (Phil. Ges. der Univ. zu Wien). Ára 7 Mk.

***Moody F. W.:** Lectures and Lessons on Art. London, 1873. Ára 3 frt 30 kr.

b) Művészettörténelem:

Pasteiner Gyula: A művészetek történelme. Budapest, Franklin, 1885. Ára 6 frt.

***Otte H.:** Kirchliche Kunst-Archaeologie. Leipzig, 1884. Ára 22 frt 32 kr.

***Kugler F.:** Handbuch der Kunstgeschichte. Stuttgart, 1872. Ára 19 frt 35 kr.

c) Anatomia:

Harless E. Dr.: Lehrbuch der plastischen Anatomie für akademische Anstalten und zum Selbstunterricht. Stuttgart, 1876. Ára 16 Mk.

Végh Endre: Festészeti boncztan. Székely Bertalan festész-tanár előadásai nyomán. A 3. kiadást javította és sajtó alá rendezte Zsitvay János, rajztanár-jelölt. Budapest, 1892. Kiadja az Országos Mintarajziskola és Rajztanárképző-intézet társasköre. Ára 1 frt 50 kr.

d) Stíl:

Semper G.: Der Styl in den technischen und tektonischen Künsten, oder praktische Aesthetik. 2 Aufl. Friedrich Bruckmann. München, 1879. Ára 48 Mk.

***Bucher Bruno:** Geschichte der technischen Künste. (Im Vereine mit Alb. Ilg, Fr. Lippmann, Ferd. Luthmer, Alois Riegl, Herm. Rollett, Georg Stockhauser) I. Email-, Glasmalerei-, Mosaik-, Lackmalerei-, Miniatur-, Glyptik-Formschneidekunst. II. Kupferstich- und Goldschmiedekunst. Stuttgart, 1893. Ára 60 Mk.

Hauser Alois: Styl. Lehre der architektonischen und kunstgewerblichen Formen des Alterthums, des Mittelalters und der Renaissance. Wien. A. Hölder, 1884. Ára 3 frt 60 kr.

e) Ornamentika:

Meyer F. S.: Handbuch der Ornamentik. Leipzig, Seemann. 1891. 3. kiadás. Ára 10 Mk.

Mayeux Henri M.: La composition décorative. Paris, Quantin. Ára 4 50 fr.

Audêl A.: Das geometrische Ornament. Wien, Waldheim, 1892. 4. Aufl. Ára 5 frt.

***Bourgoïn J.:** Théorie de l'ornament. Paris, 1873. Ára 15 fr.

f) Rajzolás:

Flinzer F.: Lehrbuch des Zeichen-Unterrichts an deutschen Schulen. Wissenschaftlich entwickelt und methodisch begründet. Mit 91 Abbildungen im Text und 7 lithographischen Tafeln. 4. Aufl. 1838. Bielefeld und Leipzig, Velhagen und Klasing. Ára 6 Mk.

Weishaupt H.: Theorie und Praxis des Zeichen-Unterrichtes. I. Methodik des Zeichen-Unterrichtes. II. Neuere Gestaltung des Zeichen-Unterrichtes. Weimar, 1879. Ára 3-60 Mk.

Taschek Gyula: (lásd a XIII szakaszban).

Cassagne Armand: Guide pratique pour les différents genres de dessin. (Dessin à la mine de plomb — au crayon noir — à la sanguine — au fusain — à la plume — au lavis — à la sépia — à la plume relevé de couleur). Ouvrage renfermant 152 fac-similé ou dessins types et un spécimen de tous les genres de papier, dont on peut faire usage pour dessiner. 3-me édit. Paris, Fouraut. Ára 6 fr.

— Traité pratique de perspective, appliquée au dessin artistique et industriel. Ouvrage élémentaire, renfermant dans le texte 270 figures géométriques gravées sur cuivre et pour servir d'application, 66 eaux-fortes dessinées par l'auteur. Paris, Fouraut. Ára 8 frt.

* — Le dessin enseigné par les maîtres. (Antiquité, moyen âge, renaissance et temps modernes.) Principes déduits ou extraits de leurs oeuvres. Figure, anatomie, paysage, animaux, fleurs. Ouvrage renfermant 487 figures dans le texte. Paris, Fouraut. Ára 25 fr.

g) Aquarellfestés:

Barres G.: Anleitung zur Aquarellmalerei. Zum Selbstunterricht für Anfänger u. Künstler. Aus dem Englischen. Stuttgart, Neff. 1888. Ára 1.20 Mk.

Fischer L. H.: Die Technik der Aquarellmalerei. Wien, Gerold. 1892. 5. Aufl. Ára 3 frt.

****Cassagne A.:** Traité d'Aquarelle. Renfermant 121 figures dans le texte, 28 eaux-fortes, 6 sépias, 9 dessins ou aquarelles préparatoires et 15 aquarelles terminées. 2. édit. Paris, Fouraut. Ára 20 fr.

h) Olajfestés:

Ludwig H.: Die Technik der Oelmalerei. Im Auftrag des königl. preuss. Ministeriums der geistl., Unterrichts- und Medicinalangelegenheiten. (1. Die optischen Besonderheiten der Oelmalerei. 2. Die materielle Dauerhaftigkeit der Oelmalereien.) Leipzig, Engelmann. 1893. Ára 5 Mk.

Ludwig H.: Über die Grundsätze der Oelmalerei und das Verfahren der classischen Meister. Leipzig, Engelmann. 2. Aufl. 1893. Ára 7 Mk.

***Brücke E.:** Physiologie der Farben für die Zwecke des Kunstgewerbes, auf Anregung der Direktion des kaiserlichen österreichischen Museums für Kunst und Industrie. 2. Aufl. Leipzig, Hirzel. 1887. Ára 6 Mk.

2. Rajzművek.*

Jacobsthal E.: Grammatik der Ornamente. 1. Bänder. 2. Freie Endigungen. 3. Stützen. 4. Blattwellen. 5. Flächen-Ornamente. 6. Naturformen. 7. Gefässe und Geräte. 8. Architekturformen. Berlin, Winkelman. 1874. Ára 12 Mk.

R th Ch.: Plastisch-Anatomischer Atlas zum Studium des Modells und der Antike. Stuttgart, Ebner und Seubert. 1892. 3. Aufl. Ára 16 Mk.

Balló Ede: Stilaris rajzminták gyűjteménye. A közélettanodák osztályai számára. 15 műlap. Budapest. Ára 80 kr.

***Huszká József:** Magyar diszító stil. Budapest, 1885. Deutsch Mór-féle intézet. 45 tábla és szöveg. Ára 10 frt.

***Myskovszky Victor:** Magyarország középkori és renaissance-stilü műemlékei. 100 fénynyomatú tábla. Ára 45 frt.

***Dollmetsch:** Der Ornamentenschatz. Stuttgart, Hoffmann. 1889. Ára 25 Mk.

****Racinet M. A.:** Das polychrome Ornament. Hundert Tafeln in Gold-, Silber- und Farbendruck, mit erklärenden Beschreibungen und einer allgemeinen Einleitung. Stuttgart, Paul Neff. 1873—1890. Ára 325 Mk.

XV. Szépirás.

Faulmann C.: Das Buch der Schrift. 2. Aufl. Wien, 1880. 8-r. Ára 7 frt 20 kr.

A világ összes ABC-je — köztük a távirás és gyorsírás is — megtalálható e műben; nélkülözhetetlen kézikönyv szépirást tanítók számára.

***Faulmann C.:** Illustrierte Geschichte der Schrift. Wien, 1880. 8-é. Ára 7 frt 50 kr.

Tartalma az előbbihez hasonló, csakhogy jóval részletesebb, kiterjeszkedik az íráskor eredetére és magyarázatára, díszes illusztrációkkal; az előbbi munka mellett is megszerezhető.

****Faulmann C.:** Illustrierte Geschichte der Buchdruckerkunst. Wien, 1882. 8-r. Ára 9 frt.

E mű igen díszes írásmutatványokkal van ellátva és nélkülözhetetlen a szépirást szakszerűen művelő tanárnak.

* Lásd a rajzoló geometriánál a 3. részt is. Fali minták nincsenek itt felvéve.

***Wuttke H.:** Die Entstehung der Schrift, die verschiedenen Schriftsysteme und das Schriftthum der nicht alphabetisch schreibenden Völker. Leipzig, 1872. 8-r. Ára 15 Mk.

Első kötete egy félben maradt nagyobb műnek, gazdagabb könyvtárak részére ajánlható.

Petzendorfer: Schriften-Atlas. 2. kiad. Stuttgart, 1893. fol. Ára 12 frt.

Nyomtatott és írott betűknek igen szép kiállítású gyűjteménye, díszes nyomású initialékkal gazdagítva.

Emanuel Bayr: Steile Lateinschrift. Wien, Pichler. 1892. Ára 2 frt.

****Tymms W. R.:** The Art of Illuminating, as practised in Europe From the Earliest Times. London, 1860. 8-r. †

Száz színes lappal ellátott nagyobb szabású mű, a régibb díszes kéziratokból történeti sorrendben egybeállított igen szép initialékkal; az ízlés fejlesztésére igen alkalmas.

XVI. Testi nevelés.

A) Általános irányu művek.

Dollinger Gyula dr. és Suppan Vilmos: Az ifjúság testi neveléséről. Két jelentés. Budapest, 1891. Ára 80 kr.

Az ifjúság testi nevelésére vonatkozó elvi kérdéseknek orvosi és paedagogiai szempontból való rövid tárgyalása, népszerű alakban. Bevezető tanulmányozásra igen alkalmas.

Max Reimann: Die körperliche Erziehung und die Gesundheitspflege in der Schule. Kiel, Verl. von Lipsius und Tirschler. 1885. Ára 1 Mk. 80 pf.

***P. H. Gerher:** Grundzüge einer naturgemässen Jugendbildung. Tübingen. Fues, 1891. Ára 2. Mk.

***C. Pelman:** Nervosität und Erziehung. Bonn, Strauss, 1888. Ára 1 Mk.

Raydt H.: Ein gesunder Geist in einem gesunden Körper. Englische Schulbilder in deutschem Rahmen. Hannover. Meyer, 1889. Ára 4 Mk.

Kittinő rajza az angol iskoláknak a testi nevelés különböző ágainak művelése szempontjából. Különösen az angol játékokat írja le tanulságosan. Számos ábrával.

B) Torna.

Euler: Encyklopaedisches Handbuch des gesammten Turnwesens und der verwandten Gebiete. Wien und Leipzig. Pichler. 1893. Ára 14 Mk.

A testgyakorlat encyklopaediája. Kitűnő szakerők közreműködésével készült munka, mely nem csupán Németországra, hanem az összes művelt államok tornatanítási viszonyaira kiterjeszkedik.

***Collinean A.:** La gymnastique. Notions physiologiques et pédagogiques, applications hygiéniques et médicales. Ouvrage illustré de 136 figures intercalées dans le texte. Paris, Librairie J. B. Baillière et fils, 19, rue Hautefeuille. 1884. Ára 10 fr.

***Schmidt Dr. F. A.:** Die Leibesübungen. Ein Grundriss der Physiologie des Turnens. Leipzig, 1893. Ára 1 Mk. 60 Pf.

Porzso Lajos: A tornázás kézikönyve. Budapest, 1886. Ára 1 frt 20 kr.

Porzso Kálmán: A testgyakorlati oktatás rendszere. Budapest, 1886. Ára 80 kr.

Zettler Moritz: Methodik des Turnunterrichtes. Berlin, Hampel. Ára 2 Mk. 80 Pf.

***Hirth G.:** Turnerisches Lehrbuch. Leipzig, 1865. Ára 6 Mk.

****Kluge H. O.:** Turngeräthe und Turneinrichtungen. Berlin, 1872. Ára 6 Mk.

***Frohberg:** Handbuch für Turnlehrer und Vorturner. 3. Aufl. Leipzig, 1888. Ára 1 Mk.

Matolay-Maurer: A tornázás története. Budapest, 1889. Ára 1 frt.

Tornaügy. Havi folyóirat. Kiadja a magyarországi tornatanítók egylete. Budapest. Egy évfolyam 3 frt.

Herkules. Heti lap. Budapest. Ára egy évfolyamnak 4 frt.

C) *Játékok, sport.*

Kiss Áron dr.: Magyar gyermekjáték-gyűjtemény. Budapest, 1891. Ára 2 frt.

Eitner Dr.: Die Jugendspiele. Ein Leitfadens bei der Einführung und Übung von Turn- und Jugendspielen. Leipzig, 1890. Ára 2 Mk. 50 Pf.

Silberer V.: Handbuch des Athletik-Sport. Wien, 1885. Ára 3 frt.

A szabadtéri testgyakorlatokat, különösen a járást, futást és ugrást, de általában minden versenyszerű gyakorlatot leír. Kiválóan használhatóvá teszi a könyvet a verseny-eredmények egybeállítására.

Porzso Lajos: A magyar labdajátékok könyve. Budapest, 1885. Ára 1 frt.

D) *Egészségtan.*

Baginsky Adolf Dr.: Handbuch der Schulhygiene. Stuttgart, 1883. Ára 14 Mk.

Részletes tárgyalja az iskolai egészségtan összes anyagát. Szól az iskolai épületről és berendezéséről, a tanítás hygiénájáról, az iskolai betegségekről, az iskolák hygienikus felügyeletéről, az egész irodalom felhasználásával.

***Arthur Newsholme M. D.:** School Hygiene. The Laws of Health in relation to school life. London. 1887. Ára 2 sh. 6 d.

***Alfred Carpenter:** The principles and practice of School Hygiene. London, Hughes. 1887. Ára 4 sh. 6 d.

Esmarch: Die erste Hülfe bei Unglücksfällen. Leipziger Schulbilder-Verlag von F. E. Wachsmuth. Leipzig. Ára 2 fl.

Két falitábla. Céljuk a laikusnak, ki szerencsétlenségek esetén az első segítséget meg akarja adni, megmutatni a testnek azon helyét, a melyen, s a módot, mely szerint a segítség alkalmazandó. Kitűnő szolgálatot tehet a tornacsarnokban.

